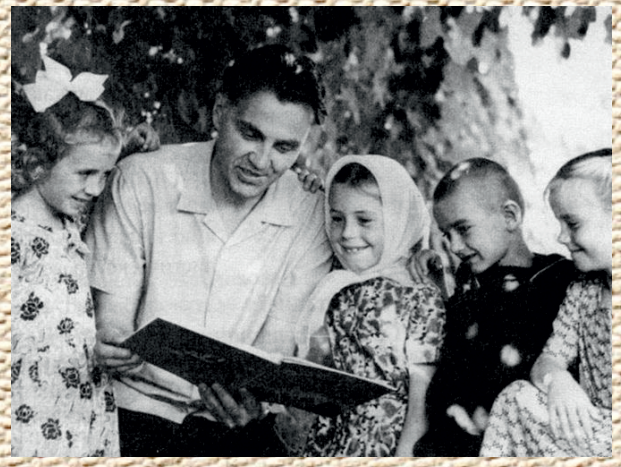
ВІСНИК

НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ «ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ І ШКОЛА XXI СТ.»

Випуск XVI

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

ВІСНИК
НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ
«ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ І ШКОЛА XXI СТ.»

за матеріалами
V Всеукраїнської науково-практичної конференції
з міжнародною участю з теми:
ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ В КОНТЕКСТІ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ОСВІТИ
(м. Умань, 16 квітня 2025 р.)

Випуск XVI

Умань
Візаві
2025

УДК 378.018.8:373.2.011.3-051(06)
А43

Головний редактор
Гаврилюк С. М., доктор педагогічних наук,професор кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Редакційна колегія
Кушнір В. М., доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;
Попиченко С. С., декан факультету дошкільної та спеціальної освіти, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;
Мельникова О.М., кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;
Скрипник Н.І., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри дошкільної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку вченою радою факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (протокол № 9 від 30 квітня 2025 р.)

43 **Професійна підготовка майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти до педагогічної творчості в контексті тенденцій розвитку освіти** : Вісник науково-дослідної лабораторії «Василь Сухомлинський і школа XXI ст.» за матеріалами V Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (м. Умань, 16 квітня 2025 р.). / [голов. ред. Гаврилюк С. М. ; відп. за вип. Скрипник Н.І. ; ред.кол.: Кушнір В. М., Попиченко С. С., Мельникова О.М. та ін.]. – Умань : Візаві, 2025. - Вип. XVI. – 125 с.

До вісника увійшли матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю з проблеми «Професійна підготовка майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти до педагогічної творчості в контексті тенденцій розвитку освіти», що відбулася 16 квітня 2025 року на базі науково-дослідній лабораторії «Василь Сухомлинський і школа XXI ст.» факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Відповідальність за зміст представлених матеріалів несуть автори.

УДК 378.018.8:373.2.011.3-051(06)
© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, 2025

ЗМІСТ

І розділ **УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**		
ГАВРИЛЮК Світлана	**ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ЗБАГАЧЕННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**	6
ГАРБАР Світлана	**ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**	11
ЖУРАВКО Тетяна	**ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**	17
ЗАЛІЗНЯК Алла	**ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ВИХОВАТЕЛІВ З БАТЬКАМИ З РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**	21
ІЩЕНКО Людмила	**ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ**	27
КОВАЛЕНКО Наталя	**ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ**	33
КОМАРОВА Інна	**АСМР ЯК СЕНСОРНИЙ ФЕНОМЕН: НЕЙРОННІ МЕХАНІЗМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В АРТ-ТЕРАПІЇ**	38
ПРОКОПЕНКО Марія	**ФЕНОМЕН ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК СКЛАДНОГО СИСТЕМНОГО УТВОРЕННЯ**	42
СКРИПНИКА Неля	**ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ**	47
ТРОФАЇЛА Наталія	**ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИХОВАТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ**	53
ІІ розділ **ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**		
КУШНІР Валентина	**РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**	58

АДАМОВА Тетяна	**ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ДІТМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ**	63
ДЬОМКІНА Анастасія	**НЕТРАДИЦІЙНІ ПРИЙОМИ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ: ПОШУК НОВИХ ШЛЯХІВ ЕФЕКТИВНОЇ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ**	67
ЗАХАРОВОЇ Олени	**ОРІГАМІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОНСТРУКТОРСЬКИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**	70
КАЗАК Марини	**ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ М.МОНТЕССОРІ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ АПЛІКАЦІЇ З ДІТЬМИ РІЗНОВІКОВОЇ ГРУПИ**	74
КАЛИНЧУК Ганна	**ВИКОРИСТАННЯ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ЛІПЛЕННЯ ЯК СПОСОБУ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ**	78
КАРНАУХ Леся	**ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**	82
КОЛОМІЄЦЬ Оксана	**ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА**	87
КРИВДА Валентина	**НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ФОРМУВАННЯ СВІДОМОГО ГРОМАДЯНИНА ЗМАЛКУ**	93
ЛОМАКА Ольга	**РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ І ОСНОВИ ДИЗАЙНУ**	98
МЕЛЬНИКОВА Ольга	**ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА**	105
НАЙДЮК Ірина	**ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**	110
ПІРОЖАНСЬКА Марія	**КІНЕЗІОЛОГІЯ, ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ**	116
ПУЙО Ольга	**ОРГАНІЗАЦІЯ ПРЕДМЕТНО-ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ДРУЖНЬОГО ДО ДОШКІЛЬНИКІВ**	121

Творчий потенціал – це не певний обсяг знань, а особлива спрямованість розуму, зв'язок інтелектуального життя особистості з виявленням її сил в активній діяльності, у якій розкривається духовний світ кожного, це своєрідний магніт, що притягує людину до людини

В. Сухомлинський

І РОЗДІЛ
ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

ГАВРИЛЮК Світлана,
доктор педагогічних наук, професор
кафедри дошкільної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань)

ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ІДЕЙ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО У ЗБАГАЧЕННІ ПЕДАГОГІЧНОЇ ТВОРЧОСТІ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Велика роль у розвитку творчого потенціалу особистості, починаючи з раннього дошкільного віку, належить педагогу. Сьогодні освітні заклади нашої держави потребують творчого, ініціативного, винахідливого фахіця, здатного адаптуватися в мінливих життєвих ситуаціях, критично мислити, реагувати на нові запити суспільства, успішно реалізовувати себе у творчій професійній діяльності. У зв'язку з цим зростає необхідність професійної підготовки майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти до педагогічної творчості.

У сучасній психолого-педагогічній літературі феноменологія поняття «педагогічна творчість» тлумачиться як: «оригінальний і високоефективний підхід учителя до навчально-виховних завдань, збагачення теорії і практики виховання й навчання. Досягнення творчого результату забезпечується систематичними цілеспрямованими спостереженнями, застосуванням педагогічного експерименту, критичним використанням передового педагогічного досвіду» [1, с. 326].

Розглядаючи найефективніші підходи до підготовки майбутніх вихователів до педагогічної творчості, необхідно звернутися до науково-

педагогічної спадщини видатного педагога-гуманіста Василя Олександровича Сухомлинського.

Погляди педагога-гуманіста на проблему педагогічної творчості та характеристику особистісних і професійних якостей вихователя закладу дошкільної освіти стали основою його наукових праць. Творчий процес, на думку Василя Олександровича Сухомлинського, невід'ємний від особистості педагога і є необхідною умовою його становлення, самопізнання, розвитку й розкриття як особистості.

Василь Олександрович трактував педагогічну творчість як бачення людиною свого внутрішнього світу, передусім власного розуму, напруження інтелектуальних сил, розуміння і творення краси за допомогою праці, докладених зусиль. «Процес творчості, – зазначав він, – характеризується тим, що творець через свою діяльність і її наслідки істотно впливає на тих, хто перебуває поруч із ним» [3, с. 421].

Особливість педагогічної творчості, на думку В. Сухомлинського, полягає в тому, що «об'єктом його діяльності є дитина, яка постійно змінюється, завжди нова, сьогодні не така, як учора» [3, с. 421]. Звертаючись до керівників закладів освіти, він рекомендував: «Якщо ви хочете, щоб праця приносила вчителю радість, щоб повсякденне проведення уроків не перетворилося в нудну, одноманітну повинність, ведіть кожного вчителя на щасливу стежину творчості» [3, с. 47].

Тому так важливо в процесі професійної підготовки майбутніх вихователів залучати їх до перших науково-дослідницьких пошуків, дати їм відчути успіх власного відкриття у педагогічній творчості. Зауважимо, що виникнення позитивних взаємин між дітьми під час творчої діяльності значною мірою залежить від особистості педагога, його моральних та професійних якостей. Розвиток творчого потенціалу дитини дошкільного віку буде залежати насамперед від творчої особистості самого вихователя, який має справу з «найскладнішим, неоціненним, найдорожчим, що є в житті, – з людиною». Зрозуміло, що саме вихователь перший вводить дитину у світ

краси, добра, творчості. Відтак основне завдання педагога як творця дитячої радості, на думку вченого, полягає в тому, щоб «своєчасно знайти, виховати й розвинути задатки здібностей у своїх вихованців, розпізнати в кожному його покликання» [4, с. 123].

Учений дійшов надзвичайно важливого висновку, що у вихованцях «дрімають» задатки талановитих фахівців із різних галузей, які можуть розкритися педагогом [4, с. 131]. Тому вихователеві та батькам потрібно давати кожній дитині можливість для самовираження в різноманітних видах творчої діяльності, починаючи з раннього дошкільного віку, вони мають пам'ятати, про те, що «обдаровані і талановиті всі без винятку діти» [3, с. 78].

З огляду на викладене вище, зростання ролі дитячої творчості у виховній системі закладів дошкільної освіти передбачає особливі вимоги до особистості вихователя. Педагогічна творчість вимагає розвитку творчої компетентності, професійного мислення, творчої самосвідомості, тож, певна річ, педагог закладу дошкільної освіти має бути творчою особистістю, яка володіє високим рівнем педагогічної майстерності.

Зважаючи на специфіку професії вихователя, зауважимо, що це одна із творчих професій, яка вимагає від педагога постійного самовдосконалення. Успіх його роботи залежить від систематичної і копіткої праці над собою – підвищенням як педагогічного рівня, так і особистої готовності до творчості.

Звертаючись до колег-педагогів, В. Сухомлинський наголошував: «Не забувайте, ґрунт, на якому будується ваша педагогічна майстерність, – в самій дитині, в її ставленні до знань і до Вас, учителю. Це бажання учитись, натхнення, готовність до подолання труднощів. Дбайливо збагачуйте цей ґрунт, без нього немає школи» [2, с. 178].

Співтворчість педагога з дітьми дошкільного віку насамперед повинна бути заснована на любові та повазі до кожної дитини, – стверджував В. Сухомлинський. У передмові відомої книги «Серце віддаю дітям» учений писав: «Що саме головне було у моєму житті? Без роздумів відповідаю: любов до дітей» [2, с. 7]. Автор висловлював думку, що «наша любов до дітей має

бути такою, щоб у дитини пробуджувалася чутливість серця до довколишнього світу, до всього, що створює людина, що служить людині, і, звичайно, насамперед до самої людини» [2, с. 164]. Учений був твердо переконаний, що любов до дитини повинна поєднуватися з глибокою вірою в неї, її можливості, і майбутнє.

Узагальнюючи сказане, вважаємо, що для забезпечення ефективного здійснення різноманітних видів творчої діяльності в сучасному закладі дошкільної освіти педагоги мають володіти перцептивними та організаторськими здібностями; умінням створювати сприятливу атмосферу, відкриту для спілкування, творчого пошуку, взаємодії між дітьми та дорослими.

Із метою реалізації інтересів, потреб, схильностей вихованців педагог повинен створити умови кожній дитині вільно вибирати улюблену роль, іграшку, театралізацію улюбленого твору тощо. Створена креативна зона чи куточок казки або куточок усамітнення в сучасному закладі дошкільної освіти дає можливість дитині побути наодинці або поспілкуватися з улюбленою іграшкою, переглянути ілюстрації до художнього твору, провести репетицію перед дзеркалом.

Саме тому в «Школі радості» В. Сухомлинського було створено спеціальну кімнату казки, в якій панувала атмосфера тепла, дружби, доброти та поваги вихованців один до одного. У книзі «Серце віддаю дітям» учений писав: «Кожний раз, коли ми приходимо в «Кімнату казки», дітям хочеться погратися. Для всіх знаходиться улюблена лялька чи іграшка. Гра виливається в творчість: малюки стають казковими героями, а ляльки в їх руках допомагають краще передати думки і почуття» [2, с. 155].

Основне завдання педагога як творця дитячої радості, на думку вченого, полягає в тому, щоб відкрити кожній дитині дорогу у світ прекрасного.

Аналіз досвіду педагога-новатора в контексті художньо-естетичного виховання переконує, що розвиток творчого потенціалу вихованців залежить передусім від готовності вихователя до творчості, його бажання творити разом

із дітьми, творчого ставлення до справи. У зв'язку з цим учений зауважував: «Якщо ви хочете, щоб діти творили, створювали художні образи, – перенесіть хоча б одну іскорку в свідомість дитини. Якщо ви не вмієте творити, або вам здається пустою забавою спуститись до світу дитячих інтересів, – нічого не вийде» [3, с. 157].

Творче осмислення багатогранної спадщини сільського народного вчителя, талановитого гуманіста, педагога-новатора Василя Олександровича Сухомлинського свідчить про те, що джерелом дитячої творчості є залучення дитини до краси й гармонії у світі, мистецтві, природі, пробудження її почуттів, прагнення до праці.

Отже, на основі аналізу педагогічної спадщини Василя Олександровича Сухомлинського можна виділити такі основні наукові підходи до професійної підготовки майбутніх вихователів до педагогічної творчості як однієї з гуманістичних цінностей здобувача вищої освіти:

– постійне самовдосконалення шляхом залучення до соціально значущої продуктивної діяльності, забезпечення можливостей ефективної самоосвіти, упровадження особистісно орієнтованих технологій дошкільної освіти;

– формування гуманного ставлення до дітей, колег, батьків;

– розвиток естетичних почуттів, допитливості й дослідницького інтересу;

– розвиток управлінських, організаторських, комунікативних здібностей, рефлексії та саморефлексії;

– створення соціально-педагогічних умов для моделювання, наукового дослідницького пошуку й експериментування;

– постійне збагачення особистісного досвіду педагогічної творчої діяльності.

Отже, опираючись на вищезазначене, зауважимо, що розглянуті педагогічні позиції В. Сухомлинського щодо пріоритетної ролі вихователя

закладу дошкільної освіти у формуванні творчої особистості виражають основні параметральні орієнтири інноваційної педагогічної парадигми.

У працях ученого закладено ідею про те, що успішна реалізація творчої діяльності в сучасному закладі дошкільної освіти передбачає підготовку майбутніх вихователів до педагогічної творчості, розвиток їхнього творчого потенціалу, педагогічної майстерності, формування професійних якостей майбутніх педагогів, готовність до творчого саморозвитку.

Відтак, творче застосування в навчально-виховному процесі вищої освіти педагогічного досвіду вченого-новатора Василя Олександровича Сухомлинського сприятиме успішному професійному становленню майбутніх вихователів, від особистості яких залежить розвиток потенційних творчих можливостей дітей дошкільного віку. Тому сучасна вища школа має будуватися на системній цілеспрямованій роботі з формування творчого інноваційного потенціалу майбутніх фахівців дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.

2. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. К.: Рад. школа, 1977. Т. 3. 582 с.

3. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: в 5 т. К.: Рад. школа, 1977. Т. 4. 630 с.

4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: в 5 т. К.: Рад. школа, 1977. Т. 5. 640 с.

ГАРБАР Світлана,
здобувачка третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти – доктор філософії,
викладач кафедри дошкільної освіти
Уманського державного педагогічного
університету імені Павла Тичини
(м. Умань)

ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ІНСТРУМЕНТІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Сучасний стан системи дошкільної освіти відзначається значними змінами в перетворенні предметно-розвивального середовища закладів дошкільної освіти, що включає створення нових, науково обґрунтованих засобів для всебічного розвитку дітей дошкільного віку, а також оновлення форм і методів роботи з ними. Успіх цих змін залежить від модернізації наукової, методичної та матеріальної бази навчання, виховання і розвитку дітей. Однією з ключових умов цього оновлення є впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у дошкільній освіті.

Впровадження інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у діяльність закладів дошкільної освіти ставить перед педагогами завдання розробки нової моделі освітнього процесу та освітнього середовища, що відповідатиме потребам сучасного суспільства.

Питанню мультимедійних технологій та їх місця в дошкільному дискурсі присвячено чимало робіт, зокрема О. Зелінської, С. Доценка, О. Вашак, М. Матішака та ін. Науковці підкреслюють, що вже в дошкільному віці діти можуть оволодіти комп’ютерними технологіями, якщо використання комп’ютерних засобів не матиме для них негативних наслідків.

Як слушно відзначає Ю. Опалінська: «Мультимедійні технології – це система комплексної взаємодії візуальних і аудіоефектів під управлінням інтерактивного програмного забезпечення з використанням сучасних технічних

і програмних засобів, які об’єднують текст, звук, графіку, фото, відео тощо в одному цифровому відтворенні» [5, с. 305].

Важливість мультимедійних технологій у дошкільній освіті важко переоцінити, адже вони відкривають унікальні можливості для покращення навчального процесу через візуальну та слухову стимуляцію. До таких інструментів належать інтерактивні електронні книги, навчальні програми, онлайн-відео та віртуальна реальність, які можуть розвивати уяву дітей дошкільного віку та робити навчання більш захоплюючим.

Впровадження мультимедійних засобів у закладах дошкільної освіти (ЗДО) здійснюється в трьох основних напрямках: робота з педагогами, робота з дітьми та взаємодія з батьками.

Перший напрямок стосується роботи з вихователями. Використання інформаційних технологій значно спрощує методичну діяльність педагогів і підвищує її ефективність. Це включає автоматизацію документообігу як в межах закладу, так і в рамках співпраці з міськими та обласними методичними службами. Також відбувається систематизація практичного та теоретичного доробку педагогів, що забезпечує легкий доступ до цих матеріалів. У цьому контексті особливо важливим є підвищення комп’ютерної грамотності вихователів-методистів, адже їхнє розуміння сучасних тенденцій розвитку освіти безпосередньо впливає на організацію освітнього процесу [1].

Другий напрям впровадження мультимедійних засобів – це безпосередньо використання медіа та інформаційних технологій в освітньому процесі ЗДО. У Державній базовій програмі «Я у світі» надається велике значення використанню комп’ютерних технологій для різнобічного розвитку дитини. Цій проблемі присвячений розділ «Дошкільник і комп’ютер», у якому висвітлено роль комп’ютера у розвивальному процесі, санітарно-гігієнічні вимоги до комп’ютерного класу, доступні для дітей форми роботи з комп’ютером.

Застосовуючи мультимедійні технології на заняття з дітьми дошкільного віку вихователь повинен керуватися основними дидактичними принципами: принцип науковості (матеріали мають бути підібрані із наукових джерел);

принцип доступності (матеріал повинен відповідати віку дітей); принципи систематичності і послідовності (інформація повинна викладатися згідно плануванню навчально-виховної діяльності з дітьми); принцип активності (стимулювання пізнавальної діяльності, динамічність, новизна); принцип наочності [4].

Завдяки використанню комп'ютерних програмно-педагогічних засобів дитина краще розвивається, може набагато легше опановувати навчальний матеріал, з легкістю вивчати іноземні мови, навчитися розв'язувати задачі. За допомогою комп'ютера в дітей дошкільного віку формуються вміння розпізнавати, розрізняти, називати форму, розмір, колір предметів, вони ознайомлюються з кількісними співвідношеннями, числом, цифрою, з просторовими поняттями. Використання комп'ютерних програмово-педагогічних засобів розширює і уточнює уявлення дитини про навколишній світ, розвиває мислення, уяву, мовлення, збагачує словниковий запас тощо [2].

Використання ІКТ, мультимедіа та комп'ютера дозволяє вирішити багато задач у освітньому процесі: підвищення мотивації дитини; активізація пізнавальної діяльності – можливість дитині стати суб'єктом навчання; використання ігрового моменту; викликати емоційний підйом (навіть ті діти, які відстають у навчанні – працюють на таких заняттях із задоволенням); збільшити обсяг виконаних завдань тощо. Проте, є і інший бік медалі, оскільки сучасний медіапростір, перенасичений не тільки корисною інформацією з різних засобів мас-медіа (радіо, Інтернет, телевізор, преса), але й негативною, яка несе в собі маніпулятивний характер, особливо для дітей.

Кожен педагог знає, що запам'ятовування навчального матеріалу відбувається найефективніше, коли поєднуються слухові та зорові канали інформації. Завдяки цьому діти можуть засвоїти до 60% обсягу матеріалу. Для підвищення ефективності презентації враховуються вікові особливості дошкільників: до них включаються цікаві запитання, ілюстрації, ігри та звукові ефекти. Це стимулює інтерес дітей, активізує їхню увагу, зосередженість та навчальну діяльність. Завдяки такій анімації діти мають можливість

ознайомитися з живою та неживою природою, традиціями та культурою свого народу і світу, виконувати логічні вправи тощо. Найбільш захоплюючими є тематичні презентації, такі як: «Явища природи», «Подорож до космосу», «Символи України», «Моя сім'я», «Весняні квіти», «Перелітні птахи», «Малювання рибок долонею», «Що зайве?» та інші [4].

Дуже часто мультимедійні презентації використовуються на святах та спортивних розвагах, що дозволяє зробити такі заходи більш цікавими, створити захоплюючі та яскраві спец-ефекти: сніг, дощ, вітер, ілюзію підводного світу. В сучасній системі освіти вихователі використовують різноманітну аудіоапаратуру (музичні центри, магнітофони) для музичного оформлення заняття: звуки живої і неживої природи – грім, дощ, вітер тощо; дитячу, класичну та сучасну музику. Музичний супровід викликає різноманітні почуття, підсилює цікавість, виховує естетичний та музичний смак у дітей. Прослуховування аудіо-записів, казок та оповідань, які професійно озвучені акторами, ще значно збільшує емоційне враження від прослуханої розповіді. Доречно, на заняттях, використовувати відеоматеріали, які допомагають вирішувати навчально-освітні завдання та мають мотиваційний вплив на дітей. Перегляд різноманітних проблемних ситуацій з фрагментів мультфільмів (1-2 хвилини) приносить позитивний ефект, якщо після цього проводиться обов'язковий аналіз і обговорення побаченого. Також ефективними є фрагменти пізнавальних телепередач. Сюрпризні моменти заняття, такі як відео-лист від героя, додають особливого шарму. Крім того, вихователь, за згодою батьків, може знімати на відеокамеру та фотографувати освітній процес у групі, що дозволить створити електронну книгу з інформацією про навчання та творчість дитини протягом року [3].

Останній, але надзвичайно важливий аспект впровадження мультимедійних засобів у закладах дошкільної освіти – це співпраця з батьками. Адже саме вони першими відповідають за корисність та обсяг інформації, яку діти отримують з телевізора, Інтернету та інших джерел. Часто батьки не мають достатніх знань про вплив медіа на здоров'я та психіку своїх

дітей. Тому педагогам слід проводити як консультації, так і практичні заняття для батьків з цього питання. Відкриті заняття, на яких демонструється використання інформаційних технологій, медіа та ІКТ у роботі з дітьми, можуть бути дуже корисними. Одним із найефективніших і цікавих методів у цьому напрямі є проєктування. Цей підхід дозволяє дітям експериментувати та систематизувати свої знання, сприяє розвитку креативності та самостійності мислення, а також надає можливість стати «маленькими» дослідниками, оскільки пошукова діяльність є природним станом для дітей дошкільного віку. Батьки, підтримуючи своїх дітей, можуть оцінити значення інформаційних технологій, а також їх позитивні та негативні аспекти впливу [4].

Отже, використання мультимедійних засобів суттєво розширює та урізноманітнює методику роботи з дітьми дошкільного віку. Інтеграція цих технологій у закладах дошкільної освіти сприятиме підвищенню якості освітнього процесу, покращуючи сприйняття навчальної інформації дітьми та залучаючи до навчання всіх дітей і їхніх батьків.

Список використаних джерел:

1. Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у світі» / [під ред. О. Л. Кононко]. Київ: Світич, 2008. 430 с.

2. Іванова О. Підвищення інформаційно-комп’ютерної компетентності педагогів. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. №2. С. 22-30.

3. Каратаєва М. Інтернет технології у методичній роботі. *Дошкільне виховання.* 2010. №8. С. 8–9.

4. Олефіренко Н. В., Мультимедійні технології у дошкільній ланці освіти. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2010. № 2.

5. Опалінська Ю. П., Назаренко Г. А. Мультимедійні технології у дошкільній освіті. Актуальні проблеми природничих і гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених «Родзинка–2019». XXI Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2019. С. 305–307.

ЖУРАВКО Тетяна
викладач кафедри психології та
педагогіки розвитку дитини
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань)

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У РОБОТІ ВИХОВАТЕЛЯ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

У ситуації, в якій сьогодні опинилася Україна, стало питання організації освітнього процесу в умовах воєнного стану в закладах дошкільної освіти. Освітній процес перейшов, здебільше, на форму дистанційного навчання. У сучасному світі, де цифрові технології стають все більш поширеними, важливо використовувати їх потенціал для розвитку дітей з раннього віку.

Специфіка роботи педагогів передбачає можливість працювати віддалено – організовувати освітній процес за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Використанню цифрових програм у дошкільній освіті присвячені дослідження О. Лещенко, Л. Козак, С. Семчук, Т. Павлюк, І. Прокопенко та інших.

Використання на заняттях комп'ютера, мультимедіа та інших технічних засобів з метою виховання і розвитку творчих здібностей дитини, формування її особистості, збагачення інтелектуальної сфери дошкільника дозволяють розширити можливості педагога.

Цифрові технології покликані стати невід'ємною частиною цілісного освітнього процесу, значно підвищувати його ефективність. Тому рівень комп'ютеризації разом з кадровим і методичним забезпеченням освітнього процесу є вирішальним показником оцінювання дієздатності не тільки сучасної школи, а й закладу дошкільної освіти [1].

Переваги використання цифрових технологій:

- **Підвищення інтересу дітей:** Цифрові технології роблять навчання більш захоплюючим та інтерактивним. Діти з більшим ентузіазмом беруть

участь у заняттях, де використовуються комп'ютери, планшети або інтерактивні дошки.

- **Візуалізація навчального матеріалу:** Цифрові інструменти дозволяють демонструвати навчальний матеріал у наочній та доступній формі. Відео, анімація та інтерактивні презентації допомагають дітям краще зрозуміти складні концепції.
- **Індивідуалізація навчання:** Цифрові технології дозволяють адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб кожної дитини. Вихователь може використовувати спеціальні програми та додатки, які враховують темп навчання та особливості розвитку кожної дитини.
- **Розвиток цифрової грамотності:** Використання цифрових технологій у дошкільній освіті допомагає дітям розвивати цифрову грамотність з раннього віку. Вони вчаться користуватися комп'ютером, планшетом та іншими пристроями, що стане в нагоді їм у майбутньому.
- **Покращення комунікації з батьками:** Цифрові технології полегшують спілкування вихователя з батьками. Вихователь може надсилати батькам фотографії та відео з занять, а також ділитися інформацією про успіхи їхніх дітей [5].

Приклади використання цифрових технологій:

- Використання інтерактивних дошок для проведення занять.
- Використання розвиваючих додатків на планшетах.
- Перегляд освітніх відео та мультфільмів.
- Створення презентацій та проектів.
- Використання онлайн-ресурсів для пошуку навчальних матеріалів.
- Використання програм для створення дидактичних ігор.
- Використання соціальних мереж та месенджерів для спілкування з батьками [2].

Важливо:

- Використання цифрових технологій має бути дозованим та відповідати віковим особливостям дітей.

- Важливо забезпечити безпеку дітей при роботі з цифровими пристроями.
- Вихователь повинен постійно підвищувати свою цифрову компетентність.

Для створення матеріалу для дистанційної освітньої роботи з дітьми можуть бути використані наступні програми:

Canva – вихователі можуть записувати свої заняття та ділитися ними безпосередньо із дітьми, надсилаючи їм файл або посилання на відео.

Loom – однією з особливостей, яка робить його дуже корисним, є те, що будучи розширенням для Google Chrome, воно не передбачає завантаження великих файлів, або виконувані файли, а також д**озволяє записувати протягом п'яти хвилин те, що ми бачимо на екрані нашого комп'ютера.**

ToonyTool – можна створити комікси за допомогою однієї або декількох кадрів і поєднувати їх в один комікс чи анімацію. Завантажувати або надіслати результат електронною поштою або зберегти його в Інтернеті та поділіться ним.

InShot – ця програма доповнює всі прості функції редагування, такі як параметри корекції кольору, фільтри та теми, а також речі для застосування до вашого відео.

YouCut – це відео-редактор для YouTube або редагування відео, яке дозволяє поєднувати та стиснути відео без втрати якості.

VivaVideo – популярний мобільний додаток, який поєднує функції відеокамер та відео-редактора.

LearningApps.org – це сервіс для підтримки процесів навчання та викладання за допомогою невеликих інтерактивних модулів. Ці модулі можуть використовуватись безпосередньо як навчальні ресурси або для самостійної роботи [4].

Сьогодні хмарні сервіси є повноцінним навчальним інструментом, що дозволяє педагогу створити власний інформаційно-освітній простір.

Важливо відзначити, що цифрові технології можна успішно використовувати і в освітній діяльності вихователя:

1. Оформлення ділової документації.
2. Виготовлення дидактичних ігор.
3. Робота в мережі Інтернет з питання самоосвіти та накопичення інформаційного матеріалу.
4. Розробка презентацій до семінарів.
5. Використання мультимедійного супроводу в роботі з дітьми на заняттях, під час проведення свят та розваг, режимних моментів; у роботі з батьками (під час проведення консультацій, батьківських зборів, Днів відкритих дверей тощо).
6. Оформлення картотеки дидактичних ігор та методичної літератури.
7. Оформлення стендів, інформаційних куточків.
8. Оформлення буклетів, матеріалів для участі в різноманітних конкурсах.
9. Обмін досвідом роботи з іншими педагогічними колективами [3].

Цифрові технології можуть стати потужним інструментом у роботі вихователя закладу дошкільної освіти. Вони допомагають зробити навчання більш цікавим, ефективним та індивідуалізованим. Проте важливо використовувати їх розумно та відповідально, щоб забезпечити гармонійний розвиток дітей.

Використання цифрових технологій в роботі вихователя закладу дошкільної освіти – це не просто модна тенденція, а необхідність, що відповідає вимогам сучасного суспільства. Правильне та ефективне використання цифрових інструментів сприяє розвитку дітей, підвищує якість освіти та готує дітей до успішного життя в цифровому світі.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%

20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf (дата звернення: 20.02.2025).

2. Крутій К. Л. Проблеми дистанційної освіти дошкільнят. *Дошкільне виховання* 2020. №5. С. 21–29.

3. Мельникова О. М. Сучасні цифрові інструменти у роботі майбутніх фахівців закладів дошкільної освіти в умовах дистанційного навчання. *Наукові інновації та передові технології*. 2023. № 6 (20). С. 510–517.

4. Суятинова К. Є. Формування цифрової компетентності дітей дошкільного віку. The formation of digital competence of preschool children. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Випуск 44. Т 2. С. 148–151.

5. Фамілярська Л. Л. Інтеграція цифрових технологій в освітнє середовище закладу дошкільної освіти. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2021. (11). С. 174–183.

ЗАЛІЗНЯК Алла
доцент кафедри дошкільної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань)

ПЕДАГОГІЧНЕ ПАРТНЕРСТВО ВИХОВАТЕЛІВ З БАТЬКАМИ З РОЗВИТКУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ У ДОШКІЛЬНИКІВ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Вагомим завданням дошкільної освіти є гармонійний розвиток особистості дитини, розвиток її творчих здібностей. Творча особистість володіє творчими здібностями, прагне до оригінального, нового, має багато ідей, сміливо висловлює та відстоює їх. Така особистість виділяється винахідливістю, зосередженістю на певному об’єкті, захопленістю. Саме творча людина зуміє знайти вихід із нестандартних ситуації, швидше адаптується в житті, буде здібна самостійно мислити та приймати вірні рішення, про що зазначено в освітній програмі для дітей від 2 до 7 років «Дитина» [1].

Питання розвитку творчих здібностей дитини висвітлено у працях відомих філософів (В. Андрущенко, Г. Сковорода), психологів (Г. Айзенк, А. Маслоу, В. Моляко, Ж. Піаже та ін.), педагогів (Н. Гавриш, Н. Карпинська та ін.).

Зауважимо, що значна кількість батьків дбають про всесторонній розвиток власної дитини, сприяючи формуванню у неї інтелектуальних та фізичних здібностей. Проте, не надають належної уваги розвитку творчих здібностей у дітей. Слід завжди пам'ятати, що батьки дітей дошкільного віку є не просто споглядачами освітнього процесу, а є його активними учасниками, які можуть впливати на освітній та виховний процес у закладі дошкільної освіти. Підкреслимо, що саме сім'я та заклад дошкільної освіти у взаємодії один з одним зможуть створити оптимальні умови для розвитку творчих здібностей у дошкільників.

Поняття «взаємодія» у педагогічному словнику за редакцією М. Ярмаченка розглядається, як «філософська категорія, що відображає процеси впливу об'єктів один на одного, їх взаємну обумовленість і породження одним об'єктом іншого» [3, с. 82].

Дотичним до нашого дослідження є також поняття «педагогічне партнерство». Педагогічне партнерство вихователів і батьків дошкільників є вагомим складником професійної діяльності педагогів закладів дошкільної освіти.

На сучасному етапі педагогічне партнерство у системі освіти є об'єктом значної уваги як зарубіжних, так і вітчизняних дослідників.

Стан розробленості проблеми педагогіки партнерства в освіті висвітлено у дослідженнях І. Беха, С. Гончаренка, І. Зязюна, В. Кременя, О. Коберника, Н. Ничкало, М. Ярмаченко та інших.

Окремі аспекти педагогічного партнерства педагогів та батьків в освіті обґрунтовано у працях сучасних дослідників: Т. Гудзь, В. Ковальчук, Т. Костєвої, О. Наумчук та інших.

Питанню співпраці батьків дітей та фахівців закладу дошкільної освіти присвячені дослідження, авторами яких є О. Долинна, Л. Загик, О. Кононко, Т. Кравченко, А. Куликова, А. Курбатова, Н. Лисенко, В. Постовий та інші. Дослідники підкреслюють значення взаємодії батьків дітей та вихователів закладу дошкільної освіти у формуванні особистості дитини.

Педагогічне партнерство включає взаємодію та діалог вихователів, батьків й дітей дошкільного віку для досягнення означеної мети. Педагогічне партнерство вихователя і батьків, вихователя і дітей – вагома професійна категорія педагогічної діяльності. Означене партнерство в системах «вихователь – дитина», «вихователь – діти», «батьки – діти», «вихователь – батьки – діти» – різновид професійного спілкування, що є невідривним компонентом професійної діяльності вихователя.

Вибудовуючи взаємодію з батьками, варто використовувати такі форми роботи:

– *колективні* (батьківські збори, конференції, зустрічі з батьками, тематичні зустрічі за «круглим столом», лекції, вечори запитань і відповідей, засідання батьківського комітету, дні відкритих дверей, створення групи батьків-порадників, спільні заняття, відпочинок у вихідні дні тощо),

– *індивідуальні* (вступне анкетування, попередні візити батьків з дітьми до закладу дошкільної освіти, консультації, відвідування педагогами своїх вихованців удома, телефонний зв’язок, бесіди тощо),

– *групові* (консультації, клуби взаємодопомоги, гуртки за інтересами, зустрічі з цікавими людьми, семінари-практикуми, школа молодих батьків),

– *наочно-письмові* (батьківські куточки, тематичні стенди, ширмочки, планшети, дошка оголошень, інформаційні листки, анкетування, скринька пропозицій, неформальні листи, педагогічні газети, педагогічна бібліотека),

– *наочно-інформаційні* (виставки дитячих робіт, магнітофонні записи бесід з дошкільниками, відеофрагменти організації різних видів творчої діяльності, реклама книг, публікацій у періодичних виданнях, в системі Інтернет з проблем розвитку творчих здібностей).

Завдяки такої взаємодії, педагогічного партнерства, можна розвинути творчі здібності у дітей дошкільного віку, виявити у них творчий потенціал.

Звернімо увагу на те, що хист до творчості у тому чи іншому творчому виду діяльності і є творчою здібністю.

Аналіз науково-педагогічної джерельної бази показав, що поняття «творчі здібності» інтерпретують не однаково.

Так, вчений В. Моляко трактує творчі здібності як «здатність дивуватися і пізнавати, вміння знаходити рішення в нестандартних ситуаціях, спрямованість на відкриття нового і здатність глибокого усвідомлення свого досвіду» [2, с.4].

Науковець І. Середа розглядає поняття «творчі здібності» як «особливий вид розумових здібностей, який виражається в умінні породжувати мисленнєву діяльність за межами вимог, відхилятись під час мислення від традиційних норм, генерувати різноманітні оригінальні ідеї та знаходити способи їх практичного вирішення» [4, с. 2].

З метою розвитку творчих здібностей у дошкільників, доцільно розвивати у них уміння розв’язувати творчі завдання. При цьому дошкільників доцільно залучати до різних видів творчої діяльності: малювання, живопису, ліплення, створення аплікацій, конструювання, музики, танців, рукоділля, шиття, театру та імпровізації.

Так, завдяки занять з малювання та живопису, що є популярними видами творчості, діти зможуть експериментувати з фарбами та кольорами, створюючи свої власні малюнки та картини.

Заняття з ліплення сприятиме не лише розвитку моторики, а й фантазії. Під час таких занять діти будуть вчитись використовувати глину, пластилін, пісок, тісто та інші матеріали для створення своїх власних творінь. Такі заняття розвиватимуть індивідуальні уподобання, вчитимуть дитину бачити красу та відчувати унікальний художній стиль.

Заняття аплікацією має вирішальний вплив на розвиток творчих здібностей дітей дошкільного віку. Завдяки такому захопленню у дитини

розвиватиметься почуття симетрії, ритму, а також здатність до колірного компонування. Означене заняття сприятиме формуванню художнього смаку.

Заняття з конструювання, включаючи конструктор «ЛЕГО», дерев'яні блоки, магнітні конструктори та інші іграшки допомагатимуть розвивати у дітей логічне мислення та просторову уяву.

Під час занять з музики та танців у дошкільників буде розвиватися ритмічність та музичний слух. Діти зможуть навчитись співати пісень, грати на музичних інструментах і танцювати.

Під час самостійної художньої діяльності, зокрема, на заняттях з рукоділля та шиття у дошкільників будуть розвиватися моторні навички та творча уява. Діти дошкільного віку навчаться виготовляти листівки, прикраси, іграшки або навіть шити маленьких ляльок.

Театр та імпровізація сприятимуть розвитку у дітей емоційної виразності та розвитку соціальних навичок. Під час виконання своїх ролей діти зможуть проявити свої творчі здібності, вигадуючи власні історії, проявляючи при цьому ініціативу, творчість, фантазію, видумку. Саме театр уможливлює втілювати і розвивати чималі творчі та емоційні можливості дітей.

Означені види творчої діяльності спрямовані на розвиток образного мислення, уяви, фантазії, інтуїції, ініціативи,сприйняття, цікавості, практичного досвіду та безліч інших якостей, які необхідні для виявлення творчих здібностей.

Завдяки спільній роботі вихователів і батьків з дітьми дошкільної віку, у дітей можуть бути виявлені такі творчі здібності, як:

– образотворчі,
– музичні,
– математичні тощо.

Підкреслимо, що кожна дитина має певні здібності, тому завдання педагогів і батьків – визначити, відшукати і допомогти їх розвинути. Розвиток

творчих здібностей дітей дошкільного віку сприяє формуванню різнобічної, інтелектуальної та гармонійної особистості.

Список використаних джерел:

1. Дитина: Освітня програма для дітей від двох до семи років / наук. кер. проєкту В. О. Огнев'юк та ін. Київ: Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 440 с.

2. Моляко В. О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема. *Психологічна газета*. 2005. № 6. С.4-6.

3. Педагогічний словник / за ред. Ярмаченка М. Д. Київ: Педагогічна думка, 2001. 514 с.

4. Середа І. О. Творчі здібності людини: визначення, сутність, структура. URL: https://sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009- 04/09siodnf.pdf (дата звернення 02.10.2023).

ІЩЕНКО Людмила
доктор педагогічних наук, професор
кафедри дошкільної освіти, Вінницький
державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
(м. Вінниця)

ОРГАНІЗАЦІЙНО–ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИХОВАТЕЛІВ ДО РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

У Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні особливу увагу акцентовано на розвиток особистості дитини, її індивідуальності, зокрема на розвиток творчого потенціалу дитини, що має свої особливості у дошкільному дитинстві, на своєчасне підтримання досягнень індивідуальної своєрідності неповторного життєвого шляху дитини, забезпечення психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини у дошкільні роки [1].

Зв’язок між процесом становлення особистості майбутнього вихователя закладу дошкільної освіти та ефективністю виконання ним професійних функцій засвідчують результати численних теоретичних досліджень вітчизняних та зарубіжних учених. Особливості вияву творчості на різних вікових етапах розвитку особистості, а саме загальнотеоретичні положення про роль творчої діяльності в розвитку особистості описано в наукових працях І. Беха, А. Богуш, Н. Гавриш, С. Гаврилюк, Л. Карнаух, Н. Кравчук, Є. Кульчицької, В. Моляко та ін. Формування творчої особистості учнів на різних етапах їх навчання аналізувалися в роботах О. Савченко, С. Сисоєвої, Л. Хомич та ін.

Серед зарубіжних дослідників, які вивчали психологічний феномен творчості варто відзначити праці Дж. Гілфорда, Е. Торренса, К. Тейлора, К. Роджерса, Р. Стернберга, З. Фрейда, Е. Фромма.

Поняття «педагогічні умови» розглядається у сучасній педагогіці як компонент педагогічної системи, який впливає на її особистісні та процесуальні аспекти [6]. Виходячи з аналізу наукових праць, під організаційно-педагогічними умовами розуміємо сукупність необхідних обставин, що забезпечують ефективність підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу старших дошкільників у вищому навчальному закладі.

Задля забезпечення ефективного впливу на процесуальний бік педагогічного процесу, спрямованого на підготовку майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку, було виокремлено такі організаційно-педагогічні умови:

- позитивна мотивація студентів до розвитку творчого потенціалу дітей 5-6 років;
- забезпечення міжпредметних зв'язків та інтеграції змісту навчання у професійній підготовці майбутнього вихователя;
- створення освітньо-креативного середовища освітнього процесу в закладах вищої освіти для майбутніх фахівців із розвитку творчого потенціалу дітей 5-6 років [2].

Обґрунтуємо кожну з умов та визначимо особливості їх реалізації у ході експериментального дослідження.

У словниках міжпредметні зв'язки визначають як взаємне узгодження навчальних програм, яке зумовлене системою наук і дидактичною метою. Такі зв'язки відображають комплексний підхід до виховання і навчання та на будь-якому його етапі виконують виховну, розвивальну й детермінуючу функцію, завдяки інтеграції знань підвищують продуктивність перебігу психічних процесів [6]; як організація навчально-виховного процесу на основі міжпредметних зв'язків на окремих уроках під час вивчення теми, підпорядкованої розв'язанню міжпредметної проблеми, декількох тем різних курсів, цілого циклу навчальних предметів та під час викладання різних циклів навчальних дисциплін.

Отже, міжпредметні зв’язки розглядаються на різних рівнях: дидактичного явища – як відображення міжнаукових зв’язків; дидактичної умови – як засіб взаємного узгодження навчальних програм; дидактичного принципу – як інтегруюча ланка в системі дидактичних принципів; методологічному – як спосіб формування нового типу знань – «міжпредметних знань» [4].

Ми підтримуємо думку І. Луценко, що міжпредметні зв’язки та методика використання їх як спеціально створена методична система, є наскрізним механізмом, який забезпечує когнітивні процеси формування нових, інтегрованих понять. Її основою є система ключових понять з визначеного кола навчальних дисциплін, структурно-логічні міжпредметні схеми [4, с. 254].

Вважаємо, що в умовах сучасної предметної системи навчання, яка забезпечує дидактично доцільний відбір наукових даних, їх дидактичну обробку, та водночас стрімкого розвитку інтеграційних процесів у різних сферах діяльності, необхідне координоване використання міжпредметних зв’язків та інтеграції змісту навчання.

З метою організації цілісної теоретико-методичної підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу старших дошкільників у контексті впровадження першої організаційно-педагогічної умови постала необхідність у: визначенні сукупності дисциплін, зміст яких закладає необхідну теоретико-методичну та практичну основу підготовки майбутніх вихователів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку.

У освітньому процесі закладу вищої освіти широко використовується координація навчальних курсів, що передбачає взаємну узгодженість щодо трактування понять, часу вивчення, місця та ролі їх у процесі професійної підготовки, а також міждисциплінарні зв’язки – залучення елементів однієї дисципліни при вивченні іншої.

Таким чином підготовка майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку передбачала: оволодіння знаннями психолого-педагогічних дисциплін, теорії та фахових методик дошкільної

освіти, формування основ професійного мислення, освоєння інтегрованої суми науково-педагогічних знань, оволодіння системою узагальнених педагогічних понять і їх інтеграція з практикою, формування професійно-педагогічних умінь і способів діяльності необхідних для організації процесу розвитку творчої особистості дітей старшого дошкільного віку [2].

Цілісність формування особистості майбутнього вихователя обумовлюється наявністю у змісті його підготовки аксіологічного компоненту, що передбачає залучення до методологічних, теоретичних та прикладних знань про цінності, їх природу, механізми розвитку, способи функціонування.

З огляду на вищезазначене було виокремлено другу організаційно-педагогічну умову, як позитивна мотивація студентів до розвитку до розвитку творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку.

Активно-позитивне ставлення до педагогічної професії включає в себе уявлення про мету, мотиви, які спонукають до педагогічної діяльності, емоційне ставлення до неї, задоволеність нею. Найбільш узагальненою формою активно-позитивного ставлення людини до педагогічної професії є професійна спрямованість, яка визначається як глибоко усвідомлений, особистісно значимий інтерес до професії педагога і схильність займатися нею [4].

Отже, позитивна мотивація до розвитку творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку охоплює професійні цінності, мотиви, інтереси, емоційно-ціннісне ставлення до дитини як до суб’єкта професійної взаємодії, особистісну схильність до педагогічної діяльності з розвитку творчої особистості дітей.

Спрямованість нової парадигми освіти на особистість, на задоволення її освітніх потреб передбачає створення умов, що забезпечуватимуть майбутнім фахівцям якісну підготовку до професійної діяльності, розвиток потреби до творчості. Ці умови створює освітньо-креативне середовище, у якому відбуватиметься професійне та особистісне становлення майбутнього спеціаліста.

У цьому зв’язку створення освітньо-креативного середовища із залученням майбутніх фахівців до проектувальної діяльності із розвитку творчого потенціалу дітей є важливою організаційно-педагогічною умовою.

Освітньо-креативне середовище покликане забезпечити оволодіння майбутнім вихователем не стільки системою знань, фахових умінь і навичок, скільки уміннями їх творчо та оперативно реалізовувати у професійній діяльності; формування потреби у самоактуалізації, професійному самовдосконаленні та самоосвіті задля компетентного вирішення професійних завдань [2].

Задля реалізації поставлених завдань сплановано використання таких форм роботи: проведення тренінгів, що моделюють майбутню професійну діяльність педагога дошкільного навчального закладу, відкритих занять; спостереження за професійно-педагогічною діяльністю вихователів, творчою діяльністю дітей, проведення занять студентами в дошкільних навчальних закладах на базах практики, моделювання фрагментів занять, педагогічних ситуацій спрямованих на актуалізацію творчих можливостей дітей; створення програм, проектів організації розвивального творчого індивідуально-орієнтованого середовища для розвитку творчого потенціалу старшого дошкільника.

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні висновки. Ефективний вплив на процесуальний бік педагогічного процесу, спрямованого на підготовку майбутніх вихователів на розвиток творчого потенціалу дітей старшого дошкільного віку забезпечували організаційно-педагогічні умови: позитивна мотивація студентів до розвитку творчого потенціалу дитини 5-6 років; забезпечення міжпредметних зв’язків та інтеграції змісту навчання у професійній підготовці майбутнього вихователя; створення освітньо-креативного середовища в навчальному процесі вищих закладів освіти для майбутніх фахівців із розвитку творчого потенціалу дитини 5-6 років.

Відтак, виокремленні організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх вихователів до розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку

не вичерпують усього різноманіття якісних характеристик підготовленості студентів до формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку, але в контексті нашого дослідження вони є найбільш значущими.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти / науковий керівник А. М. Богуш, дійсний член НАПН України, проф, д-р пед. наук; авт. кол.: Богуш А. М., Бєлєнька Г. В., Богініч О. Л. [та ін.]. К.: Видавництво, 2012. 26 с.

2. Іщенко Л. В. Формування творчої індивідуальності дітей старшого дошкільного віку: навчальний посібник. Умань : ФОП Жовтий, 2015. 160 с.

3. Кравчук Н. П., Карнаух Л. П. Психолого-педагогічні аспекти обдарованості дітей дошкільного віку. Інноваційна педагогіка. Причорноморський науково-дослідний інститут економіки та інновацій. 2021. Випуск 33. Т. 2. Видавничий дім «Гельветика». С. 124-129.

4. Луценко І.О. Забезпечення міжпредметних зв'язків та інтеграції змісту навчання у професійній підготовці майбутнього вихователя. Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О.Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки (збірник наукових праць). Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2012. Випуск 1. С. 254-257.

5. Моляко В. О., Ваганова Н. А., Гулько Ю. А. Особливості функціонування творчого мислення дітей в умовах інформаційної невизначеності. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Психологія. 2023. Т. 34 (73). № 1. С. 154-159.

6. Новий тлумачний словник української мови: У 3 т. / Упоряд. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко. К. : Вид-во «Аконіт», 2004. Т. 2. 926 с.

КОВАЛЕНКО Наталя
викладач методики організації
образотворчої діяльності
КЗ «Білгород-Дністровський
педагогічний фаховий коледж»
(м. Білгород-Дністровський)

«ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО КОЛЕДЖУ ПІД ЧАС ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ»

У час, коли сучасна людина чує велику кількість дезінформації, де потрібно розібратися, зорієнтуватися, знайти потрібну інформацію треба розвивати навички критичного мислення. Адже, людина повинна не поспішати робити висновки, опираючись на один факт або переглянувши телепрограму. Треба ознайомитись із різними фактами, вивчити всю доступну інформацію, оцінити її критично, і лише потім зайняти власну позицію, аргументовано доводити свою точку зору. Володіючи достовірною інформацією, вона розширює бачення світу, замислюється; вчиться сміливо приймати рішення і важливі істини для себе, стає більш гнучкою.

Відомий видатний мислитель Сократ на філософських дебатах ставив багато запитань своїм співрозмовникам, щоб дослідити хід їхніх думок, виявити слабкі місця та знайти контраргументи [4].

Що означає критичне мислення? Для чого потрібно розвивати? Критичне мислення – це вміння ставити інформацію під сумнів, здатність думати ясно, раціонально, неупереджено, спираючись на докази.

Твердження видатного американського мислителя минулого століття Джона Дьюї залишається актуальним сьогодні, що фундаментальна мета сучасної освіти полягає не в наданні інформації молоді, а у тому, щоб розвивати критичний спосіб мислення, навички мислення, котрі дають змогу адекватно оцінювати нові обставини й формувати стратегію подолання проблем, які у них криються [3].

Як зазначає Н. Вукіна, люди, які мають навички критичного мислення, чесні самі з собою; перемагають сумніви; ставлять запитання; інтелектуально незалежні; ними практично неможливо маніпулювати [1].

На відділенні «Дошкільна освіта» денної і заочної форми навчання КЗ «Білгород-Дністровський педагогічний фаховий коледж» використовуються різні види освітніх методик та технологій. Наприклад, на заняттях з основ філософських знань, ставляться питання, що носять проблемний характер. Відповідно, розгляд аргументів, уточнення і прояснення ситуації дозволяє вирішити проблему ефективніше. Мислити критично – означає аналізувати філософську концепцію на основі вагомих доказів (на відміну від особистих думок, суджень, упереджень тощо), щоб мати повне розуміння того, що відбувається насправді. Критичне мислення стимулює до формулювання власних ретельно зважених висновків шляхом міркування, замість того, щоб пасивно черпати інформацію на віру. Науковці виділяють три стадії розвитку критичного мислення: «виклик», «осмислення», «рефлексія» [3].

При виконанні завдання «Портрет філософа» на занятті, можна задіяти теорію етапів критичного мислення, розроблену психологом Ліндою Елдер і Річардом Полом, що визначає шість ключових щаблів розвитку критичного мислення та запропонувати шляхи застосування певних критеріїв для покращення здатності аналізувати проблеми й аргументи: нерефлексивний мислитель, мислитель із викликом, мислитель-початківець, практичний мислитель, просунутий мислитель, майстер-мислитель.

Вправа «Інтерв'ю з філософом», студенти працюють в парах, один грає роль філософа, другий журналіста. Як здобувачі правильно формулюють запитання до «умовного філософа», теж має значення для розвитку критичного мислення. Метод інсценізації, студенти інсценізують байки Г. Сковороди, а потім аналізують їх філософсько-етичний сенс.

Здобувачі коледжу брали участь в акції, яка пройшла з ініціативи проекту «Фільтр» і продемонстрували активність й гідний рівень обізнаності з питань: що таке дезінформація та з якими поняттями її не слід плутати; як

ідентифікувати неправдиву інформацію; дізнались, як протидіяти фейкам та дезінформації.

Ще один дієвий метод використовувався для формування критичного мислення – це хмара слів, а саме візуальне відтворення списку слів, категорій, міток чи ярликів на єдиному спільному зображенні. Залучення цього методу доречне на будь-яку навчальну дисципліну. В «хмару» можна зашифрувати тему заняття, вона може слугувати в якості опорного конспекту для подачі нового матеріалу чи його узагальнення; для перевірки завдання чи результату.

На заняттях з основи природознавства і методики ознайомлення дітей з природою застосовують таксономію Блума, методика допомагає студентам розвивати навички критичного мислення. При цьому, критичний мислитель повинен пройти шість рівнів таксономії Блума для прийняття обгрунтованого рішення (знання, розуміння, застосування, аналіз, оцінювання, творення). Виготовляють лепбуки природничого напрямку з цікавими «сюрпризними комірками», тематичними папками, де збирають матеріал, творчі завдання, накопичують протягом вивченої теми. Лепбук, зроблений власними руками, використовують під час проведення педагогічної практики з дошкільниками.

Широко застосовують роботу з ментальною картою на заняттях з педагогіки. Ця робота змушує студентів пригадати весь матеріал, факти, образи, встановити зв’язки, генерувати ідеї, вибирати характерні, яскраві, ключові слова.

Сенкан (походить від французького слова «п’ять») – це вірш, що складається з п’яти рядків. Він допомагає узагальнити інформацію, формулювати щось складне декількома словами.

Підсумовуючи вищесказане, зазначимо, що важливо приділяти увагу розвитку критичного мислення на усіх освітніх рівнях та на різних навчальних дисциплінах. На нашу думку, розвиток критичного мислення у студентів коледжу розв’язує як мінімум два важливі завдання:

– сприяє формуванню свідомого і активного прошарку суспільства;

-створює передумови для розвитку критичного мислення наступних поколінь оскільки ми працюємо з майбутніми педагогами і батьками.

Таким чином, педагоги КЗ «Білгород-Дністровський педагогічний фаховий коледж» втілюють різноманітні методи та прийоми навчання: «Розминка», «Мозковий штурм», розгадування кросвордів чи ребусів, «Вірю – не вірю», висування цікавих версій стосовно теми заняття, «Бліц-опитування», «Кластер», «Кошик ідей», «Шість капелюхів, ментальна карта, «Асоціативний кущ, «Дерево передбачень» і багато інших. Всі ці техніки допомагають студентам розвивати критичне мислення, більше сперечатися, висувати кілька гіпотез, використовувати цифри, а не думки, а ще уникати гіпотез, які не можна протестувати. Іншими словами сказати: «Зробити власне життя більш успішним і осмисленим!».

Варто зазначити, що розвиток критичного мислення студентів коледжу на заняттях, позитивно впливає також на якість проходження педагогічної практики в закладах дошкільної освіти. Використання на практиці студентами комп'ютерних технологій дозволяє підвищити у малят мотивацію до навчання, розвиває творчі здібності дітей, створює емоційний позитивний фон, викликає у дитини живий інтерес. Студенти намагаються дати достовірні знання. Відеофільми демонструють різні об'єкти, за допомогою проектора є можливість в багаторазово збільшити вигляд об'єкту, побачити анімацію, почути звуки природи, які підсилюють сприймання. З'являється можливість організувати віртуальну екскурсію, відвідати ті куточки нашої країни, куди немає можливості відправитись подорожувати.

В роботі з дошкільниками застосовують відкриті запитання, які змушують дитину замислитися над відповіддю, вчать дітей робити припущення, узагальнення, висновки. Пробуджуючи критичне мислення у дітей, студенти вчаться давати чесні відповіді, коли не знає, каже: «Зараз я не можу відповісти, але давай разом придумаємо, як можна дізнатися».

У години розваг організовували дітей старшого віку на такі ігри: «Відгадай загадку», «Так-ні», «Брейн-ринг», «Піфагор», «Світлофор».

Наприклад, спонукаючи дітей до участі у грі «Брейн-ринг», прагнули активізувати незалежність їх мислення, його пошукову спрямованість, потяг вихованців до знаходження кращих варіантів ігрових рішень.

Розвивають у дітей агентність – здатність і спроможність робити власний вибір та приймати рішення, щоб впливати на події навколо себе.

Цікавим методом є використання проєктної діяльності в дитячому закладі, який надає дітям простір для самоорганізації, творчих ідей, спонтанності, незвичних шляхів пізнання та помилок.

Отже, дотримання зазначених організаційно-педагогічних умов дозволяє створити освітнє середовище, в якому здобувач освіти відчуває себе активним суб'єктом навчання, здатним до критичної оцінки інформації, яку він засвоює, розвиває навички до аналізування, систематизації отриманих знань, аргументування власних суджень тощо. Правомірно стверджувати, що розвиток критичного мислення майбутніх вихователів дошкільного закладу сприяє більш ефективному здійсненню професійної діяльності, зростанню їхньої конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг.

Список використаних джерел:

1. Вукіна Н. В. Критичне мислення: як цьому навчати: [наук.-метод. посібник] / Н. В. Вукіна, Н. П. Дементієвська, І. М. Сущенко; за наук. ред. О. І. Пометун. Харків, 2007. 190 с.

2. Костюшко І.В., Гандзілевська Г.Б. Критичне мислення як необхідна складова професійної компетентності сучасного вчителя., Національний університет «Острозька академія», 2020.

3. Тягло О., Післямова до статей Метью Ліпмана і Марка Вайнстейна. *Вісник програм шкільних обмінів*. 2006. № 27.

4. Хачумян Т. І. Формування критичного мислення студентів вищих навчальних закладів засобами інформаційних технологій: дис. канд. пед. наук: 13.00.09 / Харківський національний педагогічний ун-т ім. Г. С. Сковороди. Х., 2005.

КОМАРОВА Інна,
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності «Психологія»
Мелітопольського державного педагогічного
університету імені Богдана Хмельницького
(м. Мелітополь)

АСМР ЯК СЕНСОРНИЙ ФЕНОМЕН: НЕЙРОННІ МЕХАНІЗМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В АРТ-ТЕРАПІЇ

Автономна сенсорна меридіанна реакція (АСМР) – це сенсорний феномен, що характеризується приємними поколюваннями на шкірі у відповідь на специфічні аудіовізуальні стимули, такі як шепіт, повільні рухи чи звуки побутових предметів. Цей стан супроводжується відчуттям релаксації та зануренням у стан «потоку» – глибокої зосередженості з втратою відчуття часу [1]. Дослідження показують, що від 23,5% до 28% людей здатні переживати АСМР, що робить його поширеним явищем, вартим уваги у психології та нейронауках [1, с. 1; 2, с. 1].

Barratt і Davis (2015) у своєму систематичному дослідженні виявили основні тригери АСМР: шепіт (75%), особиста увага (69%), чіткі звуки (64%) та повільні рухи (53%) [1, с. 5]. Учасники повідомляли про покращення настрою та тимчасове зменшення симптомів депресії після АСМР-сесій, причому 98% використовували його для релаксації [1, с. 6]. Poerio et al. (2018) доповнили ці дані, показавши, що АСМР викликає фізіологічні зміни, такі як зниження частоти серцевих скорочень і підвищення шкірної провідності, що підтверджує поєднання релаксації з легким збудженням [3, с. 2]. Lin і Kondo (2024) розширюють розуміння АСМР, демонструючи активацію структур мозку, пов’язаних з емоційною регуляцією та винагородою [2, с. 2].

1. Нейрофізіологічні механізми ASMR

ASMR проявляється у вигляді специфічних сенсорних відчуттів, що викликаються такими тригерами, як шепіт, звуки рук, ритмічні рухи, персональна увага тощо [1, с. 5]. Нейровізуалізаційні дослідження (Smith et al.,

2019) свідчать про активацію сенсорної кори, зони відповідальної за задоволення [4; 2, с. 2]. Це дозволяє пояснити, чому ASMR може сприяти зниженню рівня кортизолу та підвищенню рівня окситоцину [3]. Крім того, було встановлено, що у людей, схильних до ASMR, спостерігається підвищена активність у зонах мозку, що відповідають за емоційний відгук і соціальну взаємодію [2, с. 2]. Це підтверджує припущення, що ASMR може бути ефективним засобом підтримки психоемоційного стану та профілактики стресових розладів [3].

Smith et al. (2019) досліджували мережу режиму за замовчуванням (DMN) у тих, хто відчуває АСМР, виявивши знижену функціональну зв'язність у порівнянні з контрольною групою [4, с. 637]. Poerio et al. (2018) зазначають, що АСМР супроводжується альфа-хвилями в ЕЕГ, що вказує на посилення уваги до тригерів і пригнічення нерелевантної інформації [3, с. 10]. На відміну від сенсорної чутливості (SPS), де мережа значущості (SN) має підвищену зв'язність і асоціюється з перевантаженням стимулами, АСМР сприяє спокою завдяки зниженій зв'язності [2, с. 4]. Ці нейронні механізми підкреслюють унікальність АСМР як релаксаційного феномену.

2. Терапевтичний потенціал ASMR у психотерапії

Наукові дослідження підтверджують позитивний вплив ASMR на психоемоційний стан:

Редукція симптомів депресії та тривожності: згідно з дослідженням Poerio et al. (2018), учасники з депресивними симптомами повідомляли про їх зменшення після перегляду ASMR-контенту [3, с. 7].

Зниження стресу та покращення сну: Barratt і Davis (2015) свідчать, що ASMR може допомагати у регуляції вегетативної нервової системи, сприяючи релаксації [1, с. 8].

Знеболювальний ефект: Smith et al. (2019) виявили, що ASMR здатний зменшувати відчуття хронічного болю протягом кількох годин після сеансу [4, с. 639].

ASMR-контент може використовуватися в терапії осіб, які пережили травматичний досвід, включаючи військових, жертв насильства та осіб із посттравматичним стресовим розладом (ПТСР) [3]. Аудіо- та відеоматеріали з ASMR-ефектами допомагають створити безпечний простір, що сприяє зниженню рівня тривоги та емоційному відновленню [2].

3. Використання ASMR в арт-терапії

Поєднання ASMR із традиційними арт-терапевтичними методами дозволяє розширити їх терапевтичний потенціал:

Музична терапія: використання ритмічних та тональних звуків у поєднанні з ASMR сприяє глибшій релаксації (Poerio et al., 2018) [3, с. 11].

Медитативний живопис та робота з текстурами: тактильні відчуття під час малювання можуть викликати ефект, подібний до ASMR [1].

Терапевтичне оповідання: шепіт та м’які голосові модуляції можуть створювати атмосферу емоційної безпеки, що особливо важливо в роботі з травматичними спогадами [1, с. 5].

Крім того, деякі дослідження вказують на ефективність ASMR у поєднанні з кінезіологічними методами арт-терапії, такими як танцювально-рухова терапія [2]. Завдяки використанню ритмічних рухів та акустичних стимулів, ASMR-методики можуть посилювати ефект від тілесно-орієнтованих підходів у терапії [3].

4. Перспективи дослідження ASMR у психологічній практиці

Попри зростаючу популярність ASMR у психотерапевтичних підходах, необхідні подальші дослідження для:

– визначення індивідуальних характеристик, що впливають на чутливість до ASMR [1];

– аналізу довготривалого впливу ASMR на психоемоційний стан [3];

– впровадження ASMR-методик у клінічну арт-терапію [2].

Окремим напрямком досліджень може стати розробка програм із використанням ASMR у комплексній терапії емоційного вигорання у професіоналів, які працюють у стресових умовах (медики, соціальні

працівники, військовослужбовці тощо) [3]. Також перспективним є вивчення ASMR як допоміжного методу у психотерапії осіб із нейродегенеративними захворюваннями [2].

Висновки. АСМР є унікальним сенсорним феноменом із чіткими нейронними основами. Його здатність викликати релаксацію робить його перспективним інструментом у арт-терапії, доповнюючи традиційні методи. Подальші дослідження можуть розкрити його повний терапевтичний потенціал та дозволять створити ефективні програми інтеграції ASMR у комплексні терапевтичні підходи.

Список використаних джерел:

1. Barratt EL, Davis NJ. Autonomous Sensory Meridian Response (ASMR): a flow-like mental state. PeerJ. 2015; №3: 851c. https://doi.org/10.7717/peerj.851

2. Lin I-F, Kondo HM. Brain circuits in autonomous sensory meridian response and related phenomena. Phil Trans R Soc B. 2024; 379c. https://doi.org/10.1098/rstb.2023.0252

3. Poerio GL, Blakey E, Hostler TJ, Veltri T. More than a feeling: Autonomous Sensory Meridian Response (ASMR) is characterized by reliable changes in affect and physiology. PLOS ONE. 2018; 13(6). 645 c. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0196645

4. Smith SD, Fredborg BK, Kornelsen J. An examination of the default mode network in individuals who experience autonomous sensory meridian response (ASMR). Social Neuroscience. 2019; 14(6) C. 635-645. https://doi.org/10.1080/17470919.2019.1595344

ПРОКОПЕНКО Марія,
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності 012 Дошкільної освіти
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
керівник: Попиченко С.С.
(м. Умань)

ФЕНОМЕН ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ ЯК СКЛАДНОГО СИСТЕМНОГО УТВОРЕННЯ

Процес входження України до європейського та світового співтовариства висуває вимоги щодо підвищення ролі освіти у розвитку особистості, готової жити, працювати та творити в нових конкурентних умовах, потребує осмислення значущості культури педагога в суспільстві, його культуротворчого впливу на підростаюче покоління. Покликання освітян – формувати духовну культуру суспільства, де виховувалась би людина з прагненням до творчої самореалізації, з почуттям професійної відповідальності, вмінням цінувати духовні багатства, тяжінням до естетичного збагачення світу.

Якість і результативність сучасної освіти залежить насамперед від професіоналізму фахівців, спроможних відповідати реаліям сьогодення, вільно орієнтуватися в оновленій соціокультурній реальності, діяти мобільно, гнучко, відповідально й рішуче згідно з мінливими умовами життя, за необхідності вирішення актуальних освітніх завдань.

У першу чергу, професіоналізм педагога закладу освіти включає високий рівень загальної та професійно-педагогічної культури, які слугують надійним фундаментом його успішної діяльності. Модернізація розвитку сучасної освіти орієнтована на розвиток особистості педагога, який володіє різними видами культури – загальною, правовою, культурою академічної доброчесності, взаємодії у міжкультурному освітньому просторі тощо.

Від рівня сформованості професійно-педагогічної культури, на нашу думку, залежить ефективність освітньої діяльності, якісний бік розв’язання проблем педагогічно-культурної взаємодії, побудови траєкторії професійного

зростання й результативність виховання підростаючого покоління. У педагогічно-професійної культурі втілені духовні цінності освіти і виховання, накопичений педагогічний досвід, етичні норми, освітні засоби та способи творчої педагогічної діяльності. Її складовими є також є інтелект, інтелігентність, гуманізм, моральна зрілість, спілкування, толерантність, поведінка, зовнішній вигляд тощо.

Феномен культури науковці розглядають як багатоаспектне явище, з яким тісно взаємопов'язані такі сфери життєдіяльності людини, як праця, побут, дозвілля, менталітет тощо. Від рівня культури особистості залежить її життєвий шлях, вибір та моделювання життєвих стратегій.

У тлумачному словнику *«культура»* (лат. cultura – виховання, освіта, розвиток, повага) трактується як «сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених протягом історії суспільства; освіченість, вихованість; рівень, ступінь досконалості якої-небудь галузі господарської або розумової діяльності» [1, с. 33].

Надзвичайно важливим є розкриття сутності поняття «професійно-педагогічна культура», ролі означеної культури у діяльності педагога, структури професійно-педагогічної культури як складного системного утворення.

Низка науковців розглядають відокремлено поняття «професійна культура» та «педагогічна культура», натомість вбачаючи між ними тісний взаємозв'язок. Так у словнику-довіднику з професійної педагогіки даються такі визначення цих понять.

Професійна культура – високий ступінь розвитку особистих якостей і підготовки, що відповідають специфіці професійної діяльності та забезпечують максимально можливу її ефективність. Існують чотири рівні розвитку професійної культури: 1) допрофесійний; 2) початковий професійний; 3) середній професійний; 4) вищий професійний [Сл, с. 95–96].

Педагогічна культура – складне утворення, що є високим ступенем оволодіння загальнолюдським педагогічним досвідом, практичними морально-

педагогічними навичками. Педагогічна культура особистості базується на її загальній культурі та розвитку, вона є синтезом психолого-педагогічних потреб, переконань, майстерності [Сл, с. 131].

Дослідники В. Радул, В. Кравцов, М. Михайліченко розглядають професійну культуру як поняття у змістовному плані ширше, ніж педагогічна культура, як таке, що найбільш повно відображає професійний розвиток особистості педагога та його діяльність у професійній сфері. Вони вважають, «що професійна культура педагога є складовою його загальної культури, складним утворенням у цілісній структурі особистості, що характеризує всю сукупність відносин у сфері педагогічної діяльності та відповідний розвиток індивідуальних професійно значущих здібностей, розумових, психологічних та фізичних якостей, мотиваційної сфери, забезпечує високу якість і позитивне ставлення до професійної діяльності» [3, с. 85].

Натомість І. Пальшкова вважає, що поняття «педагогічна культура» і «професійна культура» щодо педагога варто розглядати як єдиний феномен, а саме як «професійно-педагогічна культура». На думку вченої *«професійно-педагогічна культура»* – це особливий різновид педагогічної культури суспільства, в якому сконцентровано досвід спеціальної суспільної практики, організації навчання і виховання підростаючого покоління у закладах освіти для задоволення конкретних потреб певного суспільства, способів реалізації такої освітньо-педагогічної діяльності, соціальних вимог, що її нормують, та способів оволодіння цією діяльністю» [4, с. 39].

Аналіз наукових джерел стосовно професійної та педагогічної культури дозволив нам запропонувати таке визначення:

професійно-педагогічна культура – це складний динамічний процес поступового формування професійних знань, професійних умінь і професійно значущих якостей особистості.

Отже, з одного боку, зміст професійно-педагогічної культури повинен включати соціально значущі мотиви педагогічної діяльності; педагогічні здібності; повноту, глибину педагогічних та психологічних знань та умінь;

соціальну активність педагога, розвинену здатність до розв'язання професійних задач, розвинене мислення і свідомість. Натомість, з іншого боку, професійно-педагогічна культура педагога – це складне особистісне утворення, що включає в себе якості особистості та здатність до самовдосконалення; оволодіння культурною спадщиною; формування власної культури.

Щодо значення професійно-педагогічної культури слід зауважити, що вона, виступаючи як рівень особистісно-професійного розвитку педагога, специфічний спосіб діяльності і поведінки, дозволяє йому розвиватися і самоудосконалюватися, сприяє формуванню цілісного уявлення про надбання національної та світової культури, спрямовує на розвиток професійної компетентності, морально-світоглядних орієнтирів, вибір правильної стратегії професійній діяльності, забезпечує професійне вирішення проблемних ситуацій та прогнозування результатів педагогічного впливу.

Компонентна структура професійно-педагогічної культури науковцями визначається по-різному. Так, у словнику-довіднику з професійної педагогіки пропонується вважати, що вона складається з: педагогічної спрямованості; психолого-педагогічної ерудиції; високого розвитку духовно-моральних якостей особистості; самоорганізованості; гармонійної взаємодії емоціональних, інтелектуальних аспектів особистості; гармонійного поєднання науково-дослідної активності та педагогічної практики; педагогічної спрямованості різних видів діяльності; розвинутої потреби в професійному самовдосконаленні, моральній емпатії [Сл, с. 131].

Вітчизняні дослідники Г. Балл, М. Євтух до складу професійно-педагогічної культури відносять: творчий підхід до праці, розвинену професійну інтуїцію, професійно-значущі компоненти мотивації та самосвідомості, духовність професіонала, наявність провідних цінностей, внутрішню свободу особистості тощо [5, с. 96].

Під професійно-педагогічною культурою багато авторів розуміють інтегральну якість особистості педагога, що проєктує його загальну культуру у сфері професії. До основних показників, за якими оцінюють рівень професійно-

педагогічної культури, дослідники відносять високий професіоналізм, внутрішні властивості педагога, володіння методикою викладання, наявність культуротворчих здібностей, міру творчого присвоєння та перетворення накопиченого людством досвіду.

Отже, професійно-педагогічної культура – це складний динамічний процес поступового формування професійних знань, професійних умінь і професійно значущих якостей особистості; характеристика особистості педагога, його поведінки в умовах виховної та освітньої діяльності, певний ступінь опанування ним соціокультурного досвіду людства, психологічними знаннями, знання педагогічної науки й уміння використовувати її досягнення на практиці в різноманітних інноваційних формах, методах, освітніх технологіях.

Список використаних джерел:

1. Тлумачний словник української мови / укладачі: В. Яременко, О. Сліпушко. К. : Вид-во «Аконіт», 2008. 2 т. С. 479.

2. Словник-довідник з професійної педагогіки / За ред. А. В. Семенової. Одеса : Пальміра, 2006. С. 95; 121.

3. Радул В. В., Кравцов В. О., Михайліченко М. В. Основи професійного становлення особистості сучасного вчителя: Навчальний посібник. Кіровоград : «Імекс-ЛТД», 2007. 252 с.

4. Пальшкова І. О. Педагогіка: професійно-педагогічна культура вчителя : навч. посіб. К. : Слово, 2011. 192 с.

5. Євтух М. Формування професійної культури майбутнього вчителя. *Педагогічний альманах.* 2019. Вип. 43. С. 92–97.

СКРИПНИК Неля,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри дошкільної освіти,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань)

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАХІВЦІВ

У Національній доктрині розвитку освіти підкреслюється, що підготовка та професійне вдосконалення педагогічних і науково-педагогічних працівників є ключовою умовою модернізації освіти. Нові виклики та соціокультурні цінності, обумовлені інтеграційними процесами освітніх систем європейських країн, вимагають змін і до характеристик особистості педагога. Сучасний педагог повинен бути гнучким, мобільним, творчим, здатним швидко опрацьовувати інформацію та володіти сучасними освітніми технологіями, які постійно змінюються та вдосконалюються. Отож, освіта потребує фахівця самодостатнього, професійного та мобільного. Ці цінності виступають як норми, що регламентують сучасну педагогічну діяльність.

Можна стверджувати, що самодостатність педагога це одна з ключових рис сучасного педагога, бо включає не лише професійну впевненість, а й здатність самостійно ухвалювати рішення, критично оцінювати педагогічну ситуації та адаптуватися до викликів сьогодення. Бо саме це допоможе йому не просто транслювати знання, а розкривати потенціал кожного вихованця.

Проблему професійного становлення майбутніх фахівців дошкільної освіти вивчали низка вітчизняних науковців (Т. Андрющено, С. Гаврилюк, Н. Гавриш, Н. Ничкало, О. Листопад, О. Ковшар та ін.)

Питання формування окремих складових професійного становлення педагога досліджували Г. Бєлєнька, А. Богуш, О. Богініч, Л. Завгородня, О. Кононко, М. Машовець, Т. Поніманська, В. Савицька та ін.

Зокрема, у своєму дослідженні Г. Бєлєнька зазначає, що в процесі освіти набуття професійної компетентності дошкільних фахівців пов’язано зі

здатністю особи вирішувати педагогічні задачі на основі фахових знань і умінь, що інтегруються з розвитком особистісних творчих якостей [2, с. 92-98].

Окремі аспекти інноваційної культури педагога та умови її розвитку обґрунтовуються в роботах Т. Андрющенко, Є. Афанасьєвої, Л. Борисової, О. Братківа, Н. Гавриш, В. Кременя, А. Ніколаєва, Л. Сущенко та ін.

У своєму дослідженні Т. Андрущенко, визначає суть сучасного педагога, що включає вмотивованість педагога до інноваційної діяльності, комплексу особистісних якостей, системи цінностей, знань, умінь та навичок, які уможливлюють процеси оцінювання, продукування і впровадження нових ідеї в умовах динамічного розвитку суспільства [1, с. 317]. На думку автора, цей комплекс особистісних якостей має включати: асертивність, мобільність особистості, емоційну врівноваженість, креативність, відповідальність, гуманність, оптимістичне прогнозування, рефлексивність та інші важливі сучасні особистісні характеристики.

Наступною важливою вимогою сучасності до педагога є його професійний розвиток та творча самореалізація. Адже, постійне вдосконалення, освоєння новітніх методик, інтеграція сучасних технологій – усе це є невід'ємною частиною сучасного освітнього процесу. У цьому контексті, особливо важливим є розвиток педагогічної творчості, використання інноваційних методів, інтерактивних технологій, проектної діяльності, що допомагає зробити освітній процес цікавим, доступним і ефективним. Педагог має бути готовим до пошуку нових шляхів подачі матеріалу, впровадження нестандартних підходів, експериментів і творчих рішень.

Професійне зростання педагога є одним із ключових чинників, що визначає якість освітнього процесу. Саме тому прагнення до саморозвитку та самоосвіти має стати для педагога не лише зовнішньою вимогою, а й внутрішньою потребою. Водночас сучасна педагогічна діяльність супроводжується низкою стресогенних чинників. Серед них – інтелектуальне перенавантаження, невпевненість у завтрашньому дні, розбіжність між результатами професійної діяльності та рівнем матеріального заохочення і

соціального визнання, низький суспільний авторитет професії, неналежні умови праці в закладах освіти, виконання невластивих обов'язків, а також прояви авторитаризму з боку керівництва.

Ці стресогенні чинники можуть призводити до професійного вигорання, втрати емоційної рівноваги та зниження мотивації до самоосвіти. У таких умовах особливо важливо створювати сприятливе професійне середовище, яке підтримує педагогів у їхньому розвитку, забезпечує належні умови праці та сприяє зменшенню рівня стресу. Турбота про психологічний комфорт, ефективна комунікація в колективі, визнання зусиль фахівця і можливості для постійного вдосконалення є невід'ємними складовими професійного благополуччя педагогічних працівників.

Для мотивації педагогів рекомендується застосовувати такі стратегії:

- Похвала, а саме визнання досягнень фахівця, що підвищує його мотивацію та задоволення від роботи.
- Відзначати досягнення, які перевищують очікування. Це надихає педагогів до ще більших зусиль, а також може заохотити інших до активізації педагогічної діяльності.
- Підтримка та відкритість керівництва, що сприяє створенню комфортного робочого середовища.
- Розробка і використання привабливих програм лояльності, які включають бонуси та заохочення, що також підвищує мотивацію педагогів. Застосування цих підходів допоможе знизити рівень стресу серед педагогів та сприятиме їхньому професійному розвитку.

У контексті змінних освітніх пріоритетів, сучасні науковці запевняють, що запорукою професійного і творчого самовдосконалення педагогічного працівника стане психолого-педагогічний супровід ціннісного вдосконалення педагога. Крім того, дослідники наголошують на важливості формування психологічної готовності педагогів до впровадження інноваційних та особистісно-орієнтованих педагогічних технологій, а не лише на їх застосуванні.

Професійна гнучкість та позитивне сприйняття нововведень педагогами розглядаються не лише як індивідуальні риси, але й як навички, які можна і потрібно розвивати. Відповідно, психолого-педагогічний супровід професійного зростання педагогів має бути спрямований на подолання як об'єктивних, так і суб'єктивних перешкод у цьому процесі. https://pi.iod.gov.ua.

Так, дослідник Л. Сущенко серед багатьох об’єктивних чинників, що впливають на професійне зростання педагога, виокремлює ті, які стосуються мотиваційно-цільової обізнаності, професійної компетентності, процесуально-діяльнісної готовності, ініціативності у здійсненні професійного самовдосконалення, творчого клімату спілкування, інноваційної поведінки. На думку автора, в умовах сучасного соціуму багатьом педагогам не вистачає таких якостей, як моральна стійкість, психологічна та соціальна готовність жити і працювати в нових умовах, гідно виходити з незвичайних та складних ситуацій. Становлення особистості відбувається в умовах, коли природний потяг до самоствердження й успіху наштовхується на конкуренцію, яка постійно зростає, підвищуються вимоги до особистості на ринку праці [3, с. 133]. Тому, автор переконаний, що потрібен інший набір особистісних якостей, які б надали людині змогу успішно інтегруватися в складному соціальному середовищі: здатність до швидкого освоєння нового, гнучкість, динаміка, мобільність, уміння діяти методом “спроб і помилок”.

Дослідник Л. Сущенко серед численних об’єктивних чинників, що впливають на професійне зростання педагога, виокремлює ті, що стосуються мотиваційно-цільової обізнаності, професійної компетентності, процесуально-діяльнісної готовності, ініціативності у процесі професійного самовдосконалення, творчої атмосфери спілкування та інноваційної поведінки [4, с.132]. На думку автора, в умовах сучасного суспільства багатьом педагогам бракує моральної стійкості, психологічної та соціальної готовності жити й працювати в нових умовах, а також уміння достойно виходити з нестандартних і складних життєвих ситуацій. Формування особистості відбувається в умовах, коли природне прагнення до самоствердження та успіху стикається зі

зростаючою конкуренцією й підвищеними вимогами до фахівця на сучасному ринку праці [4, с. 133]. У зв'язку з цим автор вважає, що необхідним є новий набір особистісних якостей, які дозволяють ефективно інтегруватися в складне соціальне середовище. Серед них – здатність швидко опановувати нове, гнучкість мислення, динамічність, мобільність, а також уміння діяти в умовах невизначеності, зокрема за методом «спроб і помилок».

Вирішення зазначених завдань стає можливим лише за умови забезпечення позитивної мотивації до процесу професійного самовдосконалення, опанування знаннями і навичками професійного удосконалення, набуття досвіду інноваційної педагогічної діяльності [4, с. 135].

Подібної точки зору дотримується і дослідниця О. Савицька, яка вбачає результат психологічного супроводу в повноцінній реалізації психологічного потенціалу особистості, у формуванні психологічної компетентності щодо здійснення вибору та подолання труднощів професійного життя, запускає механізми саморозвитку, активізує власні ресурси, розкриває перспективи особистісного зростання [3, с. 354].

У ході дослідження було визначено основні напрями психолого-педагогічного супроводу педагога:

- психологічна підтримка;
- педагогічний супровід;
- розвиток професійної рефлексії;
- соціально-комунікативна взаємодія;

Отже, аналіз наукової літератури надає можливість стверджувати, що організація психолого-педагогічного супроводу успішного становлення педагога забезпечить розвиток особистісних його якостей та здібностей, високий рівень професіоналізму фахівця, а відтак – надійність його професійної діяльності та відповідність сучасним викликам.

Відтак, психолого-педагогічний супровід є важливим компонентом професійного становлення майбутніх фахівців дошкільної освіти. Він є основою у створенні сприятливих умов для розвитку особистісних і

професійних компетентностей майбутніх педагогів та їх творчої педагогічної реалізації. Ефективний психолого-педагогічний супровід сприяє не лише професійному вдосконаленню майбутніх фахівців дошкільної освіти, а й їхньому особистісному розвитку. Він допомагає адаптуватися до професійних вимог, розвивати стійкість до стресових ситуацій і підвищувати рівень професійної майстерності.

Список використаних джерел:

1. Андрющенко Т.К. Інноваційна культура вихователя закладу дошкільної освіти: особистісний потенціал. Професійний розвиток педагога в контексті викликів сьогодення: *збірник наукових статей за матеріалами І Всеукраїнської науково-практичної конференції* (м. Черкаси, 19 квітня 2023 р). / за ред. Т.К. Андрющенко. Черкаси: КНЗ «ЧОІПОПП ЧОР», 2023. С. 317.

2. Бєлєнька Г. В. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки: дис… дра пед.наук: 13.00.08. К., 2012. 493 с., с. 92-98.

3. Васильєва О. А. Професійна діяльність вчителя і основи самореалізації / О. А. Васильєва // Педагогіка і психологія формування творчої особистості: проблеми і пошуки: зб. наук. пр. К.; Запоріжжя, 2006. Вип. 37. – С. 83–90.

2. Савицька В. О. Психологічний супровід професійного навчання як умова формування психологічної готовності до професійної діяльності. Проблеми сучасної психології: зб. наук. праць Кам'янець-Подільського національного університету ім. І. Огієнка, Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2009. Вип. 4. С. 353–360.

3. Сущенко, Л. О. Педагогічний супровід розвитку креативної особистості. Психологічні науки: реалії та перспективи Класичного приватного університету. 2011. Вип. 26. С. 131–136.

ТРОФАЇЛА Наталія
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
психології та педагогіки розвитку дітей,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань)

ТВОРЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ ВИХОВАТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ ОЗНАЙОМЛЕННЯ ДІТЕЙ ІЗ СУСПІЛЬНИМ ДОВКІЛЛЯМ

Педагогічна спадщина В. О. Сухомлинського є невичерпним джерелом мудрості. Вона спонукає до роздумів, наукових пошуків та творчих звершень. Видатний педагог В. О. Сухомлинський у своїй творчій спадщині залишив велику кількість праць, присвячених творчій особистості педагога та педагогічній майстерності.

У контексті наукового осмислення та реалізації гуманістичних ідей видатного вченого та педагога у практику освітньо-виховної діяльності у закладах освіти різного рівня вдосконалено методологічні принципи виховання дітей дошкільного віку, проблеми дошкільної освіти, підвищення психолого-педагогічні аспекти фахової майстерності вихователів закладів дошкілля. Незаперечним є той факт, що на вихователя закладів дошкільної освіти покладено велику місію й відповідальність.

Вивчаючи педагогічну спадщину Василя Сухомлинського за його творами «Серце віддаю дітям», «Павлиська середня школа», «Народження громадянина», «Сто порад учителеві», «Листи до сина», «Як виховати справжню людину» та ін. ми зможемо зрозуміти, як розв’язати проблеми підготовки сучасного педагога ЗДО, адже дидактика Василя Олександровича залишається педагогічним орієнтиром не одного покоління вчителів і вихователів.

У творі «Сто порад учителю» В. О. Сухомлинський зазначив: «Однією з найважливіших особливостей творчості педагога є те, що об’єкт його праці −

дитина − повсякчас змінюється, завжди новий, сьогодні не той, що вчора. Наша праця − формування людини, і це покладає на нас особливу відповідальність, яку ні з чим не зіставиш». Результатом творчості педагога стає творення духовно багатої особистості, перетворення теоретичних знань у живий досвід творчої праці.

Творчість є важливою складовою педагогічної діяльності. У процесі творчої діяльності відбувається всебічний розвиток особистості та формуються важливі професійні риси педагога. Але для ефективного розвитку педагогічної творчості вчителя потрібно створити спеціальні умови для підвищення його творчої активності, особистісного та професійного зростання.

Вихователь є важливою фігурою у розвитку дитини, оскільки саме він залишається безпосереднім впливом на формування її світогляду, поведінки та соціальних навичок. У сучасному світі коли соціальні зміни відбуваються з неймовірною швидкістю, важливою для вихователя володіти творчим підходом до процесу ознайомлення дітей із суспільним довкіллям.

Одним з найактуальніших завдань сучасної освіти виступає необхідність формування творчої особистості на найбільш ранніх етапах її розвитку, а саме в дошкільному віці. Внутрішньою передумовою творчої діяльності, ядром творчої обдарованості є творчий потенціал, що являє собою сукупність можливостей, засобів, які можуть бути приведені в дію, використані для розв’язання певних задач, досягнення поставлених цілей.

Творчий потенціал як можливі творчі прояви особистості; творчі можливості, які закладені в кожній людині з народження, розкриваються в різних сферах творчої діяльності. Творчий потенціал, що реалізується у творчих зусиллях, пов’язує реальне життя людини і її можливості в суцільний процес життєтворчості, в якому будь-якої миті можуть проявитися нові можливості та їх реалізації.

У вузькому сенсі це творчі здібності, і насамперед здатність до уяви і креативного мислення, в широкому сенсі – це ще й особливості особистості, що

сприяють реалізації творчих здібностей: мотиви, деякі емоційні та вольові якості, рівень компетентності.

Дослідник творчості В. Моляко виділяє в системі творчого потенціалу наступні базові складові:

1) задатки, схильності, що виявляються в підвищенні чуйності, визначеній вибірковості, перевагах, а також у динамічності психічних процесів; інтереси, їх спрямованість;

2) частота й систематичність проявів, домінування пізнавальних інтересів; допитливість, прагнення до створення нового;

3) швидкість засвоєння нової інформації;

4) емоційна забарвленість окремих процесів;

5) більш швидке оволодіння вміннями, навичками, заходами, оволодіння технікою праці.

Творчий потенціал педагога здатний не лише забезпечити формування базових знань, але й сприяти формуванню у дітей активної позиції в суспільстві, розвитку критичного мислення та розуміння соціальних процесів.

Суспільне довкілля – це не тільки фізичне оточення, а й соціальні, культурні, економічні та політичні умови, в яких живе дитина. Ознайомлення з цими аспектами має великий вплив на формування в ньому правових соціальних цінностей, відчуття відповідальності та готовності до участі в соціальних процесах.

Вихователь має бути не тільки носієм знань, а й організатором активної пізнавальної діяльності, яка сприяє розвитку творчих і соціальних компетенцій. Однією з важливих задач вихователя є формування у дітей соціальної активності, співпраця з однолітками та дорослими, розвиток здатності до сприйняття різноманітних культурних традицій та стилів життя.

Для цього необхідно використовувати творчі методи роботи, які зацікавлять дітей і дають можливість активно долучатися до пізнавальних процесів.

У плануванні й організації педагогічного процесу в сучасних закладах дошкільної освіти слід забезпечити впровадження педагогічних ідей В. Сухомлинського в освітньо-виховний процес:

- організація освітньої діяльності потребує врахування інтересів дітей під час обрання її теми та змісту;
- продумування оптимальних прийомів заохочення дітей;
- добір педагогом найвиразніших і доступних дитині дошкільного віку словесних засобів;
- забезпечення інтеграції в змісті програмових завдань;
- залучення вихованців до активної пізнавальної діяльності, що є стимулом для розвитку їхнього мислення;
- забезпечення домінуючої ваги ігрових методів і прийомів навчання;
- включення в навчальну діяльність дитсадку яскравих емоційних вражень дошкільників від спілкування з вихователями.

Пізнання світу починається з любові до Батьківщини, захоплення красою тієї землі, що народила і зростила, того рідного куточка, що втілює її велич, ідеали, надихає на патріотичне становлення молодь.

У контексті ситуації сьогодення, особливої актуальності набуває концепція В. О. Сухомлинського про «любов до Вітчизни і любов до людей як два швидких потоки, які зливаючись, утворюють могутню річку патріотизму».

Метою громадянського виховання в закладі освіти є, на думку павлиського добротворця вкласти в свідомість вихованців «…розуміння величі, духовної краси, героїзму, благородства, відданості людини високим ідеалам і на цій основі утвердити почуття самоповаги й великої відповідальності за все…». На вихователя покладено завдання розкриття перед дітьми всіх тих джерел, якими «живиться могутнє почуття любові до Батьківщини».

Творчість у роботі вихователя із застосуванням інноваційних методів, які повинні організувати навчання через дослідження, гру, обговорення, творчі проекти тощо.

Таким чином, аналіз теоретичних джерел досліджуваної проблеми дає змогу узагальнити, що упровадження дидактики Сухомлинського в практику роботи сучасних ЗДО потребує широкого використання різноманітних форм упровадження виховної діяльності та творчості, взаємозв'язку змісту і методів діяльності вихователів закладів дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Актуальні проблеми психології: Проблеми психології творчості: Збірник наукових праць / За ред. В.О. Моляко. Т.12. Вип.5. Ч.І. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. 288 с.

2. Сухомлинський В. О. Сто порад учителеві. Вибр. тв.: у 5 т. К.: Рад. школа, 1976. Т. 2. С. 419–654.

3. Трофаїла Н.Д. Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям : теоретичний аспект навч.-метод. посіб. / МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини ; уклад. Н. Д. Трофаїла, Л. В. Іщенко. Умань : Візаві, 2023. 170 с.

4. Трофаїла, Н. Дидактична гра як засіб ознайомлення дітей з предметним довкіллям. *Acta Paedagogica Volynienses*, 4, 2021. 17–21.

ІІ РОЗДІЛ

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОБДАРОВАНОСТІ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Валентина КУШНІР,
доктор педагогічних наук, професор кафедри дошкільної освіти, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини,
dr hab., profesor Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza (w Poznani)

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Розвиток соціальної та емоційної сфери дитини зазвичай розглядається у сполученні, оскільки ці сфери тісно взаємопов'язані. Соціальні та емоційні компетенції взаємодіють між собою, оскільки здатність дитини до спілкування з оточуючими залежить від її вміння керувати власними емоціями. Відокремлення цих сфер під час діагностики може спричинити неповне уявлення про стан розвитку дитини, тоді як цілісний підхід дозволяє отримати більш повну картину її функціонування. Планування профілактичних і корекційних заходів, що враховують обидві сфери, є більш ефективним і сприяє гармонійному розвитку та успішній адаптації дитини до соціального середовища.

Багато дослідників зазначають труднощі у однозначному визначенні соціальних і емоційних поведінкових проявів, особливо коли їх розглядають окремо (Thompson, 1994; Sroufe, 1995 тощо). Вони підкреслюють, що для розуміння поведінки дитини важливо враховувати взаємозалежність між емоційними реакціями та соціальними діями. Наприклад, налагодження стосунків з іншими є соціальною поведінкою, але для їхнього підтримання важливо вміння змінювати емоційні реакції та контролювати їх прояви [4, с.25].

Аргументи на користь цілісного підходу до розвитку соціальної і емоційної сфер дитини також базуються на дослідженнях прив'язаності. Джон

Боулбі (2007) у своїй концепції прив’язаності підкреслював, що ранні взаємодії між дитиною й основним опікуном закладають фундамент для подальшого соціального та емоційного розвитку. Він наголошував на значенні стабільних і надійних стосунків для гармонійного розвитку дитини. За словами R.Thompsona (1994), соціальні контакти є найважливішим контекстом для формування навичок емоційної регуляції, а ефективність цих навичок значною мірою залежить від середовища в якому зростає та розвивається дитина, від прикладу емоційних реакцій соціальних її партнерів [5, с. 44].

У процесі розвитку соціальних компетенцій важливе значення має механізми емоційної регуляції, що дозволяють дитині розпізнавати свої емоції і керувати ними для задоволення власних потреб та відповідності соціальним нормам, а також для підтримки позитивних взаємин з іншими [2, с. 11]. Дослідники у сфері емоційних компетенцій відзначають, що контекстом емоційного функціонування є саме міжособистісні взаємодії, а навички в цій галузі значною мірою залежать від способів емоційного обміну у відносинах з оточуючими — таких, як комунікація, контроль та взаєморозуміння [3].

Погоджуємося з думкою польської дослідниці M. Czub, що *соціально-емоційні компетенції – це здатність розуміти та контролювати власні почуття та поведінку, розуміти почуття інших людей та встановлювати гармонійні, дружні зв'язки та відносини з іншими людьми [2, с. 12]*. Дослідниця окреслює п'ять категорій соціально-емоційних компетенцій: самосвідомість, соціальна свідомість, відповідальне прийняття рішень, управління власною поведінкою та управління стосунками з іншими [2, с. 13].

На основі сучасних знань про прив'язаність та її значення для розвитку дитини можна стверджувати, що першим етапом у емоційному та соціальному розвитку є формування прив'язаності та наслідки цього для подальшого розвитку.

«Прив'язаність стосується особливої організації поведінки щодо опікуна та специфічної ролі, яку ця діадична організація відіграє в регуляції емоцій» [3, с. 175], а основи здатності до саморегуляції емоцій, яка є одним з головних

завдань у емоційному розвитку дитини дошкільного віку, формуються в перші два роки життя.

Відповідно до теорії прив’язаності Джон Боулбі, досвід, якість опіки дорослого, яку дитина отримує під час першого року життя, має вирішальне значення у майбутньому для здатності до саморегуляції емоцій, яка суттєво впливає на процес навчання, реалізацію потенціалу розвитку, будування стосунків з ровесниками та дорослими, а також на спосіб подолання перешкод і життєвих труднощів [1, с. 23-30].

Істотне значення на розвиток соціально-емоційних компетенцій дитини має розвиток мови. Уже на етапі раннього віку дитина починає використовувати мову для називання своїх переживань і опису почуттів інших людей. У віці чотирьох-п'яти років мова емоцій активно розвивається, і дитина не лише називає почуття інших, але й починає бачити та описувати причини цих емоцій.

На другому році життя дитина починає активно розвивати свою незалежність та здатність самостійно регулювати емоційні стані й поведінку. У цей період відбувається перехід від домінування діадичної регуляції емоцій, коли їх контроль здійснюється переважно через взаємодію з дорослими, до формування навичок саморегуляції, що дозволяє дитині самостійно керувати своїми емоціями. Цей процес є ключовим для розвитку автономії, оскільки сприяє формуванню здатності справлятися з емоційними викликами та життєвими труднощами, що становить основу подальшого соціального та емоційного розвитку. В процесі цього розвитку дитина поступово набуває здатності до самоконтролю, терпіння щодо фрустрацій та розширює спектр своїх емоційних реакцій. Важливим аспектом у цей період є підтримка розвитку автономії, що позитивно впливає на її соціально-емоційний та когнітивний розвиток [2, с. 14].

До шести років дитина вдосконалює здатність розуміти власні та чужі емоційні стани, а також регулювати напруження та вираження почуттів. Значущим елементом емоційного розвитку у дошкільному віці є формування

здатності розпізнавати емоційні стани інших людей, розуміти їхні умови та відмінності між емоційними реакціями різних індивідів. Важливим викликом у цьому віці є навчання правил вираження емоцій відповідно до соціальних та культурних норм. Діти вчаться керувати своїм емоційним виразом та розрізняти між внутрішніми переживаннями й зовнішніми проявами почуттів. У дошкільному віці особливо активно розвивається здатність до самоконтролю емоцій, що сприяє здатності дитини самостійно регулювати свої емоційні стані.

Дослідники стверджують, що розвиток емоційних компетенцій у дитини залежить від багатьох факторів, зокрема біологічних особливостей, соціально-культурного контексту та якості міжособистісних взаємодій. Дослідження демонструють, що навіть у несприятливих умовах можливе покращення емоційного розвитку дитини за умови забезпечення якісного догляду, підтримки та відповідної освітньої середовища в перші роки життя [4, с. 27].

Для того, щоб дитина могла ефективно функціонувати в групі, їй необхідно дотримуватися соціальних норм і враховувати емоційні стани інших людей. Родинне середовище відіграє важливу роль у цьому процесі, оскільки саме в сім'ї дитина вчиться соціальним правилам і нормам поведінки.

У дошкільному віці дитина потребує взаємодії з ровесниками, оскільки перебування її в середовищі поза домом сприяє розвитку соціальних умінь, налагодження контактів із однолітками та дорослими. На початку дошкільного віку спосіб будування стосунків з іншими людьми формується на основі досвіду взаємодії з батьками. Однак за часом, як стверджують дослідники, ці способи можуть змінюватися під впливом нових соціальних взаємодій [2. с. 15].

Дошкільний вік є критичним періодом для соціального розвитку дитини. У цей час дитина починає взаємодіяти з ширшим колом людей, ніж раніше. Спочатку її соціальний досвід обмежувався родиною та найближчим оточенням, але в дошкільному віці вона починає спілкуватися з іншими дітьми та дорослими, які виконують різні ролі, такі як вихователі, керівники гуртків та інші. Ці зміни впливають не тільки на кількість людей, з якими дитина взаємодіє, але й на її соціальні потреби. Якщо раніше головною потребою було

відчуття безпеки та близькості у стосунках з найближчими, то в період дошкільного віку дитина вчиться взаємодіяти з іншими, що сприяє її соціальному розвитку та адаптації. Це дозволяє їй реалізувати нові соціальні потреби, такі як:

- потреба у формуванні дружніх стосунків – спочатку нестійких, заснованих на задоволенні від гри, а потім стійких – на основі особистих якостей друзів;
- потреба у співпраці з іншими людьми (однолітками та дорослими) у реальних ситуаціях та в грі – спочатку домінуючою формою співпраці є спільна гра, а потім такі сфери, як: обмін переживаннями, спільне відкриття світу та себе, навчання та робота;
- потреба у здобутті знань про соціальний світ, норми та правила, а також навчання правильним способам дій у світі [2, с. 22].

Завдяки соціальному досвіду в дошкільному віці, як з іншими дітьми, так і з важливими дорослими, дитина розвиває компетенції, необхідні на шкільному етапі, зокрема: вивчає соціальні норми та правила, розуміє значення соціальних ролей та гендерних відмінностей, набуває навичок та компетенцій, необхідних для налагодження контакту та співпраці з іншими людьми.

Ці сфери розвиваються як через реальні контакти, так і через гру. У реальному світі дитина здобуває знання про соціальний світ та вчиться соціальним нормам і правилам. Гра, у свою чергу, дає можливість розширювати та перевіряти знання, а також тренувати соціальні навички та компетенції через рольові ігри, вирішення проблем, спільне подолання труднощів та досягнення успіхів.

Список використаних джерел:

1. Bowlby, J. (2007). Przywiązanie. Warszawa: PWN
2. Czub M. Diagnoza funkcjonowania społeczno-emocjonalnego dziecka w wieku od 1,5 do 5,5 lat. Warszawa: Instytut Badań Edukacyjnych, 2014. 160 s.
3. Sroufe, A. Emotional Development. The Organization of Emotional Life in the Early Years. 1995. Cambridge University Press.

4. Thompson RA. Emotion regulation: a theme in search of definition. Monogr Soc Res Child Dev. 1994; 59(2-3):25-52.

5. Thompson, R. A. The Development of the Person: Social Understanding, Relationships, Conscience, Self. In N. Eisenberg, W. Damon, & R. M. Lerner (Eds.), Handbook of child psychology: Social, emotional, and personality developme. 2006. pp. 24–98.

АДАМОВА Тетяна,
студентка КЗ «Білгород-Дністровський педагогічний фаховий коледж»,
керівник: Коваленко Н.В.
(м. Білгород-Дністровський)

ВИКОРИСТАННЯ АРТ-ТЕРАПІЇ В РОБОТІ З ДІТЬМИ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ

«Дитина з обмеженими можливостями — не пасивний член суспільства, а особистість, що має право на задоволення соціальних потреб, на працю, відпочинок, створення сім'ї, доступ до культурних цінностей».

Семен Глузман

Зростання кількості дітей з особливими освітніми потребами в закладах освіти вимагає пошуку нових підходів до їх підтримки. Арт-терапія є ефективним інструментом для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, оскільки її методи сприяють розвитку когнітивних, емоційних, фізичних та соціальних здібностей у невимушеній формі.

Її актуальність полягає в неймовірній затребуваності методів арт- терапії і зумовлена кількома ключовими компонентами. Арт-терапія стає інструментом, яка об'єднує декілька сфер: педагогічну, психологічну та соціальну. Цей метод відповідає сучасним тенденціям які орієнтовані на потреби кожної дитини окремо. Арт-терапія дає можливість засвоювати знання через творчість, що значно спрощує навчання для дітей із труднощами в традиційній системі

освіти. Малювання, ліплення, аплікація та інші техніки розвивають дрібну моторику, координацію рухів та тактильні відчуття. Тема арт-терапії висвітлюється в документах та статтях: Закон України про освіту, Постанова про інклюзивну освіту, Лист Міністерства освіти; «Використання елементів арт-терапевтичних методик у роботі з дошкільниками, які мають особливі освітні потреби»; Збірник наукових праць використання арт-технологій в роботі з дітьми з особливими освітніми потребами; «Використання технології арт-терапії в корекційно-виховній роботі»; «Арт-техніки у корекційній роботі з дітьми з мовленнєвими порушеннями».

Діти з особливими освітніми потребами – це діти, які мають освітні, комунікативні**,** медичні, психологічні, побутові, соціальні потреби, пов'язані зі стійким розладом здоров'я, які відрізняються від потреб більшості її однолітків. Реабілітаційний, оздоровчий і навчальний процес має передбачати гармонійну інтеграцію дітей з особливими освітніми потребами, пізнання власного «Я», формування вміння встановлювати взаємини з іншими людьми. Численні зарубіжні та вітчизняні дослідження відзначають, що арт-терапія немає протипоказань. Зокрема, Карвасарська Є. Р. – український психолог, відома своїми дослідженнями в галузі арт-терапії та психотерапевт Бродбент Л. (Brodbernt L.) – зарубіжний фахівець, який вивчав позитивний вплив арт-терапії на емоційний стан дітей і дорослих. Р. Кінг (R. King) – психолог, який також відзначав арт-терапію як безпечний метод психотерапії для різних категорій пацієнтів. Лікування і навчання за допомогою різних видів мистецтва ще не всіма педагогами (вихователями) і батьками взято до уваги, і це дуже даремно. Коли діти поринають у світ мистецтва вони не тільки емоційно радіють, але й стимулюють свої захисні і відновлювальні функції організму. [1, с.17]

Найчастіше використовують такі методи арт-терапії у роботі з дітьми з ООП:

1. Ізотерапія – малювання пальцями, пензлями, олівцями, вугіллям. Використовується для вираження емоцій, розвитку координації.

2. Пісочна терапія – створення сюжетів у пісочниці за допомогою фігурок. Допомагає вивести на поверхню підсвідомі конфлікти.

3. Музикотерапія – прослуховування музики, спів, ритмічні вправи. Розвиває слух, мову, ритм.

4. Ліплення з пластиліну або глини – сприяє розвитку моторики, уяви, знижує напругу.

5. Казкотерапія – читання, інсценування казок, створення власних історій. Допомагає опрацювати внутрішні конфлікти.

6. Колажування – створення аплікацій із вирізок. Сприяє формуванню логіко-послідовного мислення. [2, с.10,14]

Використання арт-терапії на заняттях допомагає знижувати тривожність, агресію, страхи та інші емоційні прояви, характерні для дітей з особливими освітніми потребами. Арт-терапія підвищує самооцінку і впевненість дітей у власних силах. Арт-терапевтичні заняття сприяють розвитку уваги, пам'яті, мислення та уяви, стимулюють інтелектуальну діяльність через цікаві і доступні для дітей творчі завдання.[2, с.10]

Усі заняття легко адаптувати під можливості кожної дитини окремо. Завдяки груповим заняттям з арт-терапії діти навчаються взаємодіяти з однолітками у групі, розвивають емпатію, толерантність і вміння працювати в команді чи у парі. Техніки з арт-терапії позитивно впливають на моторику рук, а це сприяє мовленнєвому та загальному розвитку. [3, с.12]

Для використання арт-терапії можна надати такі практичні рекомендації: Заняття мають бути на регулярній основі, але нетривалими від 20 до 30 хвилин. Важливо створити емоційно безпечну атмосферу, не в якому разі не оцінювати результати творчості. Педагог, терапевт чи вихователь має бути партнером, не нав'язувати а підтримувати, не керувати процесом а всебічно допомагати. Потрібно враховувати індивідуальні особливості кожної дитини окремо.

Отже, арт-терапія є ефективним методом роботи з дітьми з особливими освітніми потребами у закладі дошкільної освіти, оскільки вона сприяє комплексному розвитку, покращенню емоційного стану та соціальній адаптації. Арт-терапія сприяє емоційному благополуччю дітей, вона дозволяє їм виражати свої почуття, подолати тривогу, страхи та стреси. Такі заняття допомагають дітям взаємодіяти з однолітками та дорослими. Допомагають стимулювати увагу, пам'ять, уяву та мислення, сприяють розвитку дрібної моторики. Арт-терапевтичні заняття дозволяють адаптувати процес навчання до потреб і можливостей кожної дитини. Використання творчих методів підвищує інтерес дітей до занять, допомагаючи їм легше засвоювати матеріал. Вона відкриває нові можливості для розвитку, самовираження і адаптації таких дітей у соціальному середовищі. Головне – любов, терпіння та віра у внутрішній потенціал кожної дитини**.**

Список використаних джерел:

1. Столяренко О.Б., (2012) Київ: «Центр учбової літератури». Посібник «Психологія особистості» Ел.ресурс: https://filos.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Psykholohia-osobystosti.-Stoliarenko-O.-B..pdf

2. Посібник «Використання елементів арт-терапії в роботі з дітьми з ООП» Ел.ресурс:https://naurok.com.ua/posibnik-vikoristannya-elementiv-art-terapi-v-roboti-z-osoblivimi-ditmi-52700.html

3. Калька Н., Ковальчук З. (2020). Практикум з арт-терапії. Навчально-методичний посібник. Львів: ДУВС 2020.

ДЬОМКІНА Анастасія
викладач КЗ «Білгород-Дністровський педагогічний фаховий коледж»
(м. Білгород-Дністровський)

НЕТРАДИЦІЙНІ ПРИЙОМИ В ЛОГОПЕДИЧНІЙ РОБОТІ: ПОШУК НОВИХ ШЛЯХІВ ЕФЕКТИВНОЇ КОРЕКЦІЇ МОВЛЕННЯ

У сучасному світі, коли потреба в індивідуальному підході до кожної дитини з порушеннями мовлення зростає, логопеди дедалі частіше звертаються до нетрадиційних методів у своїй практиці. Ці підходи не лише урізноманітнюють заняття, а й підвищують їхню ефективність, мотивацію дитини та позитивно впливають на емоційний фон під час корекційної роботи.

Нетрадиційними називають такі прийоми, що виходять за межі класичних методик логопедичної роботи (артикуляційної гімнастики, постановки звуків, мовленнєвих ігор), але при цьому мають доказову базу або успішно застосовуються як допоміжні інструменти в практиці [1].

Приклади нетрадиційних прийомів:

1. Малювання, ліплення, аплікація використовується як спосіб розвитку дрібної моторики, що, у свою чергу, стимулює розвиток мовлення. Через творчу діяльність дитина вчиться виражати свої емоції, розширює словниковий запас, покращує координацію рук і зорову увагу. Малювання пальцями та долонями - розвиває дрібну моторику, тактильні відчуття, уяву, сприяє зняттю емоційної напруги. Можна малювати звуки, букви, слова, ілюстрації до казок. Ліплення з пластиліну, тіста, глини – тренує м'язи рук, розвиває тактильно-кінестетичні відчуття, сприяє формуванню уявлень про форму та розмір. Ліплення букв, предметів, сюжетів казок активізує словниковий запас.

2. Колаж – створення композицій з різних матеріалів (папір, тканини, природні елементи) стимулює творче мислення, розвиває дрібну моторику, увагу та мовлення під час обговорення створеної роботи.

3. Пісочна терапія – робота з піском, що сприяє зниженню рівня тривожності, активізує сенсорні канали, дозволяє створювати тематичні

мовленнєві ситуації, стимулює зв’язне мовлення, діалогічне мовлення та мовленнєве прогнозування.

Малювання на піску: розвиває дрібну моторику, зорово-моторну координацію, фонематичний слух (можна «писати» букви, склади, слова). Створення пісочних картин та сюжетів: активізує словниковий запас, розвиває зв'язне мовлення (складання розповідей за створеним сюжетом).

4. Казкотерапія – складання, прослуховування та інсценізація казок допомагають формувати мовленнєві конструкції, опрацьовувати складні мовні одиниці, коригувати лексико-граматичну сторону мовлення, а також формують емоційну сферу дитини.

5. Казкові масажі (логопедичний масаж + емоційна взаємодія): поєднують фізичну стимуляцію артикуляційного апарату з елементами гри та уявлення. Відбувається м’яке пропрацювання м’язів обличчя, активізація мовленнєвої зони кори головного мозку, покращення настрою дитини.

6. Музикотерапія. Використання музики та музичних елементів для корекції мовленнєвих порушень. Логоритміка поєднує рухи, мовлення та музику, що сприяє розвитку ритму, темпу мовлення, координації рухів, артикуляційної моторики. Спів розвиває голосові дані, дихання, артикуляцію, фонематичний слух. Виконання пісень з проблемними звуками сприяє їх автоматизації. Гра на музичних інструментах розвиває дрібну моторику, слухову увагу, почуття ритму.

7. Кольоротерапія впливає на психоемоційний стан дитини і може використовуватися для створення сприятливої атмосфери на занятті та стимуляції мовленнєвої активності. Використання кольорових карток, іграшок, предметів допомагає у засвоєнні лексики, розвитку уваги та пам'яті. Створення кольорових асоціацій полегшує його запам'ятовування.

8.Су-джок терапія – система масажу біологічно активних точок, розташованих на кистях і стопах, що відображають органи та системи організму. Масаж пальців та долонь спеціальними кульками, кільцями: Стимулює мовленнєві зони головного мозку, покращує дрібну моторику [4].

Нетрадиційні методики: активізують міжпівкульну взаємодію мозку, розвивають сенсорну сферу, сприяють загальному психічному розвитку, роблять заняття емоційно насиченими та привабливими.

Важливо, щоб кожен прийом логопед підбирав індивідуально, враховуючи вікові особливості дитини, тип мовленнєвого порушення та рівень її розвитку.

Нетрадиційні прийоми не повинні замінювати класичну логопедичну роботу, але можуть суттєво її підсилити [2]. Їхня ефективність підтверджується практикою, заняття стають більш результативними, а дитина більш залученою в процес. Цей підхід – це не лише про новизну, а й про гнучкість, креативність та справжнє бажання допомогти кожній дитині знайти свій голос у цьому світі.

Переконалися, що використання нетрадиційних методів виховання дітей з порушеннями мовлення сприяє підвищенню їх творчого потенціалу, забезпечує розвиток мовленнєвої та пізнавальної сфери, зацікавлює освітніми та виховними завданнями, надає змогу нівелювати негативні прояви характеру і поведінки (тривожність, агресивність, негативізм, невпевненість в собі. Впровадження нетрадиційних прийомів у логопедичну практику відкриває нові можливості для ефективної корекції мовленнєвих порушень, робить процес навчання цікавим та результативним, а головне – допомагає дітям подолати мовленнєві труднощі та повноцінно реалізувати свій потенціал.

Список використаних джерел:

1. Рібцун Ю. В. Граємо – мову вивчаємо. / Ю. В. Рібцун, О. Г. Рібцун. К.: Видавничий Дім «Слово», 2012. 64 с.

2. Рібцун Ю. В. Дитина із порушенням мовленнєвого розвитку. Путівник для батьків дітей з особливими освітніми потребами: навч.-метод. посіб. у 9 кн. К. :ТОВ ВПЦ «Літопис-ХХ». 2010. Книга 9. 36 с. (Серія «Інклюзивна освіта»).

3. https://osvita.if.ua/page/netraditsiini-metodi-logopedichnoyi-roboti-z-ditmi-doshkilnogo-viku

4. https://naurok.com.ua/stattya-innovaciyni-logopedichni-tehnologi-u-roboti-z-ditmi-z-oop-384939.html

ЗАХАРОВА Олена
студентки 2-А курсу
КЗ «Білгород-Дністровський
педагогічний фаховий коледж»
керівник: Коваленко Н.В.
(м. Білгород-Дністровський)

ОРІГАМІ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ КОНСТРУКТОРСЬКИХ УМІНЬ ТА НАВИЧОК У ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Одним з ефективних, цікавих та доступних методів розвитку дитини є орігамі – японське мистецтво складання фігурок з паперу. Його використання на заняттях у дітей старшого дошкільного віку, набуває особливої цінності, адже дозволяє поєднувати гру, навчання і творчість [3, с. 314]

Орігамі – це не лише мистецтво складання паперу, а й чудовий спосіб розвитку конструкторських здібностей у дітей.

У сучасній дошкільній освіті велика увага приділяється розвитку дрібної моторики, просторового мислення, творчості та посидючості дітей. Саме ці якості є основою для подальшого успішного навчання в школі.

В програмі «Дитина» вказано, що орігамі сприяє формуванню просторового мислення, креативності, уяви та уваги у малечі. Діти вчаться планувати свої дії, розуміти послідовність етапів складання фігур, що сприяє розвитку логічного мислення. Заняття орігамі також допомагають дітям виявляти терпіння та наполегливість, адже для створення складних фігур потрібні зусилля та практика. [2, с. 304].

Базовий компонент дошкільної освіти спрямований на розвиток здібностей і талантів дітей, починаючи з раннього віку. Дитина, яка прагне пізнати світ, не шукаючи готових відповідей і моделей поведінки, бажає відкривати його самостійно: через дотик; вона хоче дослідити всі кольори яскравого світу [1,с.183].

Відомі педагоги та психологи – М. Монтессорі, В. Сухомлинський, Л. Виготський – наголошували на важливості розвитку моторики як основи формування мислення, мовлення та пізнавальної діяльності. Згідно з

дослідженнями, робота з папером активізує міжпівкульну взаємодію, стимулює сенсомоторний розвиток, розвиває зорово-моторну координацію.

Вивченням впливу орігамі на розвиток дитини займались такі вчені-психологи як: В. Моляко, М. Вертгеймер, Б. Волков, М. Подд'яков, Н. Шаталова і вчені-практики Л. Парамонова, О. Яригіна, які в своїх дослідженнях довели вплив конструювання з паперу на загальний розвиток дитини. Багато науковців, педагогів та психологів акцентували увагу на важливості розвитку дрібної моторики рук. Арістотель зазначав: «Рука – це інструмент усіх інструментів», підкреслюючи зв'язок між рукою та мисленням.

Японська мудрість спрадавна свідчить**:** «Великий квадрат не має меж».

Орігамі – це мистецтво складання різноманітних фігурок з паперу без використання ножиць і клею. Слово «орігамі» походить з японської мови: «орі» – складати, «гамі» (від «камі») – папір. Основна ідея орігамі полягає у перетворенні плоского аркуша паперу на об'ємну фігуру (тварину, рослину, предмет чи геометричну форму) шляхом послідовного згинання за певними лініями.

Мистецтво орігамі виникло в Японії ще у VI столітті, коли папір тільки почав з'являтися в цій країні. Спочатку складання паперу мало ритуальне значення – використовувалося в обрядах, релігійних церемоніях, зокрема в синтоїзмі. Папір тоді був дуже дорогим, тому орігамі було привілеєм знаті.

У середньовіччі орігамі стало частиною японської культури і почало набувати розважального характеру. Його використовували під час свят, у родинних традиціях та для передачі символічних побажань. Згодом мистецтво складання паперу поширилось у побуті, стало частиною виховання дітей і засобом передачі культурної спадщини.

У XX столітті орігамі отримало новий розвиток завдяки роботі японського майстра Акіри Йошізави, якого вважають «батьком сучасного орігамі». Він ввів систему символів і схем, які використовуються у всьому світі до сьогодні, і перетворив орігамі на визнане мистецтво.

Вибираючи тему курсової роботи, мене зацікавила: «Орігамі як засіб розвитку конструкторських умінь у дітей старшого дошкільного віку».

Роботу проводила у Введенський ЗЗСО СТ. державний заклад дошкільної освіти село Введенка, Саратського району з дітьми старшої групи, було задіяно 7 дітей віком 5-6 років. Для того щоб дізнатися рівень вмінь та навичок дітей з орігамі провели перше заняття з дітьми на тему: «Рибки в акваріумі». Вчили дітей відтворювати дії у зазначеній послідовності, працювати за зразком.

Метою наступного етапу роботи було розширити та збагатити зміст знань дітей про різні види техніки та прийоми роботи з орігамі у дітей старшого дошкільного віку. Таким чином, з метою розвитку конструкторських здібностей дітей старшого дошкільного віку на заняттях з орігамі протягом проведення дослідження були розроблені заняття з використанням техніки орігамі на тему: «Лисичка», «Подорожуємо літаком», «Веселе жабеня», «Курчатко – орігамі», «Сміливий човник».

Були організовані дидактичні ігри такі як: «Відгадай з якої казки?», «Хто що робить?», «Умовні знаки», «Компліменти», «Запитую – відповідай», «Хто що робить», «Що означає твоє ім'я?», які сприяли закріпленню знань у дошкільників; переглядали відео: «Спостереження за рибками в акваріумі» https://www.youtube.com/watch?v=iGR0xs-2QnM,

«Про лисицю» https://www.youtube.com/watch?v=PttbIsUqp2U, «Жабку мандрівницю», «Визначна Японія», «Човник-мандрівник». Для покращення емоційного стану проводили фізхвилинки: «Жабенята», гімнастика-розминка. Прослуховували музику під час роботи дітей, яка налаштовувала на творчу роботу, сприяла створенню гарного настрою: «Шум моря»,

https://www.youtube.com/watch?v=SjLXBMrfRLg&list=PLH3i74yjeIRLjXC-gtjdqtGu3ijX1kzZt, «Казкова мелодія», «Спів пташок», «Шум водопаду та співочі птиці», «Розслабляюча музика», «Заспокійлива».

Використовували емоційні привітання: «Я всміхаюсь сонечку», «Я-маленьке сонечко», а гімнастика для пальців сприяла підготовці рук дітей до конструювання виробів з орігамі: «Рибки»

https://www.youtube.com/watch?v=MPqzh521Llg «Що вміють пальчики робити» https://www.youtube.com/watch?v=TDK64Ws9j0w, «Браття, до роботи», «Долоньки», «Наші пальці не лінуйтеся», «Павучок», «Сонечко», «Їжачок»; проводили зорову гімнастику «Очі щільно ми закрили».

За допомогою продуманої роботи, застосуванням інформаційно-рецептивного, репродуктивного, дослідницького, евристичного методів та використання різних прийомів конструювання виробів з орігамі досягли гарних результатів у розвитку конструкторських здібностей у дітей старшого дошкільного віку. Дошкільнята за допомогою звичайного паперу виготовляли паперові вироби, які потім обігрували в ігровій діяльності.

Ще В. О. Сухомлинський писав: «Чим більше майстерності в дитячій руці, тим розумніше дитина».

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція. Наказ МОН №33 від 12.01.2021 року.

2. Програма навчання і виховання дітей від двох до семи років «Дитина» Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (лист МОН України № 1/11-16163 від 09.11.2015 р.)

3. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М ., Янцур Л.А .. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. За заг. ред. Сухорукової Г.В.. К.: Видавничий Дім «Слово», 2010. 376 с.: іл.

4. Мистецтво орігамі як засіб розвитку творчих здібностей дитини. Методичний посібник https://vseosvita.ua/library/embed/0100ev8a-5aba.doc.html

КОЗАК Марина,
студентка 2 курсу
КЗ «Білгород-Дністровський
педагогічний фаховий коледж»,
керівник: Коваленко Н.В.
(м. Білгород-Дністровський)

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИКИ М. МОНТЕССОРІ НА ЗАНЯТТЯХ ІЗ АПЛІКАЦІЇ З ДІТЬМИ РІЗНОВІКОВОЇ ГРУПИ

Розвиток сенсорних здібностей є базою для загального розумового зростання дитини, основою успішної соціалізації і подальшого навчання – про це свідчать сучасні державні документи, такі як Закон України «Про дошкільну освіту», Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку, а також Державний стандарт дошкільної освіти та ін.

Вітчизняна педагогіка приділяє особливу увагу питанням сенсорного виховання: регулярно проводяться науково–практичні конференції щодо всебічного розвитку дитини, аналізуються психолого-педагогічні дослідження, спрямовані на розвиток сенсорних здібностей і особистісних якостей молодших дошкільнят, а також виходять урядові постанови, що регулюють процес виховання та навчання дітей раннього віку. Все це сприяє створенню ефективної системи сенсорного виховання.

Як стверджують вчені та педагоги, сенсорний розвиток дитини включає процес удосконалення сприйняття та формування уявлень про зовнішні властивості предметів – їх форму, колір, розмір, запах та смак [1, с.10].

Жодна педагогічна система – як вітчизняна, так і зарубіжна – не може обійти увагою роль сенсорного виховання для всебічного розвитку особистості. Психолого-педагогічні дослідження доводять, що добре розвинені органи чуття позитивно впливають на інтелектуальний розвиток та виховання дитини. Аналіз наукових джерел показує, що сенсорному вихованню приділяли багато уваги такі всесвітньо відомі вчені, як: О. Декролі, Ж. Ітар, Я. Коменський,

М. Монтессорі, І. Песталоцці, Е. Сеген, Ф. Фребель та ін., а також провідні вітчизняні дослідники – Л. Артемова, А. Богуш, Н. Грама, З. Калмикова, В. Котирло, Л. Олійник, С. Ладивір, Т. Поніманська, С. Русова та інші. Науковці стверджують, що для ефективного сенсорного розвитку необхідно педагогічно впливати на цей процес у спеціально організованих умовах. [2, с.1]

Система сенсорного виховання М. Монтессорі включає поняття «сенсорна культура дитини», матеріал, розроблений і побудований так, щоб розвивати у дитини окремі сфери відчуттів, вчити слухати тишу і звуки, розрізняти кольори, форму, вагу та інше. Цінність згаданої системи виховання полягає у тому, що дидактичний матеріал у ній – не самоціль, а засіб. Сенсорне виховання має здійснюватися за принципом формування, збагачення і поглиблення орієнтування дітей (починаючи з раннього віку) у навколишньому світі, на заняттях із зображувальної діяльності. [3, с.2].

Вибираючи тему для курсової роботи, зацікавила саме: «Розвиток сенсорних здібностей дітей середнього віку за методикою М. Монтессорі на заняттях з аплікації, акцентували увагу на тому, що аплікація розвиває в дітей почуття прекрасного і є першою сходинкою майбутнього дизайнера – розвиває художні навички. Було з’ясовано, що дитина вчиться підбирати кольори, працювати з формами, відтворювати і придумувати різноманітні композиції, щоб передати розуміння навколишнього світу [4, с.1].

Крім того, ми побачили, що сенсорне виховання створює необхідні передумови для формування психічних функцій, що мають провідне значення для можливості подальшого навчання. Головне, це дотримання принципів методики М. Монтессорі. Зокрема, один із принципів – підготовка середовища: в груповій кімнаті, де обладнали різні куточки, усі матеріали відповідають віковим особливостям та мають на меті задовольнити пізнавальні потреби дитини.

Роботу проводили ОЗО «Петровірівський ліцей» – Армашівська початкова

школа – ЗДО «Капітошка» с. Армашівка, Березівського району з дітьми різновікової групи, було задіяно 12 дітей віком 3–5 років. Під час проведення занять, надали можливість кожній дитині вибирати матеріал, тобто дотрималися принципу поваги і свободи вибору, дитина працювала стільки часу, скільки їй було потрібно, щоб завершити роботу.

В самостійній роботі з аплікації дошкільники вирізали, викладали елементи, наклеювали, оздоблювали, всі прийоми сприяли закріпленню навичок. По закінченню роботи, діти вчилися самостійно прибирати робоче місце.

Педагог виступав спостерігачем і наставником, який підтримував ініціативу дітей, не нав'язуваючи власного темпу чи способу роботи.

Вище зазначені принципи забезпечують гармонійний розвиток сенсорних здібностей та загальної самостійності дошкільнят. Дотримання цих принципів – ключ до щасливого, повноцінного дитинства і розкриття потенціалу у майбутньому.

Використовуючи ідеї М. Монтессорі, розробили ряд занять з аплікації на теми: «Веселка», «Різнокольорова гусінь», «Півники» і «Равлик», «Мітла»; дидактичні ігри та вправи: «Який у вас сьогодні настрій», «Кольори веселки», «Знайди колір», «Сортуємо сміття».

Були використані інноваційні технології, а також музичний супровід (посилання): https://www.youtube.com>watch пісня «Веселка»; фізхвилинка «Веселка» https://www.youtube.com/watch?v=SlNDKCjybH0; пісня «Гусениця миру» https://www.youtube.com/watch?v=6ekIz978iTU; вправи для дрібної моторики пальців: «У веселки сім доріг», «Гусінь», «Ми долоньки розітремо», сучасні методи аплікації для розвитку художніх здібностей дітей середнього дошкільного віку.

Таким чином, використання технології М. Монтессорі ефективно сприяли розвитку самостійності, творчих здібностей і дрібної моторики у дітей. Заняття з аплікації за цією методикою забезпечили гармонійний розвиток особистості

дитини через свободу вибору та практичну діяльність. Використання натуральних матеріалів і мінімальне втручання вихователя дозволили дітям розкривати свій потенціал, отримуючи задоволення від творчості.

Отже, згідно отриманих результатів, можна зробити висновок, що найважливішим результатом використання ідей М. Монтессорі в освітньому процесі закладу дошкільної освіти є формування особистості дитини з почуттям впевненості в собі. Це знижує психоемоційну напруженість і підвищує стійкість уваги дитини. Вона стає врівноваженою, бадьорою, радісною, отримує необхідні навички у роботі і мотивацію до навчання на наступному етапі.

Список використаних джерел:

1. Чепіль М., Дудник Н., Педагогіка Марії Монтессорі: навчальний посібник. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2017. 272 с.

2. Всеосвіта https://vseosvita.ua/library/embed/

3. https://naurok.com.ua/aktualnist-dosvidu-roboti-186450.html

4.https://mykite.com.ua/blog/kitestationery-vse-pro-kancelyariyu/shcho-take-aplikaciya-dlya-dytyny

КАЛИНЧУК Ганна
Студентка 2-А курсу
КЗ «Білгород-Дністровський
педагогічний фаховий коледж»
керівник: Коваленко Н.В.
(м. Білгород-Дністровський)

ВИКОРИСТАННЯ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ НА ЗАНЯТТЯХ З ЛІПЛЕННЯ ЯК СПОСОБУ ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ У СТАРШИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Реалізація оновленого Базового компонента дошкільної освіти передбачає оптимізацію підходів до освітньої-розвивальної роботи з дітьми дошкільного віку. Це включає впровадження компетентнісного підходу, який орієнтований на розвиток особистості дитини, формування базису її особистісної культури та розкриття світу в його багатогранності. У цьому контексті технологія музейної педагогіки знаходить нове життя, адже вона пропонує унікальні можливості для інтеграції культури, освіти та естетичного виховання в умовах дошкільних закладів. [2]

Музейна педагогіка є міждисциплінарною науковою дисципліною, яка поєднує музеєзнавство, педагогіку та психологію. Її основна мета – використання музеїв як освітніх систем для передачі культурного досвіду через педагогічний процес.

Б. Столяров запевняє, що включення музею в освітній процес сприяє формуванню психологічної та моральної підготовленості людини не тільки до життя в стрімко змінюваному світі, а й бути суб’єктом соціокультурних перетворень, що відбуваються в ньому.

Історія розвитку та актуальність сьогодення. Термін «музейна педагогіка» вперше ввів німецький науковець К. Фрізен у 1934 році. Ця галузь діяльності базується на міждисциплінарному підході, що включає елементи мистецтва, історії, природознавства тощо. В Україні та країнах близького зарубіжжя відбувається активний процес становлення музейної педагогіки, що відповідає сучасним освітнім запитам. [1, с.59]

Особливості музейної педагогіки в дошкільній освіті. Музейні простори та експозиції надають дітям можливість пізнавати навколишній світ через візуальні, тактильні та емоційні контакти, ознайомлюють з культурними артефактами різних народів, що сприяє формуванню толерантності та розширенню світогляду і є унікальними середовищами для розвитку художнього смаку та розуміння краси. Дошкільники набувають комунікативних, когнітивних, творчих навичок і компетенцій, через інтерактивні заходи, тематичні екскурсії та проекти.

Для адаптації цієї технології до умов дошкільної освіти можливе створення «міні-музеїв» у дитячих закладах освіти. Це можуть бути тематичні кімнати або куточки, присвячені природі, історії, мистецтву.

Музей у дошкільному закладі стає платформою для реалізації багатогранного розвитку дитини, формуючи її ставлення до навколишнього світу через призму історії, мистецтва та природи. [3, с.62]

Завдання міні-музею та принципи його створення відіграють важливу роль у розвитку дітей дошкільного віку, оскільки це не тільки сприяє їх емоційному та пізнавальному розвитку, а й формує позитивне ставлення до культури, природи та суспільства.

Принципи створення міні-музею:

Наочність. Колекції мають бути зрозумілими та доступними для сприйняття дітьми; потрібно створювати умови, які дозволяють дітям активно взаємодіяти з музейними експонатами. Повинен бути принцип динамічності для оновлення та зміни експонатів з метою збереження інтересу до музею.

Змістовність. Експонати повинні мати пізнавальну цінність та бути пов’язаними з програмою і органічно доповнювати освітній процес, який сприяє розвитку активності дітей. Педагоги не повинні забувати, що вихованців треба знайомити з музейними колекціями поступово, що забезпечить їх краще розуміння.

Гуманізм. Музейні експонати мають викликати в дітей дбайливе ставлення до природи і речей, виховуючи бережливість.

Активність дітей. Під час відвідування музею, треба стимулювати участь дітей у творчій діяльності: ліплення, малювання, аплікації на основі отриманих знань.

Ці принципи сприяють тому, що міні-музеї стають не тільки місцем зберігання інформації, але й важливим елементом розвитку дітей, де вони активно залучені до процесу навчання, творчості та взаємодії з навколишнім світом [3, с.80].

Отже, створення міні-музеїв у дитячих закладах, забезпечить умови, необхідні для безпосереднього залучення дітей до світу мистецтва, а саме в процесі організації занять з ліплення як засобу формування естетичних смаків у старших дошкільників.

База дослідження проводилась у комунальному закладі «Ясла-садок» № 66 комбінованого типу Одеської міської ради, м. Одеса з дітьми старшого дошкільного віку. Метою дослідження було: визначення первинного показника володіння прийомами ліплення та виявлення рівня розвитку творчої уяви у дітей старшого дошкільного віку. Результати початкового етапу практичної роботи показали, що у дітей, які брали участь у дослідженні, відзначався недостатній рівень розвитку творчої уяви, естетичного смаку, певних вмінь та навичок, що вказувало на необхідність подальшої роботи з дошкільнятами по його розвитку в процесі ліплення.

Було визначено мету на наступному етапі роботи, а саме підвищення рівня розвитку дітей старшого дошкільного віку в процесі навчання ліпленню, через інтеграцію елементів музейної педагогіки та творчих завдань, спрямованих на розвиток естетичних смаків та уяви.

У ході формуючого етапу практичної роботи було створено предметно розвиваюче середовище, розроблений і впроваджений в освітній комплекс занять з ліплення, з урахуванням умов розвитку творчої уяви, використовувалися різні методи і прийоми роботи: ігрові, наочні, словесні, практичні методи; ігри та вправи на розвиток творчої уяви; дитині надавалася свобода творчої діяльності, наявність предметно-розвиваючого середовища.

Провели заняття з ліплення на теми: «Чарівна квітка», «Квіткова фантазія», «Декоративний осінній килим», «Осінній натюрморт на тарелі», «Українська кераміка», «Казкові тварини», які допомогли дітям виразити свою фантазію, вдосконалюючи естетичне сприйняття та вміння працювати з пластичними матеріалами. Багато дітей знайшли оригінальні рішення для створення своїх виробів, що вказує на успішність розвитку їхньої творчої уяви.

Перед основною частиною заняття, діти мали можливість ознайомитися з музейними експонатами, це створило для них контекст і налаштовувало на майбутню діяльність. В процесі вступної роботи було використано словесний метод (бесіду), художнє слово, музичній супровід де дошкільники ділилися своїми думками щодо творчої майстерні; мали можливість тримати в руках вироби, розглядати їх та виділяти характерні особливості.

Для розвитку творчої уяви використовувалися ігрові, наочні, словесні та практичні методи, що дозволило дітям отримати свободу у творчості, розвивати інтерес і мотивацію до роботи.

Таким чином, використання музейної педагогіки на заняттях з ліплення як засобу формування естетичних смаків у старших дошкільників є ефективною і сприяє соціалізації дітей, формує мистецько-творчу компетентність, готує дошкільників до подальшого шкільного життя у НУШ.

Список використаних джерел:

1. Архипенко М. Художньо-естетичне виховання – ліплення з глини, ліплення з солоного тіста: Журнал/Дошкільне виховання. 2013. № 4. С. 59-62.

2. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні (Державний стандарт дошкільної освіти).Нова редакція.[Електронний ресурс] – Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/

3.Музей в дошкільному навчальному закладі: з досвіду роботи школи-дитячого садка імені Софії Русової / упор. Т. Вороніна // К.: Шк. Світ. – 2011. – 128 с.

Леся КАРНАУХ
професор кафедри психології та
педагогіки розвитку дитини, доцент
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини (м. Умань)

ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ В ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

В контексті інноваційного розвитку суспільства виявлення та підтримка обдарованих дітей, розвиток і реалізація їх здібностей виступають в якості пріоритетних завдань соціальної політики нашої держави, стратегічні цілі яких визначаються рядом нормативних документів, а саме: Програмою розвитку обдарованих дітей і молоді, Законом України: «Про дошкільну освіту», Базовим компонентом дошкільної освіти, Концепцією стандарту спеціальної освіти дітей дошкільного віку з порушенням мовленнєвого розвитку.

Ця проблема має два вектори дослідження: з однієї сторони такі діти мають потужний творчий і особистісний потенціал, високий рівень розвитку здібностей і значні успіхи в певному виді діяльності, з іншого боку характеризуються низкою психологічних проблем: заниженою самооцінкою, недостатньою комунікабельністю, сором'язливістю, вразливістю, асинхронністю розвитку. Обдарованість дитини це особистісна характеристика, яка проявляється у допитливості, інтересі до діяльності, оригінальності, самостійності, легкості виконання завдань, а творчий потенціал проявляється як сукупність можливостей та здібностей особистості, необхідних для творчої діяльності.

Проблема розвитку обдарованості дітей з особливими освітніми потребами має міждисциплінарний статус і є предметом досліджень фахівців у сфері психології, соціальної та спеціальної педагогіки (О. Антонової, О. Бевз, Н. Басюк, Н. Лазарович, Н. Кравчук, Т. Піроженко, О. Шевчишеної та ін.) Причини й характеристики труднощів і проблем обдарованих дітей, які

зумовлені специфічністю їхньої психіки та особистісними якостями, вивчають вчені (О. Демченко, К. Зелінська-Любченко Ю. Кльоц, А. Матюшкін, В. Моляко).

З огляду їхні дослідження, що не тільки формально, але й фактично обдаровані діти з особливими освітніми потребами мають бути включені в освітній процес як важлива категорія нетипових дітей, які потребують додаткових умов і ресурсів для реалізації своїх здібностей і талантів [6].

У зарубіжних дослідженнях таких дітей називають «Twice Exceptional» або замінюють абревіатурою «2e», що в перекладі означає «двічі виняткові діти» [6]. Двічі винятковими є діти, які засвідчують потенціал високих досягнень у галузях окремих наук; загальні інтелектуальні здібності; творчість; лідерство; та/або візуальне, просторове або виконавське мистецтво, а також яким притаманна: одне або декілька порушень; порушення мови; емоційні / поведінкові розлади; фізичні вади. або інші порушення здоров’я [4].

Так, за переконанням О. Демченко, в науковому дискурсі й соціально-виховній роботі «має утвердитися статус обдарованих дітей як суб’єктів освітнього процесу, для задоволення потреб яких необхідна особлива організація освітнього простору як психолого-педагогічного конструкту» [3, с. 94].

Вже у 1993 р. група вчених (S. Baum, J.Dixon, S.Owen) серед двічі виняткових дітей виділили три категорії [4]. До першої групи належать діти, обдарованість яких визнається та виявляються труднощі у навчанні, однак особливі освітні потреби яких запідозрюють лише зі зростанням складності завдань [5]. Другу групу визначають особи з обмеженими можливостями навчання через їх проблеми у навчанні, але їх виняткові здібності ніколи не визнаються. Необ'єктивні оцінки призводять до недооцінки інтелектуальних здібностей цих дітей, тому їхній потенціал залишається невизнаним, вони ніколи не потрапляють у «фокус» своїх вихователів. Третю групу складає найбільше дітей, чиї здібності та особливі освітні потреби приховують одні одних. Ці діти, як правило, виконують роботу на рівні свого колективу (але

частіше – значно нижче своїх можливостей), тому їх не розглядають як таких, що мають проблеми або особливі потреби [3].

Українські дослідники (О. Бевз, Т. Яншина та ін.) залежно від типу психічного розвитку виділяють дві групи обдарованих дітей з особливими освітніми потребами. Перша категорія – з гармонійним (благополучним) розвитком пізнавальних, психомоторних, регуляторних, особистісних та інших сторін психіки (успішні в особистісному й професійному самовизначенні; «щасливий» варіант життя дитини). У такому випадку обдарованість нікому не заважає, навіть навпаки, дитина може допомагати іншим дітям тощо. Друга категорія характеризується дисгармонійним розвитком, який відрізняється нерівномірністю психічних процесів і нерідко супроводжується складним набором різного роду психологічних, психосоматичних і навіть психопатологічних проблем; характеризується як прискоренням, так і уповільненням [2].

Як правило, розумовий розвиток таких дітей випереджує емоційний, вольовий, соціальний і фізичний, що формує надмірний інтерес до пізнання, які відповідають виду їх обдарованості та провокують виникнення проблем у побуті та соціумі [1, с. 30].Це порушення гармонійного розвитку дитини, що розгортаються на когнітивному, мотиваційному, емоційному та поведінковому рівнях та полягають у відхиленні від норми особистісних характеристик на фоні специфіки індивідуальних [3].

Дослідниця визначила три групи дисгармонійних обдарованих дітей: невмотивовані, з проблемами у ставленні до себе, з високим рівнем тривожності, конфліктною самооцінкою й високою мотивацією до досягнення успіху. У такому контексті пояснення обдарованості також вживається термін «діти з успішністю нижче їхніх можливостей», який характеризує дітей, що демонструють велику розбіжність між очікуваними і фактичними досягненнями [2].

О. Демченко поділяє обдарованих дітей з ООП за наступними категоріями: з виключно високим розумовим розвитком (діти з високим рівнем

розумового розвитку, але з низькою успішністю); дітей з фізичними порушеннями (сліпі, глухі, з частковим зниженням слуху і т. п.); з поведінковими труднощами (підвищена агресивність, емоційна нестабільність); з труднощами в навчанні; дітей із сімей з низьким соціально-економічним рівнем, з іншого культурного середовища, чию обдарованість не вдається розпізнати швидко [6].

Більша частина перерахованих категорій дітей не реалізує свої здібностей через відсутність спеціально організованого навчання і корекції, неможливості виявлення обдарованості, яка прихована за труднощами та порушеннями у розвитку. Тому науковці вважають виявлення соціально-психологічна робота з такими дітьми має спрямовуватись у двох напрямках: виявлення творчого потенціалу обдарованості дітей з особливими освітніми потребами та дослідження, корекція самооцінки, комунікабельності, впевненості в собі [7].

Така категорія дітей часто поряд із проявами обдарованості демонструє асинхронність, емоційну незахищеність, занижену самооцінку, недостатню комунікабельність, несформованість способів саморегуляції та поведінки. Значна частина таких дітей не реалізує в повній мірі свої здібності через відсутність спеціально організованого навчання і корекції.

Тому роботу з такою категорією обдарованих дітей потрібно спрямовувати в двох напрямах: з одного боку, діагностувати прояви обдарованості в дітей, розвивати їхні здібності й потенційні можливості; з іншого боку, здійснювати корекцію соціально-психологічних проблем: розвивати самооцінку, здійснювати корекцію тривожності, розвивати комунікабельність в комфортному розвивальному середовищі із опорою на сильні сторони особистості.

Список використаних джерел:

1.Басюк Н. А. Обдарованість: її виявлення та розвиток. *Вісник Житомирського державного університету : Педагогічні науки.* Випуск 46. 2009. С.17−20.

2. Бевз О. П. Обдарованість як асинхронний розвиток. *Філософсько-методологічні аспекти визначення обдарованості:* матеріали круглого столу, 26 жовт. 2011 р. К., 2011. С.98-104.

3.Демченко О. П. Поліщук І. О. До проблеми обдарованості як асинхронного розвитку в контексті інклюзивного підходу. *Socіопростір: міждисциплінарний електронний збірник наукових праць з соціології та соціальної роботи».* № 6. 2017. С.73-78.

4. Демченко О.П. Соціальні проблеми обдарованих дітей як особистостей з особливими освітніми потребами. *Медико-соціальні проблеми в теорії і практиці соціальної роботи* : матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Глухів, 25-26 жовтня 2018 року. Міністерство освіти і науки України, Глухівський НПУ ім. О. Довженка [та ін.] / укл. Л. І. Міщик, Т. М. Тюльпа, Т. М. Корнієнко, С. П. Панченко, А. С. Смик; заг. ред. Л. І. Міщик. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. Довженка, 2018. С.12-17.

5. Демченко О. П. Освіта дітей з особливими потребами: від інституалізації до інклюзії : зб. тез доповідей. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2016. С. 94-96.

6. Демченко О. П. До проблеми використання понять «обдарована дитина» і «дитяча обдарованість» у психолого-педагогічному дискурсі. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми:* зб. наук. пр. Випуск 51. Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. С.137-143.

7.Моляко В. О. Здібності, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень / В.О.Моляко, О.Л.Мурзіна. Житомир: Рута, 2006. 320 с.

КОЛОМІЄЦЬ Оксана,
здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта,
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
керівник: Дука Т.М. (м. Умань)

ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ЯК НАУКОВА ПРОБЛЕМА

Одне з найважливіших завдань сучасного закладу дошкільної освіти – підвищення екологічної грамотності дошкільників, озброєння їх навичками економного, дбайливого використання природних ресурсів, формування активної гуманної позиції по відношенню до природи, тобто формування екологічної компетентності в дітей старшого дошкільного віку.

Незаперечним є той факт, що дошкільний вік – найважливіший етап інтенсивного накопичення знань про навколишній світ, розвитку багатогранних відносин дошкільника до природного й соціального оточення, сприяє становленню особистості, формування екологічної компетентності.

У зв’язку з цим, передбачається формування й розвиток екологічного мислення особистості, вміння застосовувати його в пізнавальній, комунікативній, соціальній практиці; формування екологічної компетентності, розвиток досвіду екологічно орієнтованої рефлексивно- оцінної та практичної діяльності в життєвих ситуаціях. Дошкільний вік є початковим періодом для початку формування й розвитку екологічної компетентності.

Згідно з вимогами та рекомендаціями, затвердженими Міністерством освіти та науки України, екологічне виховання дошкільників набуває більшого обсягу та якісно нового рівня. У Концепції екологічної освіти України серед завдань дошкільного виховання визначено формування основ екологічної компетентності, морально-ціннісних орієнтацій особистості, що є необхідною передумовою розуміння сутності природи, переосмислення власної поведінки в межах гуманістичних ціннісних орієнтирів щодо природи [2].

Аналіз наукової літератури дає підстави стверджувати, що останнім часом значно підвищився інтерес науковців до питань екологічного виховання зростаючого покоління, у тому числі дітей дошкільного віку, що є свідченням актуальності зазначеної проблеми. Питання екологічного виховання нині особливий інтерес з досліджуваної проблеми мають роботи Н. Горопаха, Л. Живіріхіна, Н. Лисенко, В. Лозова, О. Максимова, В. Маршицька, О. Мірошніченко, В. Ніколаєнко, І. Овдієнко та ін.

Аналіз наукової літератури з досліджуваної проблеми показав, що екологічна компетентність може бути реалізована в кожній із названих сфер життєдіяльності дошкільника, зокрема:

1) у пізнавальній сфері – засвоєння способів вивчення й дослідження навколишнього світу із застосуванням різних джерел, проведення екологічних досліджень, спостережень, методів вирішення екологічних проблем, ухвалення рішень в екологічних ситуаціях;

2) у цивільно-громадській сфері – участь у реалізації громадянських прав і обов'язків в галузі охорони навколишнього світу та споживання природних ресурсів;

3) у соціально-трудовій сфері – орієнтація на отримання професії, роботи на посадах екологічного профілю;

4) у побутовій сфері – здоровий спосіб життя, відмова від шкідливих звичок, скорочення споживання природних ресурсів у побуті, дотримання вимог екологічної безпеки в побуті;

5) у культурно-дозвільній сфері – вибір способів проведення дозвілля, культурне й духовне збагачення особистості, в тому числі на природі.

У дослівному перекладі з грецької екологія – це наука про «дім», середовище. Дослівно – наука про зв'язок організмів із середовищем. Відомий американський еколог Юджін Одум дає найкоротше визначення: «екологія – це біологія навколишнього середовища» [3].

Під екологічним вихованням треба розуміти цілісність екологічної свідомості й поведінки, що сполучається з природою [9].

З огляду на сутність екологічного виховання дошкільників, слід також звернути увагу на специфіці цього процесу, а саме:

1) поетапний характер: формування екологічних уявлень виховання екологічної свідомості та почуттів поява навичок і звичок діяльності в природі трансформація споживацького ставлення до природи в дбайливе;

2) тривалість;

3) складність;

4) нерівномірність та імпульсивність;

5) активність;

До того ж, на наш погляд, значну роль у процесі екологічного виховання дошкільників відіграє психологічний компонент, який передбачає:

1) формування екологічної свідомості;

2) розвиток природо відповідних потреб, інтересів і установок особистості;

3) вироблення морально-естетичних почуттів і звичок;

4) виховання початкових форм вольової поведінки;

5) створення значущих стратегій екологічної діяльності [1].

Відтак, можемо говорити, що основною метою екологічного виховання є навчання дітей дошкільного віку самостійно знаходити та усвідомлювати знання законів природи, розуміння сутності взаємин живої природи з навколишнім світом і формування вмінь управляти власним психоемоційним станом.

На підставі зазначеного вище нами було визначено провідні освітні й виховні завдання екологічного виховання старших дошкільників:

– розширення й поглиблення екологічних знань;

– формування первинних екологічних навичок і вмінь – поведінкових, інтелектуальних та перетворювальних;

– розвиток пізнавально-творчої, соціальної активності дітей старшого дошкільного віку в процесі екологічної діяльності;

– формування почуття бережливого та дбайливого ставлення до природи.

У межах даної наукової розвідки доцільним, на нашу думку, буде виокремити сучасні тенденції екологічного виховання:

1. Перша тенденція зумовлена орієнтацією на формування, насамперед, системи екологічних уявлень. Вважається, що тільки через екологічну просвіту, усвідомлення екологічних знань, розвиток здатності бачити й розуміти інтегровані проблеми в навколишньому світі можливим є уникнення та уповільнення екологічної кризи.

2. Другу тенденцію пов'язують з орієнтацією на формування, передусім, структури певних відносин. Наголошується на тому, що без впливу на ставлення людей до природи розв'язання екологічних проблем не відбудеться, оскільки знання без необхідних відносин є лише «інтелектуальним баластом».

3. Третя тенденція орієнтується на формування відповідних стратегій і технологій. Проголошується, що без оволодіння необхідними стратегіями й технологіями стосунків із природою наявність екологічних уявлень і сформованість відповідального ставлення до навколишнього світу не буде сприяти вирішенню екологічних проблем, оскільки людина може виявитися безпомічною в процесі реалізації отриманих знань і відносин у практичній діяльності [5].

Відтак, на основі зазначеного вище приходимо до висновку, що екологічно виховану й екологічно освічену особистість називають екологічно компетентною людиною. У зв'язку з цим слід з'ясувати сутність поняття «екологічна компетентність».

Зазначимо, що в науковій літературі представлено різні підходи до визначення сутності поняття «екологічна компетентність».

Аналіз відповідних джерел показав, що дана категорія визначається як здатність і готовність самостійно вирішувати проблеми в різних сферах і видах екологічної діяльності; як сукупність екологічних знань, умінь, навичок і

досвіду діяльності, необхідних для перетворювальної екологічної діяльності, а також особистісних якостей, що обумовлюють її успішність; як осмислене оволодіння теоретичними екологічними знаннями, вміннями, навичками, способами ухвалення рішень, моральними нормами, цінностями, необхідними для практичної реалізації екологічно доцільною діяльності [4]; як готовність самостійно вирішувати завдання гуманної взаємодії з природою на основі системи екологічних уявлень, умінь і відносин [8]; як головну мету й результат екологічної освіти дітей, здатність до оцінювання екологічних проблем [7]; як готовність і здатність суб'єкта до практичного виконання завдань, наявність низки особистісних якостей у поєднанні з необхідним запасом знань і вмінь ефективно діяти в проблемних ситуаціях, які виникають у різних сферах життєдіяльності, та знаходити відповідні правильні шляхи їх розв'язання [10]; як здатність особистості до ситуативної діяльності в побуті та природному оточенні, коли отримані екологічні знання, навички, досвід і цінності актуалізуються в умінні ухвалювати рішення й виконувати адекватні дії, усвідомлюючи їх наслідки для довкілля [6].

Зазначене вище дає можливість стверджувати, що екологічна компетентність дошкільника є інтегративним особистісним утворенням, що характеризується наявністю усвідомлених екологічних уявлень, моральних норм, особистісних якостей, екологічних пізнавальних і практичних умінь (способів взаємодії з природою), необхідних для здійснення екологічної діяльності.

Відтак, в підготовці майбутніх поколінь до раціонального й відповідального користування природними ресурсами, дбайливого ставлення до природи особливе місце займають установи дошкільної освіти, які розглядаються та сприймаються як початковий щабель збагачення дітей знаннями про природне й соціальне оточення, знайомство їх з цілісною картиною світу й формування науково-обґрунтованого, морально-естетичного ставлення до світу.

Отже, формування екологічної компетентності у дітей дошкільного віку – це досить складний і тривалий процес, який передбачає комплексний підхід до навчання, виховання та розвитку дітей, і «проходить» шлях від знань, які засвоюються, через почуття та закріплюються в діяльності, що в цілому формує ставлення дітей до природи.

Список використаних джерел:

1. Живіріхіна Л. А. Формування екологічної компетентності дошкільників. Таврійський вісник освіти. 2014. № 4 (48). С. 69–75.
2. Концепція екологічного виховання в Україні. Інформаційний збірник МОН України. 2002. № 7. С. 10–11.
3. Лисенко Н. В. Використання спостережень в роботі з екологічного виховання дошкільників. Дитячий садок. 2014. № 25–26. С. 10–44.
4. Лозова В. І. Формування педагогічної компетентності викладачів вищих навчальних закладів. Педагогічна підготовка викладачів вищих навчальних закладів: матеріали міжвуз. наук.-практ. конф. Харків: ОВС, 2020. 167 с.
5. Максимова О. О. Формування екологічної компетенції дитини дошкільного віку. Педагогічні науки: збірник наукових праць. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. Вип. LXXIV. Том 2. С. 46–50.
6. Маршицька В. В. Сутнісні характеристики екологічної компетентності учнів початкової школи. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: зб. наук. праць. Київ, 2005. Кн.2. Вип.8. С. 20–24.
7. Овдієнко І. Формування екологічної свідомості в дітей дошкільного віку засобами фенологічних спостережень. Вісник Львівського університету. Серія: психологічні науки. 2018. Випуск 3. С. 142–147.
8. Ошуркевич Н. Сучасні педагогічні технології формування природничо-екологічної компетентності дітей дошкільного віку. Педагогічний процес: теорія і практика (Серія: педагогіка). 2018. 1–2 (60–61). С. 65–72.

9. Павлюк С. Ю., Русан Л. С., Колосінська Г. І. Мандруємо екологічною стежиною: дослідницько-експериментальна діяльність дітей дошкільного віку в природі. Тернопіль: Мандрівець, 2014. 168 с.

10. Пруцакова О. Л. Зміст екологічної освіти як чинник формування екологічної компетентності школярів. Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський, 2007. Вип. 10. Т. 1. С. 362–370.

КРИВДА Валентина
старший викладач кафедри дошкільної освіти
Уманський державний педагогічний
Університет імені Павла Тичини
(м. Умань)

НАЦІОНАЛЬНО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ В ЗАКЛАДАХ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ФОРМУВАННЯ СВІДОМОГО ГРОМАДЯНИНА ЗМАЛКУ

Сьогодні, в умовах складних суспільно-політичних реалій, національно-патріотичне виховання набуває особливої ваги. Саме в дошкільному віці закладаються перші цеглинки свідомості майбутнього громадянина, його любов до Батьківщини, повага до національних цінностей та готовність до захисту рідної землі. Заклади дошкільної освіти (ЗДО) відіграють ключову роль у цьому процесі, формуючи у дітей первинні уявлення про свою країну, її історію, культуру та традиції.

Національно-патріотичне виховання дітей – це комплексна системна і цілеспрямована діяльність органів державної влади, громадських організацій, сім'ї, освітніх закладів, інших соціальних інститутів щодо формування у молодого покоління високої патріотичної свідомості, почуття вірності, любові до Батьківщини, турботи про благо свого народу, готовності до виконання громадянського і конституційного обов'язку із захисту національних інтересів,

цілісності, незалежності України, сприяння становленню її як правової, демократичної, соціальної держави [5].

Найважливішим пріоритетом та основною метою національно-патріотичного виховання в ЗДО є формування у дітей ціннісного ставлення до українського народу, Батьківщини, держави, нації. Для досягнення цієї мети необхідно вирішити наступні завдання:

- допомогти дитині усвідомити свою приналежність до сім'ї, роду, виховувати повагу до старших поколінь, історії своєї родини;

• ознайомлення дітей з рідним краєм, його географічними особливостями, історією, визначними місцями, культурною спадщиною;

• формування первинних уявлень про соціальні ролі, професії, важливі суспільні події;

• ознайомлення з історією України, її героями, національною символікою (прапор, герб, гімн);

• залучення дітей до народних свят, обрядів, ігор, ознайомлення з українським фольклором, народним мистецтвом;

• виховання толерантного ставлення до представників інших національностей, поваги до їх культур [3].

Патріотичне виховання дошкільнят має вирішувати ширше коло завдань, ніж ті, що зазначені. Це не лише виховання любові до рідного дому, сім'ї, дошкільного закладу, але й виховання шанобливого ставлення до людини-трударя та результатів її праці, рідної землі, захисників Вітчизни, державної символіки, традицій держави.

Методи виховання дошкільнят сприяють засвоєнню знань про рідний народ та його Батьківщину, що, в свою чергу, сприяє розвитку національних рис і якостей у молодого покоління.

Досягти якісного рівня патріотичного виховання дошкільників не можна без урахувань специфіки окремих регіонів, їх національних особливостей.

Виховання любові до Батьківщини, до своєї Вітчизни – це завдання надзвичайно складне, особливо коли мова йде про дітей дошкільного віку.

Дошкільний вік як період становлення особистості має свої потенційні можливості для формування вищих моральних почуттів, до яких і відноситься почуття патріотизму.

Перш ніж дитина навчиться співпереживати бідам та проблемам Батьківщини, вона повинна навчитися співпереживати взагалі, адже це є важливим людським почуттям. Захоплення просторами країни, її красою та природними багатствами виникає тоді, коли дитину навчили бачити красу безпосередньо навколо себе. Також, перш ніж людина навчиться трудитися на благо Батьківщини, необхідно навчити її добросовісно виконувати трудові доручення, прищеплювати любов до праці.

Таким чином, базовим етапом у формуванні в дітей любові до Батьківщини необхідно вважати накопичення дитиною соціального досвіду проживання у своїй Вітчизні та засвоєння усталених норм поведінки, взаємовідносин.

Для того, щоб заклад дошкільної освіти сприяв вихованню патріотичних почуттів, життя дітей у ньому має бути насиченим і цікавим, залишаючи яскраві спогади, які запам’ятаються надовго та стануть основою радісних дитячих вражень. Дуже важливо, щоб дитина любила свій дошкільний заклад. Відбувається це тоді, коли вихователі з повагою ставляться до кожної дитини, знають її найкращі риси і сприяють їх розвитку у процесі ігор, свят, цікавих занять і т.д.

Вихователь закладу дошкільної освіти відіграє ключову роль у процесі національно-патріотичного виховання. Він має бути компетентним, добре обізнаним з історією та культурою України, а також володіти методами патріотичного виховання і вміти зацікавити дітей.

Не менш важливою є співпраця з батьками, які є першими вихователями своїх дітей. Залучення батьків до виховних заходів, спільні відвідування

історичних та культурних місць, а також обговорення сімейних традицій сприяють зміцненню патріотичних почуттів у дітей.

Під час занять та у вільний час рекомендується використовувати такі ігри, як «Хто більше назве країн», «З якої країни гості», «Чия це казка», «З якої країни ця іграшка» тощо.

Доброю традицією є також проведення свят, таких як «Ярмарок» та «Козачата». Діти із задоволенням беруть участь у цих заходах, адже їм подобаються такі форми роботи [2, с. 46-47].

Крім того, важливо ознайомлювати дітей дошкільного віку з природою рідного краю. Необхідно акцентувати їхню увагу на красі, різноманітті, багатстві та особливостях природного середовища нашої країни. Корисним буде також знайомство дітей з літературними та художніми творами, які відображають різноманітність і красу природи України.

Важливо залучати дітей до народознавства – вивчення культури та звичаїв рідного народу через ознайомлення з характерними рисами побуту українців, народними ремеслами (вишивка, гончарство, килимарство, лозоплетіння), а також символами та оберегами. Доречно ознайомлювати дітей з національною культурою та створення відповідної атмосфери, яка б сприяла організованому в закладі дошкільної освіти етносередовища. Для цього слід облаштувати в кожній групі національний осередок, як один з основних компонентів життєвого простору, що сприяє формуванню національної свідомості.

Ключовим аспектом є формування сприятливого розвивального середовища в закладах дошкільної освіти. Це включає оформлення куточків народознавства, поповнення бібліотеки книгами національної тематики, використання елементів етнічного стилю в інтер’єрі та створення міні-музеїв української культури [1].

У процесі систематичної освітньо-виховної роботи з патріотичного виховання діти глибше усвідомлюють свою причетність до минулого, теперішнього й майбутнього Батьківщини, що породжує в них почуття

відповідальності за майбутнє своєї держави, власну долю та долю своїх рідних. Саме від педагогів дошкілля залежить яким буде майбутнє покоління українців, а відтак – у якій державі ми житимемо. Україна буде єдиною і справді незалежною.

Національно-патріотичне виховання в закладах дошкільної освіти є важливим і багатогранним процесом, спрямованим на формування у дітей почуття любові до Батьківщини, поваги до її історії та культури, національної свідомості та громадянської відповідальності. Завдяки систематичній та цілеспрямованій діяльності педагогів у співпраці з батьками, необхідно виховувати майбутніх патріотів України, які зможуть сприяти розбудові сильної та незалежної держави.

Список використаних джерел:

1. Богуш А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі: навч. посіб. Київ: Вища школа, 2002. 407 с.

2. Виховуємо маленьких патріотів: Навчально-методичний посібник. Ч. І / Укладачі: Є. Ф. Ковтун, Л. Б. Міщенко. Суми: Ніко, 2015. 88 с.

3. Каплуновська О. Україна – моя Батьківщина. Парціальна програма національно-патріотичного виховання дітей дошкільного віку / О. М. Каплуновська, І. І. Кичата, Ю. М. Палець; за наук. ред. О. Д. Рейпольської. Тернопіль: Мандрівець, 2017. 72 с.

4. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України.URL:https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5d5/279/7ca/5d52797ca746c359374718.pdf (дата звернення:10.04.2025).

ЛОМАКА Ольга,
аспірант, викладач-стажист,
Уманський педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань)

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ І ОСНОВИ ДИЗАЙНУ

«Не можна бути педагогом, не опанувавши
тонким емоційно-естетичним баченням світу»
В.О. Сухомлинський

З упевненістю можна сказати, що кожна дитина народжується з природними творчими задатками, але справжніми Майстрами виростають лише ті, умови виховання яких дозволили розвинути здібності вчасно. Багато залежить від того, хто опиниться поруч із дітьми, коли вони робитимуть перші кроки у складний та багатогранний світ творчості. Особистість педагога художньої праці та мистецтва є не менш важливою, аніж особистості батьків.

Образотворча та художня діяльність має важливе значення для всебічного розвитку особистості. У процесі створення зображення в дитини формуються спостережливість, просторова уява, окомір, дрібна моторика, естетичне сприйняття, художній смак, творчі здібності тощо.[1]

Творча особистість – це не лише естетично сформована особистість. Творчість є рушійною силою абсолютно в усіх напрямках. Тому успіх у вивченні інших предметів пов’язаний з рівнем творчого сприйняття та розвитку дитини.

Одним з головних завдань моєї педагогічної роботи є виявлення і максимальний розвиток творчого і духовного потенціалу учня. Адже всі розуміють, що прекрасне – добрий помічник у процесі навчання і виховання дитини. Засобами художньої праці виражається не тільки краса життя, природи, високі думки, почуття, ці засоби є основними у формуванні креативності особистості загалом. Тому моє професійне кредо – розуміння світу через колір, природу, людське серце і душу. [2]

Мета моєї роботи – створення ситуації успіху, сприятливих умов для повноцінної діяльності, розвитку й самореалізації кожної особистості, а також формування культурного пласту нації.

Тому методична проблема, над якою я працюю, – розвиток творчих здібностей дітей на заняттях художньої праці та образотворчого мистецтва. Прогнозовано: саме ця проблема забезпечить такий розвиток у повній мірі.

Реалізуючи педагогічну проблему, я очікую на наступні результати:

- підвищення якості художніх робіт ;
- використання різноманітних технік та розвиток уміння їх поєднувати;
- розвиток відчуття кольору, форми, об’єму;
- розвиток уяви та фантазії;
- підвищення позитивної мотивації;
- виховання доброзичливого ставлення до природи до, навколишнього середовище;
- виховання всебічної особистості, обізнаної з всесвітньою культурною спадщиною;
- виховання патріотизму школяра, обізнаного з мистецькими надбаннями України;
- виховання цілісної особистості, що реалізує принцип креативності за межами уроку.

Розвивати творчі здібності можна по-різному. Окремі діти (обдаровані) переважно самостійно тренують свої задатки, щоб розвинути їх та вдосконалити. Але роль педагога є надзвичайно важливою. Тому у форматі уроку я використовую весь освітній багаж традиційної педагогіки, а також її новітні досягнення.

Працюючи над розвитком творчих здібностей дітей на заняттях образотворчого мистецтва та художньої праці використовую різні методи, що є актуальними в системі мистецької освіти: розповіді та бесіди, наочності, ігровий метод, порівняння і зіставлення, узагальнення, метод «емоційного

заряду», художньо-педагогічної драматургії, забігання наперед і повернення до вивченого матеріалу. До таких методів відносяться:

Вербально – ілюстративні методи

- мультимедійні презентації;
- слайд-шоу різних жанрів;
- демонстрація відео - фрагментів.

Методи порівняння і співставлення

- складання порівняльних таблиць;
- співставлення картин одного жанру в різних техніках;
- знаходження відповідності.

Проблемно-евристичні методи

- дискусії, дебати;
- головоломки, кросворди, вікторини.

Проектний метод:

- інформаційні проекти;
- творчі проекти;
- дослідницькі проекти.

Використовуючи всі ці методи застосовую наступні форми навчальної діяльності дітей: індивідуальну, групову, роботу в парах, ланкову, колективну, фронтальну та ін. [1]

У своїй роботі використовую різноманітні творчі завдання, казкові сюжети, музично-дидактичні ігри. З усієї різноманітності ігор на заняттях художньої праці, образотворчого мистецтва доцільним є ігри дидактичні, проблемно-моделюючі, сюжетно-рольові. Використовують ігри-загадки, ігри-змагання, які сприяють засвоєнню, закріпленню знань, оволодінню способами пізнавальної діяльності, сприяють формуванню в дітей навичок сприймання образу, вмінню розрізняти кольори і їх відтінки, форму та образ, реальність та фантастичність.

Використовуючи методику проведення занять, викладання у початковій школі, не відмежовую її від середньої, а, керуючись принципом наступності, продовжую, розширюю і поглиблюю знання та вміння дітей .

Важливу роль на заняттях образотворчого мистецтва та художньої праці відіграє психологічний комфорт дітей. У дошкільних закладах потрібно створити теплу невимушену атмосферу, сприяти доброзичливому довірливому спілкуванню. Адже, позитивний емоційний стан дітей – обов'язкова умова для розвитку їх творчості. І як результат – вони вільно почуваються у роботі, не бояться розкрити те, що народилося у глибині їх маленької душі. Все це допомагає використовувати свій досвіт, експериментувати, знаходити нове в темах, задумах, способах виконання.

Робота важлива складова педагогічної діяльності. На заняттях гуртка образотворчого мистецтва та художньої праці «Чарівний пензлик» намагаюся створити атмосферу, за якою кожна дитина змогла б розкрити свої здібності й талант, використовуючи різні напрями (живопис, аплікація з паперу , аплікація з природного матеріалу розпис на склі, імітація вітражу, витинанка та ін.)., та нетрадиційні техніки виконання (багатошарова витинанка, нитко графія,і т.д.).

У творчому пошуку діти досягають створення неповторних образів, які пізніше домальовують завдяки своїй фантазії.[3].

Мистецтво –це частина духовної культури. Однак пізнавати секрети мистецтва можна тоді, коли навчишся розуміти мову художнього слова, звуків, жестів, фарб, ліній, поєднаних їх між собою. Образотворче мистецтво, художня праця містить основні елементи будь-якого іншого заняття або уроку . Однак, враховуючи специфіку предмета, я використовую принцип синкретизму: наприклад, музичний супровід допомагає увиразнити створення художнього образу, а читання віршів Т.Шевченка створенню ілюстрації до твору. Поруч з музикою чи словом художній образ слугує присутності гармонії в кожному учневі, розвиває праву півкулю, чим урівноважує баланс навантаження на розум дитини. На заняттях уроках. намагатися супроводжувати процес малювання, ліплення чи аплікації слуханням музики природи чи класики

відповідно до тематики. Більше того: музика стає не допоміжним, а рівноправним засобом естетичного виховання та образного сприйняття твору.

Підсилює враження дітей і прослуховування (декламація) віршів, до яких створюється мистецькою творчістю. Такі методи активізують художню діяльність учнів та забезпечують міжпредметну і пізнавальну функції. Учні мають змогу почути твір у акторському чи навіть у авторському виконанні, а також продекламувати його так, як відчувають саме вони. Це сприяє створенню відповідного естетичного середовища.

На заняттях художньої праці, образотворчого мистецтва застосовується особистісно - орієнтований підхід. Він виконує і розвивальну, і навчальну , і виховну й подекуди терапевтичну функцію . Через дотик до мистецтва діти вчаться бачити прекрасне та поціновують шедеври світової культурної спадщини. Саме такий дотик спонукає повторити за майстром , а згодом вигадати і втілити щось своє. Головним принципом особистісно - орієнтованого підходу є визнання індивідуальності дитини, створення необхідних і достатніх умов для її розвитку. Він має забезпечити розвиток і саморозвиток особистості, виходячи з виявлення його індивідуальних особливостей.[1]

Щоб досягти високого рівня знань і вмінь дітей, у своїй роботі використовують методи активного навчання(пошукова робота, обговорення проблеми в групах, консультування). Особливу увагу намагаюсь приділяти інтерактивному навчанню, використовуючи наступні методи навчання:

Методи асоціативного сприйняття

«Мікрофон», «Мозковий штурм», «Асоціативний кущ», «Ажурна плитка», «Коло ідей», «Колір-настрій», «Дерево знань», «Чистий аркуш» та інші.

Ігрові методи

«Гра в колір», «Мистецьке поле чудес», а також ребуси, кросворди, загадки. Для ефективного застосування інтерактивних методик на заняттях

образотворчого мистецтва, художньої праці стараюсь спланувати свою роботу так, щоб:

- дати дітям випереджувальні завдання: продумати, поспостерігати за явищами природи або довкілля;
- на занятті використовують інтерактивні методи;
- передбачити різноманітні методи для привертання уваги дітей , налаштування їх на роботу, підтримання дисципліни.

Інтерактивні методи навчання дають змогу цікавіше провести заняття чи урок, підвищують розумову та пізнавальну діяльність, ефективність уроку. Передбачають активну співпрацю педагога та дітей, сприяють посиленню інтересу учнів до здобуття знань, формування навичок аналізу навчальної інформації, розвитку творчих здібностей дітей.

У діяльності педагога можна використовувати такі форми роботи та технології: ІКТ, презентації на заняття. Заняття на природі, інтегровані заняття, віршовані заняття, заняття, художньо-дидактичні ігри і вправи(гра-мандрівка, заняття конкурс, заняття -казка, мікрофон, асоціативний кущ). Педагог художньої діяльності – не просто джерело цікавої інформації, це науково підготовлений організатор активної праці дітей що до самовиховання, самонавчання, саморозвитку. Розвиток творчих здібностей складається із взаємопов’язаних компонентів, які в єдності дають результат.[4]

Це процес двобічний, що ґрунтується на співтворчості дорослого та дитини. Тому, змістовні і цікаві заняття педагога відіграють важливу роль в естетичному, креативному, в самостійному, та уміння досягнення мети у вихованні дитини. А якщо до таких занять додати продуману, організовану роботу з творчості , то роль художника, митця -педагога стає ще більше значущою.

Робота з дітьми в дошкільних закладах, школах вимагає душевних і фізичних зусиль. Це складна, клопітка і виснажлива праця. Однак саме творчий підхід до роботи дає можливість педагогу відновлювати наснагу та натхнення до своєї праці.

Отже, художня праця і основи дизайну – один із засобів творчого розвитку педагога та дітей. «Творчість, – писав В.О.Сухомлинський, починається там, де інтелектуальні й естетичні багатства, засвоєні, здобуті раніше, стають засобом пізнання, освоєння, перетворення світу. При цьому людська особистість немовби зливається із своїм духовним надбанням».

Список використаних джерел:

1. Матвієнко С. І. «Художня праця та основи дизайну» : навч. посіб. Ніжин: вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016 р С. 23- 28 с.
2. Сухомлинський. В. О «Серце віддаю дітям» Київ : Акта, 2018 р. С. 125-134 с.
3. Турбар Т.В., Пасько Т. Ю. Особливості розвитку творчих здібностей молодших школярів. «*Педагогічні науки: теорія та практика*», №3 2023 р. 103-109 с.
4. Процай Л.П., Гібалова Н. В., Макаренко Я. М. Особливості дизайну цифрового освітнього контенту для молодших школярів. «*Педагогічні науки*», №107 2024р. 84 с.

МЕЛЬНИКОВА Ольга,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри дошкільної освіти
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань)

ЗАСТОСУВАННЯ ІГРОВИХ МЕДІАТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ЗАКЛАДУ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ ЯК ІНСТРУМЕНТ РОЗВИТКУ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ ДОШКІЛЬНИКА

Сучасне суспільство характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, які проникають у всі сфери нашого життя, зокрема й освіту. Дошкільний вік є сенситивним періодом для розвитку творчої особистості дитини, і саме в цей час важливо закласти основи для її подальшого успіху.

У світі, де цифрові технології стали невід'ємною частиною повсякденного життя, ігрові медіатехнології набувають все більшого значення в освітньому та виховному процесах. Вони не лише розважають, але й сприяють розвитку ключових навичок, необхідних для успішної адаптації до сучасного суспільства. Ігрові медіатехнології, поєднуючи в собі елементи гри та мультимедійні можливості, відкривають нові горизонти для розвитку творчого потенціалу дошкільників.

Ігрові медіатехнології – це інтерактивні цифрові інструменти, які використовуються в освітньому процесі для стимулювання активності, творчості та пізнавального інтересу дітей дошкільного віку [3].

Уважаємо за необхідне у контексті заявленої теми розкрити освітнє та виховне значення ігрових медіатехнологій.

Освітнє значення ігрових медіатехнологій полягає у: *активному навчанні* (ігрові медіатехнології перетворюють навчання з пасивного споживання інформації на активний процес. Діти не просто слухають чи читають, а взаємодіють з матеріалом, виконують завдання, розв'язують головоломки, що сприяє кращому засвоєнню знань); *візуалізації та інтерактивності*

(мультимедійні елементи, такі як відео, анімація, інтерактивні схеми, роблять навчання більш наочним та цікавим. Діти краще розуміють складні концепції, коли вони представлені у візуальній формі); *індивідуалізації навчання* (ігрові медіатехнології дозволяють адаптувати освітній процес до індивідуальних потреб та темпу кожної дитини. Вони можуть повторювати матеріал, пропонувати додаткові завдання, якщо дитина має труднощі, або, навпаки, ускладнювати завдання для більш обдарованих дітей); *розвитку критичного мислення та креативності* (ігри, які вимагають розв'язання проблем, аналізу інформації, прийняття рішень, стимулюють розвиток критичного мислення та креативності. Діти вчаться шукати нестандартні рішення, експериментувати та виражати свої ідеї); *формуванні цифрової грамотності* (ігрові медіатехнології знайомлять дітей з комп'ютером, планшетом, іншими цифровими пристроями, навчають їх користуватися різними програмами, що є важливим для успішної адаптації в сучасному світі [4].

Не менш вагомим є виховне значення ігрових медіатехнологій, компонентами якого є: *розвиток соціальних навичок* (ігри, які передбачають роботу в команді, вчать дітей співпрацювати, домовлятися, розподіляти ролі, обмінюватися ідеями та досягати спільної мети); *формування моральних цінностей* (ігри, які моделюють різні життєві ситуації, допомагають дітям усвідомити важливість таких цінностей, як чесність, справедливість, відповідальність, емпатія); *виховання емоційного інтелекту* (ігри, які передбачають розв'язання конфліктів, управління емоціями, розуміння почуттів інших людей, сприяють розвитку емоційного інтелекту); *формування позитивного ставлення до навчання* (ігрові медіатехнології роблять навчання більш цікавим та захоплюючим, що сприяє формуванню позитивного ставлення до навчання); *виховання відповідального ставлення до цифрового простору* (ігри, які знайомлять дітей з правилами безпечної поведінки в інтернеті, вчать їх відповідально ставитися до цифрової інформації, захищати свої особисті дані.

Важливо зазначити, що ігрові медіатехнології не повинні замінювати традиційні методи навчання та виховання, а повинні використовуватися як допоміжний інструмент, який доповнює та збагачує освітній процес.

Для ефективного використання ігрових медіатехнологій необхідно:

- *відбирати якісний контент:* ігри та програми повинні відповідати віковим особливостям дітей, мати навчальну та виховну цінність;
- *контролювати час, проведений за екраном:* надмірне використання ігрових медіатехнологій може негативно вплинути на здоров'я та розвиток дітей;
- *обговорювати з дітьми зміст ігор:* важливо обговорювати з дітьми побачене та почуте, допомагати їм аналізувати інформацію та робити висновки;
- *співпрацювати з батьками***:** важливо залучати батьків до процесу використання ігрових медіатехнологій, надавати їм інформацію про можливості та ризики [5].

Ігрові медіатехнології – це потужний інструмент, який може зробити навчання більш ефективним та цікавим, а виховання – більш сучасним та актуальним. Їхнє правильне та ефективне використання допоможе дітям розвинути ключові навички, необхідні для успішної адаптації до сучасного світу.

Разом з тим існує достатньо широкий спектр ігрових медіатехнологій:

1) *навчальні комп'ютерні ігри*. Спеціально розроблені програми, які поєднують в собі елементи гри та навчальні завдання. Вони допомагають дітям засвоювати знання та навички в цікавій та доступній формі.

2) *Інтерактивні презентації*. Мультимедійні матеріали, які дозволяють дітям активно взаємодіяти з інформацією, ставити запитання, виконувати завдання.

3) *Віртуальні екскурсії*. Цифрові подорожі, які знайомлять дітей з різними місцями та об'єктами, розширюють їхній кругозір та стимулюють уяву.

4) *Мультимедійні творчі студії*. Програми, які дозволяють дітям створювати власні малюнки, анімації, музику, розвиваючи їхні творчі здібності [1; 5].

Ігрові медіатехнології мають значний потенціал для розвитку творчої особистості дошкільника, оскільки вони стимулюють уяву та фантазію. Зокрема віртуальні світи, персонажі, історії, представлені в ігрових медіатехнологіях, допомагають дітям виходити за межі реальності, створювати власні образи та сюжети; розвивають креативність та винахідливість, зокрема ігрові завдання, які вимагають нестандартних рішень, стимулюють дітей до пошуку нових способів дії, експериментування та творчого самовираження; формують навички співпраці та комунікації. Ігри, які передбачають роботу в команді, вчать дітей домовлятися, розподіляти ролі, обмінюватися ідеями та досягати спільної мети; активізують пізнавальну активність. Інтерактивні елементи, яскраві образи, звукові ефекти, представлені в ігрових медіатехнологіях, привертають увагу дітей, викликають їхній інтерес до навчання та стимулюють до пошуку нової інформації; розвивають цифрову грамотність. Зокрема знайомство з комп'ютером, планшетом, іншими цифровими гаджетами, навчання користуватися різними програмами, формують у дітей основи цифрової грамотності, яка є необхідною для успішної адаптації в сучасному світі.

Для того, щоб ігрові медіатехнології стали ефективним інструментом розвитку творчої особистості дошкільника, необхідно створити відповідні педагогічні умови:

1) Відповідність віковим особливостям. Вибір ігрових медіатехнологій повинен здійснюватися з урахуванням вікових особливостей дітей, їхніх інтересів та потреб.

2) Інтеграція в освітній процес. Ігрові медіатехнології повинні використовуватися не як самостійний вид діяльності, а як органічна частина освітнього процесу, що доповнює та збагачує інші види діяльності.

3) Педагогічне керівництво. Вихователь повинен виступати в ролі помічника та консультанта, допомагаючи дітям орієнтуватися в цифровому просторі, ставити запитання, шукати відповіді, аналізувати інформацію.

4) Створення безпечного цифрового середовища. Необхідно забезпечити безпеку дітей під час роботи з ігровими медіатехнологіями, обмежити час перебування за екраном, навчити їх правилам поведінки в інтернеті.

5) Співпраця з батьками. Важливо залучати батьків до процесу використання ігрових медіатехнологій, надавати їм інформацію про можливості та ризики, навчати правилам безпечного використання цифрових пристроїв.

Висновок. Отже, застосування ігрових медіатехнологій в освітньому процесі закладу дошкільної освіти – це перспективний напрямок, який відкриває нові можливості для розвитку творчої особистості дошкільника. Ігрові медіатехнології – це не просто розвага, а потужний інструмент для розвитку творчої особистості дошкільника. Їхнє правильне та ефективне застосування може стати важливим кроком на шляху до формування успішної, креативної та адаптивної особистості, здатної до самореалізації в сучасному світі.

Список використаних джерел:

1. Гондюл О. Ігрові технології у світових медіа як інструмент дизайну вражень. *Інтегровані комунікації,* 2024. №1 (17), С. 152-160. https://doi.org/10.28925/2524-2644.2024.1720

2. Мельник К. 6 елементів гри для успішного використання гейміфікації у навчанні. *Learn Lifelong.* URL: https://learnlifelong.net/6-elementiv-gry-dlya-uspishnogo-vykoryst/

3. Олійник О. М. Використання медіатехнологій в процесі театрально-ігрової діяльності з дітьми дошкільного віку. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, 2013, №13(1), С. 120-128.

4. Титова О. В.. Ігрові медіатехнології як засіб розвитку пізнавальної активності дітей дошкільного віку. *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2018, №1(316). С. 206-213.

5. Muangsrinoon S., Boonbrahm P. Game elements from literature review of gamification in healthcare context. *Journal of Technology and Science Education JOTSE*. 2019. Vol. 9(1). P. 20–31. https://doi.org/10.3926/jotse.556

НАЙДЮК Ірина
викладач кафедри дошкільної освіти
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини
(м. Умань)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ SOFT SKILLS У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У сучасному світі стрімких змін і викликів глобального масштабу все більше зростає попит на так звані м’які навички – soft skills. Це навички, які забезпечують успішну соціалізацію, комунікацію, здатність адаптуватися до змін, працювати в команді, вирішувати проблеми, мислити критично та емоційно збалансовано. Сучасна людина не мислить свого життя окремо від суспільства і тому має навчитися взаємодіяти з іншими людьми, розвиваючи і посилюючи свій потенціал, вибудовувати стосунки, досягати соціального успіху. Для досягнення успіху в спільній діяльності всі ми з раннього віку маємо набути м’яких навичок (soft skills), що забезпечують наше функціонування в різних сферах суспільства. Soft skills – це так звані м’які або гнучкі навички, такі способи поведінки та діяльності, які допомагають соціалізуватися та діяти спільно, засвоюються людиною з самого дитинства і розповсюджуються на різні аспекти життя [1].

Soft skills – це універсальні навички, які не пов’язані з вузькоспеціалізованими знаннями, але мають велике значення для взаємодії з іншими людьми. До них належать: комунікація, емоційний інтелект, креативність, командна робота, ініціативність, саморегуляція, критичне мислення.

У своєму дослідженні Т. Бабюк, Н. Каньоса, С. Бабюк трактують «soft» як «гнучкість», що характеризує відсутність шаблонності, стереотипності, здатності до змін, а «skills», у цьому разі, як компетентності – готовність, здатність та можливість особистості діяти у будь-яких мінливих ситуаціях, спираючись на власний досвід та інтуїцію. Важливо зауважити, що комплекс «soft skills» має якості емерджентності (сукупне функціонування взаємопов’язаних його елементів породжує нові функціональні властивості, що не зводяться до простої їх суми) та синергетичності (в результаті поєднання елементів в єдину систему збільшується ефективність діяльності). Цілком зрозуміло, що саме майбутні педагоги, як спеціалісти соціономічних професій, повинні мати високий рівень розвитку «soft skills», адже робота у системі «людина-людина» орієнтована на інших, а отже непередбачувана та пов’язана з відсутністю єдиних і жорстких алгоритмів, вимог, технологій до процесу професійної діяльності [3].

У процесі розвитку м’яких навичок у дітей дошкільного віку педагог виступає не лише як організатор, а як фасилітатор і приклад для дітей. Його завдання:

- створити емоційно безпечне середовище;
- стимулювати самостійність, ініціативу дитини;
- підтримувати позитивне самовираження та емоційний контроль;
- формувати середовище співпраці та поваги;
- застосовувати інтерактивні методи, що розвивають соціальні навички.

Для того, щоб виконати поставлені завдання, педагог сам повинен володіти м’якими навичками, адже особливе значення має особистий приклад

педагога: стиль спілкування, здатність до емпатії, відкритість до діалогу, уміння конструктивно вирішувати конфлікти.

Для дитини дошкільного віку soft skills виявляються у здатності співпрацювати з іншими дітьми, ділитися, домовлятися, висловлювати власну думку, розуміти емоції інших, знаходити способи розв'язання конфліктів. Ці навички – не лише запорука гармонійного розвитку особистості, а й передумова успішного навчання у школі.

У дошкільному віці (від 3 до 6–7 років) відбувається активне формування особистості, інтенсивно розвивається мовлення, мислення, уява, емоційно-вольова сфера. Діти вчаться усвідомлювати себе як окрему особистість, набувають досвіду соціальної взаємодії. Тому при формуванні м'яких навичок у дітей дошкільного віку важливо враховувати такі їх особливості:

- провідною діяльністю є гра;
- переважає наочно-образне мислення;
- емоційна сфера ще недостатньо стабільна, діти схильні до імпульсивності;
- діти активно наслідують дорослих та однолітків;
- формується моральна самосвідомість, емпатія, здатність до самооцінки.

Ці фактори створюють природне підґрунтя для формування м'яких навичок, якщо педагогічний вплив буде цілеспрямованим.

Формування soft skills має відбуватися системно, охоплюючи всі аспекти життя дитини в закладі дошкільної освіти:

1. Ігрова діяльність – сюжетно-рольові ігри, творчі ігри, командні завдання.

2. Комунікативні вправи – кола спілкування, діалоги, вправи «Скажи по-іншому».

3. Емоційний розвиток – казкотерапія, ігри з емоціями, вправи на розпізнавання почуттів.

4. Творча діяльність – малювання, конструювання, театралізація.

5. Моделювання ситуацій морального вибору – обговорення казкових сюжетів, розігрування сценок.

6. Спільні проєкти – діяльність у групах, де кожна дитина має свій вклад.

У своєму дослідженні Зоря Ю. М. та Степанова Н. М. рекомендують наступний перелік вправ, спрямованих на розвиток емоційного інтелекту, комунікативних умінь та медіаграмотності у дітей 3-4 років [2]:

- *Розвиваємо емоційний інтелект*

Вправа 1. Дай ім'я емоції (Показуємо дітям різних героїв-смайликів. Просимо назвати емоції, які вони зображують. Задаємо ряд направляючих запитань Які емоції ви бачите в героїв-смайликів? Чи переживали ви такі емоції? Коли? Як ви вважаєте, які емоції нас розвивають, а які можуть нашкодити? Чому?).

Вправа 2. Мозаїка емоцій (Показуємо дітям фото дорослих і дітей із різними проявами емоцій. Просимо їх об'єднати. Попередньо зауважуємо, що має вийте три пари).

- *Розвиваємо комунікативні вміння*

Вправа 1. Сила чарівного слова (Вихователь розповідає дітям про силу слова. Варто звернути увагу, що у мові кожного народу є слова, якими можна підтримати, підбадьорити, побажати добра, здоров'я й ласки, а можна й навпаки – розчарувати, принести біль, викликати занепокоєння. У нашій мові, українській, теж є такі слова, які ще називають «чарівними». Спочатку читаємо вірш «Чарівні є слова» й просимо дітей вибрати із тексту «чарівні» слова, про які пише авторка Завершуємо вправу колективним обговоренням, вихователь ще раз наголошує, що можна досягти позитивного результату в розмові, якщо вміти домовлятися, використовуючи «чарівні» слова)

Вправа 2. Моя допомога Марійці (Цю вправу можна проводити як індивідуально, так і колективно. Потрібно заповнити картку. Зміст її полягає в допомозі головній героїні Марійці з'ясувати, коли варто які слова ввічливості,

чи як їх ще називають «чарівні», вживати. Також можна дітей об'єднати в дві групи й запропонувати змагання, але за умови, що малята знатимуть хід та умови виконання завдання).

- *Розвиваємо медіаграмотність дошкільнят*

Вправа 1. Медіадерево (У житті кожної людини присутні різноманітні медіазасоби, за допомогою яких ми можемо отримувати інформацію чи її переробляти. Ця вправа допоможе дітям познайомитися із різними медіазасобами, розібратися із їхніми головними функціями та зрозуміти, як вони допомагають отримати інформацію. Готуємо макет дерева та набір картинок із зображенням різних медіазасобів. Діти по черзі витягують картинку, описують побачене й пояснюють, яка функція в цього приладу. Лише після повного пояснення діти кріплять картинку на дерево. Результат – отримуємо медіадерево.

На роздатковому матеріалі можна зобразити: фотоапарат; телефон; відеокамеру; радіо; комп'ютер тощо).

Вправа 2. Це є правда! (Дітям важливо пояснити, що досить часто до нас приходить неправдива інформація. Нам потрібно навчитися її розуміти й розрізняти: де правда, а де – ні. Така вправа вчитиме дітей критично відноситися до отриманої інформації та реагувати на деякі фейкові новини.

Вправу можна проводити без будь-яких додаткових матеріалів. Діти стають у коло. Якщо вони чують правдиву інформацію – роблять крок вперед, якщо ні – залишаються на місці. Підбір прикладів для «правдивої / неправдивої» інформації може бути як на розвиток загальної ерудиції дошкільників, так і конкретно тематичним).

Загалом, можемо сказати, що soft skills – це важливий компонент сучасної дошкільної освіти. Їх формування в ранньому віці є запорукою майбутньої адаптивності, соціальної успішності та психологічного благополуччя дитини. Роль педагога в цьому процесі – надзвичайно важлива: він має створити умови, за яких кожна дитина зможе розкрити свій потенціал у безпечному, підтримуючому середовищі. Формування м'яких навичок – не додаткова опція,

а необхідність. Адже саме ці навички готують дитину до життя в суспільстві, що постійно змінюється, і вимагає гнучкості, розуміння себе й інших, здатності до взаємодії та саморозвитку.

Список використаних джерел:

1. Григоренко В. Л. Особливості розвитку м'яких навичок та уміння працювати в команді у дітей дошкільного віку в процесі організації ігор, розваг, свят у ЗДО. *Сучасні реалії та перспективи соціального виховання особистості в різних соціальних інституціях: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Харків*, 25 листопада 2021 р. Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2021. С. 21-23

2. Зоря Ю. М., Степанова Н. М. Soft skills для розвитку дитини: емоційний інтелект, комунікація та медіаграмотність. Медіа-альбом для наймолодших. Київ: Академія української преси/ 2021. 42 с.

3. Технології формування Soft Skills в системі професійної підготовки педагога: навчальний посібник [Електронний ресурс] / уклад. Т. Й. Бабюк, Н. Г. Каньоса, С. М. Бабюк. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О.В., 2023. 222 с.

ПІРОЖАНСЬКА Марія,
студентка 3 курсу
КЗ «Білгород-Дністровський
педагогічний фаховий коледж»,
керівник: Дьомкіна А.
(м. Білгород-Дністровський)

КІНЕЗІОЛОГІЯ, ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

У рамках реформування дошкільної освіти в Україні ключовим завданням є вдосконалення методів навчання, що забезпечить всебічний розвиток та самостійність дітей у навчанні. Серед важливих аспектів виділяється формування та розвиток мовлення, оскільки саме воно є фундаментом для успішного шкільного навчання, логічного мислення та загального розумового розвитку. Становлення мовлення відбувається паралельно з психофізичним розвитком дитини.

Для нормотипового мовленнєвого розвитку необхідні: здорова центральна нервова система, повноцінний слух і зір, а також мовленнєве спілкування з дорослими. Якщо дитина має збережений слух та інтелект, але спостерігаються значні мовленнєві порушення, які можуть не впливати на інші сфери її психіки, говорять про особливу категорію дітей – дітей з порушеннями мовлення. Ці порушення визначаються як відхилення від мовних норм, прийнятих у певному мовному середовищі, що ускладнюють комунікацію та соціалізацію дитини. Як правило, причиною є порушення в психофізіологічних механізмах мовлення, вони не відповідають віковим нормам, не можуть бути самостійно подолані та можуть мати вплив на психічний розвиток. Фахівці використовують різні терміни для їхнього позначення, наприклад, мовленнєві розлади, дефекти мовлення, мовленнєва патологія тощо [1].

Відомо, що в роботі з дітьми, які мають дефекти мовлення, використовується низка спеціальних методик, спрямованих на вирішення корекційних завдань. До них відносяться психогімнастика, ігротерапія, арт-

терапія та пісочна терапія. Аналіз літератури з питань мовленнєвих порушень, досвіду та ефективності різних методик, виявив можливість і необхідність використання в корекції мовленнєвої патології у дітей одного з найважливіших засобів, пов'язаних з усіма цими методами - методу кінезіології.

Кінезіологія – це наука про розвиток головного мозку за допомогою руху, яка існує вже понад двісті років і широко застосовується у всьому світі. Історично кінезіологічні вправи використовували такі відомі особистості, як Аристотель і Гіппократ, а Клеопатра, за легендою, завдяки цим практикам підтримувала свою молодість і красу. Джордж Гудхарт-молодший (1960-ті роки): Хіропрактик, який заснував прикладну кінезіологію (Applied Kinesiology), що поєднує мануальне м'язове тестування з іншими діагностичними та терапевтичними підходами. Джон Ф. Ті (1970-ті роки): Хіропрактик, який спростив принципи прикладної кінезіології для широкого загалу, створивши систему «Touch for Health» («Зцілення дотиком»).

Учені встановили, що розвиток міжпівкульної взаємодії мозку можливий через виконання спеціальних кінезіологічних вправ. Враховуючи функціональну спеціалізацію півкуль (права півкуля відповідає за гуманітарне мислення й образність, ліва – за математичне мислення й знакові системи), а також важливість їх спільної роботи для реалізації вищих психічних функцій, можна стверджувати, що порушення передачі інформації між півкулями негативно впливає на пізнавальну діяльність дітей. Комплекс кінезіологічних вправ спрямований на гармонізацію цієї взаємодії, що має вирішальне значення для всебічного інтелектуального й творчого розвитку [3].

Порушення зв'язку між півкулями мозку, що забезпечується мозолистим тілом, призводить до домінування однієї півкулі та блокування іншої. У такій ситуації півкулі працюють роз'єднано, що негативно впливає на просторову орієнтацію, емоційні реакції, координацію зорово-слухового сприйняття з руховими навичками, зокрема письмом. Дитина з такими особливостями відчуває труднощі з читанням та письмом, сприймаючи інформацію переважно через слуховий або зоровий канали.

Кінезіологічні тренування міжпівкульної взаємодії сприяють узгодженій роботі обох півкуль мозку, які об'єднані системою нервових зв'язків, включаючи мозолисте тіло. Науково доведено, що рухова активність є важливим фактором для ефективного навчання дітей. Розвиток мовлення тісно пов'язаний з дрібною моторикою, і обмеження рухливості пальців може значно уповільнити процес навчання. Крім того, сучасні освітні підходи підтверджують, що інформація засвоюється краще, коли залучаються різні сенсорні канали: зір, слух, тактильні, смакові, нюхові відчуття та рух.

Кінезіологія є ефективним інструментом для розвитку інтелекту та моторики у дітей. Кінезіологічні вправи активізують розумову діяльність, налагоджують злагоджену роботу півкуль мозку, покращують пам'ять, концентрацію уваги та полегшують оволодіння навичками письма.

Освітня кінезіологія дає людині можливість ефективніше засвоювати інформацію, успішно опановувати навіть надскладні інтелектуальні дії. Засновниками освітньої кінезіології є Пол Деннісон і Гейл Деннісон. Ними створена програма «Гімнастика Мозку», яка передбачає активізацію природних механізмів роботи мозку за допомогою природних фізичних рухів тіла.

Саме тому, для досягнення ефективних результатів у логопедичній корекції та забезпечення здоров'язбережувальної орієнтації педагогічного процесу, ми вважаємо доцільним застосування методів кінезіології, таких як:

- логоритміку;
- кінезіологічні ігри та вправи;
- вправи з елементами масажу біологічно активних зон;
- біоенергопластику;

Логопедична ритміка – є однією з форм кінезіології, що використовується як засіб впливу в навчанні, вихованні та лікуванні. Вона сприяє прискоренню усунення мовленнєвих порушень і підтримує процес соціалізації. Основною метою логоритміки є розвиток почуття ритму через рухи, покращення слухової уваги та вдосконалення мовлення шляхом формування ритмічності мовлення. Заняття з логоритміки базуються на сприйнятті та відтворенні ритмічних

структур різної природи: зорових, рухових, звукових і графічних. Кожне заняття включає різноманітні активності: пальчикову гімнастику, ігри для розвитку моторики пальців, рухливі ігри, виконання пісень і віршів із супровідними рухами, рухові вправи, прості танцювальні елементи, елементарне музикування на шумових інструментах, а також дидактичні ігри. Такі заняття сприяють розвитку почуття ритму, наприклад, через викладання моделей і схем, малювання повторюваних елементів тощо.

Біоенергопластика – це поєднання рухів артикуляційного апарату з рухами кисті руки.

Пластичні, розкуті та вільні рухи тіла, а також синхронізація рухів рук і артикуляційного апарату сприяють природному розподілу біоенергії в організмі. Це позитивно впливає на активізацію інтелектуальної діяльності дітей, розвиток координації рухів і вдосконалення дрібної моторики.

Загальна мета ігрового циклу розвивально-дидактичних ігор полягає в наступному.

- Розвиток дрібної моторики рук і покращення координації дрібних рухів пальців.
- Навчання мовленнєвому супроводу дій: від наслідування логопеда до самостійного виконання.
- Збагачення словникового запасу: розширення активного та пасивного словника.
- Опанування навичок звукового аналізу й синтезу.
- Розвиток когнітивних функцій: уваги, пам’яті, наочно-образного мислення.
- Розширення знань про навколишній світ: об'єкти, явища та їх взаємозв'язки.
- Покращення зв’язного мовлення та формування вміння самостійно висловлювати думки.

Ці ігри створюють оптимальні умови для гармонійного розвитку мовлення, мислення й особистості дитини.

Використання методів кінезіології в корекційно-розвивальній роботі з дітьми, які мають мовленнєві порушення, відкриває перед спеціалістами широкі можливості для.

- Розвитку когнітивних функцій: уваги, пам'яті, наочно-образного мислення.
- Опанування ритмічних структур і формування на їх основі просторових уявлень.
- Покращення фонетичної сторони мовлення та збагачення активного і пасивного словникового запасу.
- Поглиблення знань про навколишній світ: об’єкти, явища, їхні властивості й взаємозв’язки.
- Формування навичок самостійного мовлення, включаючи здатність до побудови власних висловлювань.
- Підвищення мотивації дітей до роботи над корекцією звуковимови й мовленнєвого розвитку [2].

Отож, можемо стверджувати, що методи кінезіології сприяють розвитку творчої уяви, покращують цілісне сприйняття, підвищують показники рухової пам’яті. Завдяки систематичному використанню цих підходів:

- Скорочується тривалість корекційної роботи.
- Підвищується ефективність навчально-виховного процесу.
- Забезпечується наступність і узгодженість між усіма спеціалістами, задіяними в корекції мовлення дітей.

Це, у свою чергу, сприяє успішній соціалізації дітей і полегшує їхню адаптацію до життя в суспільстві.

Список використаних джерел:

1. Хоменко С.О. Логопедичне обстеження в системі комплексного вивчення дітей раннього віку з порушеннями мовлення // *Науковий часопис*. Актуальні проблеми логопедії. 2014 №3 с. 2015-220.

2. https://naurok.com.ua/vikoristannya-metodiv-kineziologi-v-korekci-movlennevih-porushen-u-ditey-252030.html

3. https://osnova.com.ua/kineziologiya-yak-zasib-rozvitku-movlennya-ta-intelektualnih-zdibnostey-ditey-z-osoblivimi-osvitnimi-potrebami/

ПУЙО Ольга
доктор філософії у галузі «Дошкільна освіта», асистент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти, Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка (м. Тернопіль)

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРЕДМЕТНО-ІГРОВОГО СЕРЕДОВИЩА ДРУЖНЬОГО ДО ДОШКІЛЬНИКІВ

В умовах глобальних змін у світі загалом та освіті зокрема значну увагу науковців привертає питання комфортного розвиваючого середовища для дітей дошкільного віку. Існує чимало підходів у світі щодо організації предметно-ігрового середовища дошкільнят в залежності від визначених пріоритетів його створення. Оскільки у дітей дошкільного віку переважає наочно-ілюстративне мислення, – середовище має бути не лише зручним, але й гармонійним у формах, кольорах інтер'єру, цікавим. Воно має відповідати міжнародним стандартам якості освіти, а також сприяти розвитку дитини в безпечних умовах. Йдеться про предметно-ігрове середовище дружнє до дошкільників.

Поняття предметно-ігрового середовища досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні вчені (Т. В. Антонова, А. К. Бондаренко, Т. Н. Доронова, Н. Т. Гринявічене, Л. М. Кларіна, В. И. Логінова, С. Л. Новосьолова, Г. Н. Пантелєєв, Л. Н. Пантелєєва, Л. А. Парамонова, В. А. Петровський, Л. А. Смивіна, Л. П. Стрелкова).

В наукових доробках О. Артамонової, А. Бондаренко, Т. Доронової, Л. Кларіної, В. Логінової, Л. Парамонової, Л. Смивіної, Л. Стрелкової,

Н. Кащук розглядаються теоретико-практичні аспекти організації предметно-ігрового середовища [3].

Переваги доцільно організованого освітньо-розвивального середовища досліджували К. Крутій, О. Рейпольська.

О. Єжова визначає освітнє середовище як систему умов існування, формування і діяльності особистості в процесі засвоєння нею конкретних систем наукових знань, практичних умінь і навичок; систему умов виховання й навчання особистості [2].

Повноцінне освітньо-розвивальне середовище передбачає єдність соціальних і природних засобів забезпечення життєдіяльності дитини. До них належать архітектурно-ландшафтні та природничо-екологічні об'єкти; художні студії; ігрові та спортивні майданчики; конструктори; тематичні набори іграшок, посібників; аудіовізуальні та інформаційні засоби виховання і навчання [4].

Предметно-ігрове середовище закладу дошкільної освіти (ЗДО) – це сукупність умов, які забезпечують різнобічний розвиток та гру дітей дошкільного віку; це система матеріальних об'єктів їхньої діяльності; це комплекс психолого-педагогічних, матеріально-технічних, санітарно-гігієнічних, естетичних умов, що забезпечують організацію життя дітей у дошкільному закладі [5].

Дружнє предметно-ігрове середовище дітей дошкільного віку включає в себе психологічний комфорт перебування дитини в ньому. Воно є цікавим, безпечним, спрямованим на розвиток та всебічне розкриття особистісних обдарувань, в той же час відповідає міжнародним стандартам якості організації предметно-ігрового середовища дітей дошкільного віку (Методика оцінювання середовища за шкалою ECERS-3).

Однією з підшкал за методикою ECERS – 3 є підшкала «Простір і умеблювання». Ця підшкала включає внутрішній простір, умеблювання для догляду, гри, навчання, облаштування групового простору для гри і навчання, місця для усамітнення, візуальне оформлення простору, пов’язане з дітьми,

простір для розвитку великої моторики, обладнання для розвитку великої моторики. Внутрішній простір в першу чергу має бути доступним.

Доступний простір – безпечний, гнучкий в організації, з достатньою кількістю місця для відповідного виду гри і кількості дітей, які хочуть брати в ній участь. Організація групового простору має включати окремі ігрові осередки, які умовно поділяються на «тихі» та «гамірні», які відділені один від одного за допомогою меблів і віддаленості в просторі. Осередки діяльності облаштовують відповідно до їх призначення та інтересів дітей. У кожній груповій кімнаті має бути місце для усамітнення: доступне й облаштоване для уникання спілкування з іншими дітьми чи дорослими. Місце усамітнення сприяє тому, що дітей, які в ньому перебувають, ніхто не турбує. Дуже важливим є візуальне оформлення простору, пов'язане з дітьми. У візуальному оформленні приміщення надається перевага творчості дітей – створюються можливості для виставок дитячих робіт, спільних проєктів, 3-Д моделей, фотографій з екскурсій. Також варто виділити місце для малювання на стінах. Дітям надається можливість самостійно оформлювати окремі простори [6].

Отже, проблема організації предметно-ігрового середовища для дітей дошкільного віку є широкою і включає різні підходи до дослідження освітньо-розвивального простору, способи організації, забезпечення базових потреб дітей у всебічному розвитку в умовах фізичного, емоційного та психологічного комфорту через доцільно організоване середовище. Проблема потребує більш докладного дослідження та висвітлення з метою покращення умов предметно-ігрового простору у ЗДО нашої країни, враховуючи кращі вітчизняні та зарубіжні досвіди.

Список використаних джерел:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. 2021. Режим доступу: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Єжова О. О. Формування ціннісного ставлення до здоров’я учнів професійно-технічних навчальних закладів: монографія. Суми. 2011. 412 с.

3. Кащук Н. Специфіка організації предметно-ігрового середовища в контексті сенсорного розвитку дітей раннього віку. Режим доступу: http://www.ird.npu.edu.ua/files/kachyk.pdf

4. Крутій К. Л. Освітній простір дошкільного навчального закладу: Монографія: У 2-х ч. Ч. 1. Київ: Освіта, 2009. 302 с.

5. Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проєктування : навч.-метод. посібник / О. Д. Рейпольська, І. М. Гудим, Л. І. Зайцева, І. В. Луценко, В. О. Луценко, Г. Г. Цвєткова; за ред. О. Д. Рейпольської. Кропивницький: Імекс-ЛТД, 2021. 222 с.

6. Простір і вмеблювання за методикою ECERS – 3. Режим доступу: https://numo.mon.gov.ua/prostir-i-vmeblyuvannya-za-metodikoyu-ecers-3?icon-1&color-red

Наукове видання

ВІСНИК
НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ЛАБОРАТОРІЇ
«ВАСИЛЬ СУХОМЛИНСЬКИЙ І ШКОЛА XXI СТ.»
Випуск XVII

Видається в авторській редакції

Підписано до друку 01.05. 2024 р. Формат 60х84/16.
Папір офсетний. Ум. друк. арк. 7,2
Тираж 100 прим. Замовлення № 198

Видавничо-поліграфічний центр «Візаві»
20300, м. Умань, вул. Тищика, 18/19, вул. Небесної Сотні 1/2
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2521 від 08.06.2006.
тел. (068) 854-66-19, (067) 104-64-88
vizavi-print.jimdo.com
e-mail: vizavi008@gmail.com
vizavi003@gmail.com